

JUGOSLOVENSKI PREGLED

*INFORMATIVNO-DOKUMENTARNI
PRIRUČNIK O JUGOSLAVIJI*

FEBRUAR 1964. GODINA VIII

2

JUGOSLOVENSKI PREGLED

GODINA VIII
Februar 1964.

Uredivački odbor:

Predsjednik NIKOLA MINČEV, *članovi:* BOŽIDAR ĐUROVIĆ, LJUBICA MIHIĆ,
ANTE NOVAK, VOJO RAKIĆ, DRAŽEN SESARDIĆ, ALEKSANDAR
ŠOKORAC

Glavni urednik: BOŽIDAR ĐUROVIĆ

IZDAVAČ: SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE

S A D R Ž A J

STANOVNIŠTVO

Stanovništvo Jugoslavije po polu i starosti 51—58

DRUŠTVENO I DRŽAVNO UREĐENJE

Organizacija i metodi rada Savezne skupštine (referat Edvarda Kardelja)	59—76
Funkcioneri političko-izvršnih, upravnih i pravosudnih organa federacije, republika i pokrajina	77—100
SFR Jugoslavija	77—81
SR Bosna i Hercegovina	81—83
SR Crna Gora	84—86
SR Hrvatska	86—88
SR Makedonija	89—91
SR Slovenija	91—94
SR Srbija	94—97
AP Kosovo i Metohija	97—98
AP Vojvodina	98—100

STANOVNIŠTVO JUGOSLAVIJE PO POLU I STAROSTI

Starosna i polna struktura stanovništva u određenom momentu, kao i promene koje se u tim strukturama stalno dešavaju, predstavljaju najznačajniji faktor u razvoju stanovništva. Svaka krupnija promena u starosnoj i polnoj strukturi neminovno se odražava na opšti razvoj stanovništva.¹ Tako, na primer, usled gubitaka u dva svetska rata broj stanovništva u fertilnom periodu života je znatno smanjen, a usled većih gubitaka muškog stanovništva pojavila se i velika disproporcija između broja muških i ženskih, što je negativno uticalo na nupcijalitet a zatim i na natalitet stanovništva. Usled ratnih gubitaka smanjen je i broj stanovnika u radnom periodu života, što je imalo nepovoljne posledice za obnovu i privredni razvoj zemlje. Generacije rođene u dva svetska rata, tzv. »krnje generacije«, bile su, a biće i ubuduće, uporedo sa njihovim pomeranjem, poseban problem. Neravnomerno i nedovoljno pritanje novih generacija utiče i na bilans sredovečnog (privredno aktivnog stanovništva), s jedne, i omladine i staraca (izdržavanog stanovništva), s druge strane, i sl.²

Podaci o stanovništvu po polu i starosti prikupljeni su i obrađeni u svim popisima Jugoslavije, ali se oni odnose samo na ono stanovništvo koje je živelo u njenim granicama u vreme svakog popisa. Zbog toga su podaci o stanovništvu po polu za 1921. i 1931. a takođe i za 1948. i 1953 (kada nisu bili popisani srezovi Kopar i Buje) dopunjeni na osnovu procena Saveznog zavoda za statistiku. Slične procene nisu, međutim, vršene i za distribuciju po starosti, pa se, prema tome, ovi podaci odnose samo na područje koje je popisano.

OPŠTI PODACI O STANOVNIŠTVU PO POLU

U periodu 1921—1961, za četiri decenije, broj stanovnika u Jugoslaviji povećan je od 12,5 na 18,5 miliona, tj. za šest miliona. Struktura stanovništva po polu u ovom periodu je znatno promenjena. U svim popisima broj ženskog stanovništva je bio veći od broja muškog stanovništva: 1921. za 236 hiljada, 1931. za 157 hiljada, a u prvom posleratnom popisu, 1948, za 612 hiljada. Usled pritanja novih generacija sa većim brojem muškaraca, kao i zbog većeg udela žena u ukupnom broju umrlih, višak ženskog stanovništva je smanjivan, tako da je prema popisu iz 1961. iznosio 463 hiljade. Koeficijent maskuliniteta (broj muških na 1.000 ženskih) još preglednije prikazuje ta odstupanja. Upoređenje ovih koeficijenata pokazuje da je razlika u broju muškog i ženskog stanovništva sporije smanjivana u periodu 1948—1961. nego u periodu 1921—1931, iako je prvi period za tri godine duži.

Pregled po republikama (koji se odnosi samo na popise posle prvog svetskog rata), takođe pokazuje da je, osim

na Kosovu i Metohiji i u Makedoniji, broj žena veći od broja muškaraca, i to na nekim područjima znatno veći. (Tabela 1.)

TABELA 1 — STANOVNIŠTVO JUGOSLAVIJE PO POLU PREMA POPISIMA U PERIODU 1921—1961*

Republika	Popis	Stanovništvo u hiljadama**			Više odnosno manje (—) ženskog stanovništva	Broj muških na 1.000 ženskih
		ukupno	muško	žensko		
Jugoslavija	1921	12.545,0	6.154,5	6.390,5	236,1	963
	1931	14.534,0	7.188,4	7.345,6	157,3	979
	1948	15.841,6	7.615,0	8.226,5	611,5	926
	1953	16.991,4	8.231,9	8.759,5	527,6	940
	1961	18.549,3	9.043,4	9.505,9	462,5	951
Bosna i Hercegovina	1948	2.563,8	1.236,7	1.327,1	90,4	932
	1953	2.847,5	1.385,6	1.461,9	76,3	948
	1961	3.277,9	1.599,7	1.678,3	78,6	953
Crna Gora	1948	377,2	178,1	199,1	21,0	894
	1953	419,9	201,7	218,2	16,5	925
	1961	471,9	229,3	242,6	13,3	945
Hrvatska	1948	3.779,9	1.769,7	2.010,1	240,4	880
	1953	3.936,0	1.861,2	2.074,8	213,6	896
	1961	4.159,7	1.986,2	2.173,5	187,3	914
Makedonija	1948	1.153,0	584,0	569,0	—15,0	1.026
	1953	1.304,5	659,9	644,7	—15,2	1.024
	1961	1.406,0	710,1	695,9	—14,2	1.020
Slovenija	1948	1.439,8	675,4	764,4	89,0	883
	1953	1.504,4	712,0	792,4	80,4	897
	1961	1.591,5	760,8	830,8	70,0	916
Srbija	1948	6.528,0	3.171,2	3.356,8	185,6	945
	1953	6.979,2	3.411,5	3.567,6	156,1	956
	1961	7.642,2	3.757,4	3.884,8	127,4	967
uže područje	1948	4.154,2	2.012,4	2.141,8	129,4	939
	1953	4.463,7	2.177,8	2.285,9	108,1	953
	1961	4.823,3	2.361,5	2.461,7	100,2	959
Kosovo i Metohija	1948	733,0	373,7	359,3	—14,4	1.040
	1953	815,9	416,5	399,4	—17,1	1.043
	1961	964,0	492,6	471,4	—21,2	1.045
Vojvodina	1948	1.640,8	785,1	855,7	70,6	917
	1953	1.699,5	817,2	882,3	65,1	926
	1961	1.855,0	903,3	951,7	48,4	949

* Sadašnja teritorija.

** Neslaganje zbira sa sabircima dolazi zbog zaokružavanja na stotine.

Podaci: Statistički godišnjak SFRJ, 1963.

STANOVNIŠTVO PO STAROSTI

STAROSNA STRUKTURA PO GODIŠTIMA ZA CELU ZEMLJU. Podaci popisa iz 1961. obrađeni su dosad samo po petogodišnjim grupama starosti (sem za kontingent stanovništva obuhvaćenog obaveznom školovanjem, za koji su dati i prema grupama 7—10 i 11—14 godina), dok će obrada po godištim biti izvršena kasnije. Zbog toga je starosna struktura (a uzgred i polna) po godištim data na osnovu podataka iz proračuna Saveznog zavoda za statistiku, za sredinu 1961, koji su korigovani prethodnim rezultatima dobivenim na osnovu obrade prema 5% uzorku popisnih krugova. (Grafikon 1.)

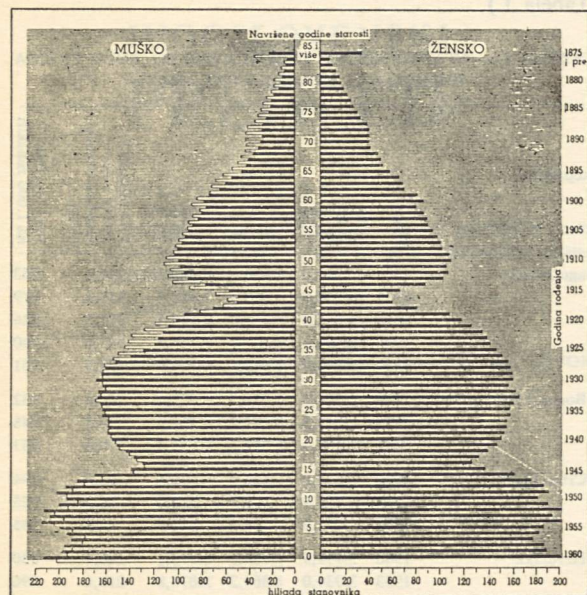
Po starosnoj strukturi, celokupno stanovništvo Jugoslavije deli se u tri velike grupe generacija: a) generacije rođene pre prvog svetskog rata, koje su u 1961. bile starije od 45 godina; b) generacije rođene između dva rata (stare 20—41 godine); i c) generacije rođene posle drugog svetskog rata (deca do 14 godina). Između ovih triju velikih grupa generacija nalaze se tzv. »krnje generacije«, rođene za

¹ Vidi: »Osnovni demografski pokazatelji Jugoslavije«, »Jug. pregled«, 1963, oktobar, str. 375—380 (7—12).

² Ovo su samo neke od mnogobrojnih posledica koje nastaju usled poremećaja u strukturi stanovništva po polu i starosti. Stoga su u savremenijoj obradi popisne građe u gotovo svim kombinacijama sa ostalim karakteristikama stanovništva (socijalnom, ekonomskom, prosvetnom, fertilnom, etničkom itd.) zastupljena i obeležja pol i starost, ili bar jedno od njih. Struktura bilo kojeg obeležja ne može se ni približno upoznati ako nije prikazana i prema ovim osnovnim obeležjima. Tako, na primer, korisnost podataka o nepismenosti stanovništva biće neuporedivo veća ako je nepismenost prikazana i po polu i starosti nepismenog stanovništva.

GRAFIKON 1 — STANOVNIŠTVO JUGOSLAVIJE PO STAROSTI I POLU U 1961.

(Stanje 30. VI. 1961)

vreme prvog (1915—1918) i drugog svetskog rata (1942—1945), koje su brojno veoma male.

Sve do 31 godine starosti u strukturi stanovništva preovlađuje muško stanovništvo, dok u svim starijim godištim ima više ženskog stanovništva. Broj žena u odnosu na broj muškaraca je naročito veći u grupi 33—50 godina i u grupi od 60 i više godina (što je posledica većih gubitaka muškaraca u prvom i drugom svetskom ratu), dok je grupa 50—60 godina, tj. rođeni 1900—1910, bila relativno pošteđena od ratnih gubitaka.

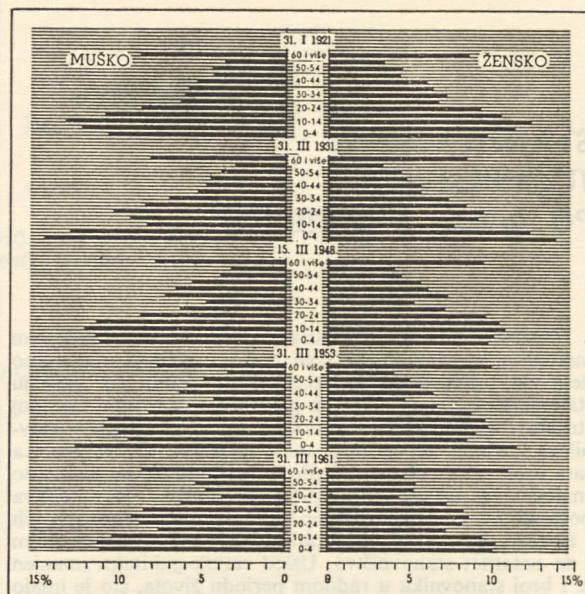
Stanovništvo od 20 do 40 godina starosti, i pored velikih ratnih gubitaka koje su imala njegova najstarija godišta, danas predstavlja najveći deo radnog kontingenta. Brojnost ove grupe je posledica vrlo jakog nataliteta u periodu 1920—1940, koji je dostigao kulminaciju oko 1930, a zatim opadao usled privredne krize i ulaženja u ženidbeni period života »krnjih generacija« iz prvog svetskog rata.

Od 1946. natalitet je u porastu zbog kompenzacije zastoja u nupcijalitetu i natalitetu u toku rata, kao i zbog sve većeg broja mladih brakova. Međutim, taj porast je trajao samo do 1954, da bi zatim natalitet ponovo opadao — kao posledica malobrojnosti generacija iz perioda 1935—1940. i uticaja kontrole rađanja.

STAROSNA STRUKTURA PO POPISIMA U PERIODU 1921—1961. Mada je nepopisani deo Jugoslavije u prva dva popisa bio nešto veći nego u posleratnim popisima, upoređenje podataka o starosnoj strukturi stanovništva u vreme pojedinih popisa pruža dovoljno pouzdanu predstavu o promenama koje su u ovoj strukturi nastale u protekle četiri decenije. Da bi se izbegle teškoće zbog stalnog porasta ukupnog broja stanovnika, za ova upoređenja su korišćeni relativni brojevi. (Prema tim relativnim brojevima izrađene su i piramide starosti na grafikonu 2.)

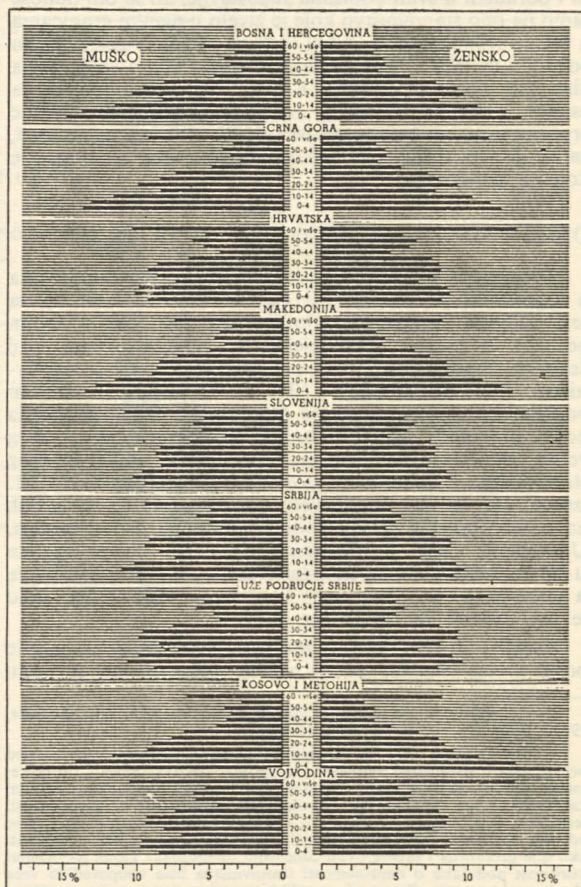
Neposredno posle prvog svetskog rata (popis od 1921) starosna struktura stanovništva Jugoslavije je, usled gubitaka boračkog stanovništva, kao i zbog »krnjih generacija«, pokazivala znatna oštećenja. Međutim, ona je i pored toga bila stabilnija nego struktura stanovništva posle drugog svetskog rata (popis od 1948), u kojoj su ova oštećenja udvostručena. Upoređenje strukture stanovništva iz 1931. i 1961, tj. iz godina koje su skoro podjednako udaljene od prethodnog rata, još jače ističe ove razlike: udeo dece u 1961. je znatno manji nego u 1931, dok je udeo staraca u 1961. veći. Starosna struktura stanovništva prema popisu

GRAFIKON 2 — STANOVNIŠTVO JUGOSLAVIJE PO STAROSTI I POLU PO POPISIMA U PERIODU 1921 — 1961.

iz 1961. pokazuje da se stanovništvo Jugoslavije sve više približava tzv. stacionarnom tipu, gde su mlade generacije jedva dovoljne da zamene starije.

GRAFIKON 3 — STANOVNIŠTVO PO STAROSTI I POLU U 1961. PO REPUBLIKAMA

STAROSNA STRUKTURA PO REPUBLIKAMA U 1961. Podaci o starosnoj strukturi stanovništva po republikama u 1961. pokazuju razlike u starosnoj strukturi stanovništva pojedinih republika, odnosno područja Srbije. (Tabela 2 i grafikon 3.)

Grupa 0—14 godina. U okviru grupe dece do 14 godina starosti (rođene 1946—1961) postoje velike razlike između pojedinih područja. Na Kosovu i Metohiji, u Bosni i Hercegovini, Makedoniji i Crnoj Gori broj dece sva tri petogodišta je veoma velik, a naglo smanjenje broja dece od jednog do drugog petogodišta (na grafikonu skraćivanje stubića) pokazuje da je ukupan broj rođenja u porastu, ali i da je smrtnost dece velika. Na ostalim područjima udeo dece do 14 godina je nizak, a naročito udeo najmlađeg petogodišta, koji je niži od udela starijeg, a negde i od oba starija petogodišta (uže područje Srbije i Vojvodina).

Grupa 15—19 godina. Udeo ove grupe, koja sadrži »krnje generacije« iz drugog svetskog rata, znatno je manji ne samo od mlađeg već i od starijeg petogodišta, i to na svim područjima osim na Kosovu i Metohiji i u Makedoniji.

Grupa 20—39 godina. Generacije rođene od 1921. do 1940. su na užem području Srbije, u Vojvodini, Hrvatskoj i Sloveniji, i pored velikih ratnih gubitaka, brojno veoma jake zahvaljujući visokom natalitetu u periodu 1921—1940, relativno nižoj smrtnosti, a negde i doseljavanju. Na ostalim područjima udeo ove grupe je manji, u prvom redu zbog velikog udela koji otpada na omladinu, ali i zbog visoke smrtnosti u daljoj prošlosti, a negde i usled velikih ratnih gubitaka i iseljavanja.

Grupa 40—59 godina. Stanovništva u ovoj grupi starosti (generacije 1901—1920) ima vrlo malo, što je posledica visoke smrtnosti u prošlosti »krnjih generacija« 1915—1919, a dobrim delom i gubitaka u drugom svetskom ratu.

ABELA 2 — STANOVNIŠTVO PO STAROSTI I POLU PREMA POPISU OD 31.III 1961. PO REPUBLIKAMA

	(U hiljadama)									
Grupa starosti	Jugoslavija	Bosna i Hercegovina	Crna Gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija	uže područje	Kosovo i Metohija	Vojvodina
Ukupno stanovništvo										
Ukupno	18,549,3	3,277,9	471,9	4,159,7	1,406,0	1,591,5	7,642,2	4,823,3	964,0	1,855,0
0— 4	1,936,8	468,8	61,3	361,3	187,5	139,4	718,5	403,3	165,9	149,4
5— 9	2,001,1	433,3	58,6	388,7	177,0	151,0	792,4	487,1	131,9	173,4
10—14	1,832,9	362,4	51,8	382,1	158,4	144,7	733,5	453,6	108,5	171,4
15—19	1,378,1	264,5	38,1	292,9	122,9	123,0	536,7	327,2	87,3	122,3
20—24	1,581,6	329,9	45,2	337,1	120,1	124,9	624,3	395,3	83,6	145,4
25—29	1,647,5	306,0	38,3	358,2	118,9	130,0	696,1	456,7	74,3	165,1
30—34	1,558,4	262,1	34,3	344,1	102,8	128,5	686,6	456,8	64,2	165,4
35—39	1,245,5	176,7	24,0	293,2	85,4	109,0	557,3	373,7	43,5	140,1
40—44	757,2	109,1	15,9	186,7	56,4	67,0	322,1	202,3	35,1	84,7
45—49	914,7	126,9	19,0	236,5	62,8	91,4	378,2	235,0	34,3	108,8
50—54	997,9	133,6	19,8	262,0	56,8	97,8	427,9	278,9	36,6	112,3
55—59	851,0	106,5	16,6	223,5	46,4	87,8	370,1	246,8	27,5	95,8
60—64	683,5	82,3	15,3	180,8	34,2	71,9	299,1	194,2	25,6	79,3
65 i više	1,163,1	115,8	33,7	312,6	76,3	125,2	499,4	312,3	45,7	141,5
Muško stanovništvo										
Ukupno	9,043,4	1,599,7	229,3	1,986,2	710,1	760,8	3,757,4	2,361,5	492,6	903,3
0— 4	990,0	238,6	31,4	183,6	96,5	70,9	369,0	206,0	86,8	76,2
5— 9	1,023,1	221,2	30,3	197,7	90,9	77,0	406,0	248,2	69,3	88,5
10—14	935,7	185,1	26,5	193,8	81,3	73,3	375,8	231,5	57,3	87,0
15—19	694,5	131,2	19,1	147,6	62,2	62,6	271,7	164,3	45,0	62,4
20—24	797,1	165,3	22,7	171,5	60,5	63,7	313,4	197,2	43,6	72,6
25—29	824,8	151,3	18,9	180,5	59,2	65,6	349,2	228,2	36,8	84,2
30—34	766,7	128,8	16,7	169,1	50,5	62,6	339,0	224,8	32,4	81,9
35—39	563,1	75,4	11,0	127,0	41,7	46,8	261,3	175,7	21,4	64,2
40—44	342,9	45,0	6,7	81,9	28,0	29,3	152,0	94,9	17,4	39,7
45—49	423,0	55,5	8,0	106,1	32,7	41,9	178,8	109,6	17,2	52,0
50—54	483,3	64,5	9,3	121,5	29,9	45,6	212,6	138,7	19,3	54,6
55—59	409,2	51,8	7,6	103,4	24,3	40,4	181,7	122,0	13,7	46,0
60—64	311,0	37,5	6,7	80,3	16,5	31,2	138,7	90,7	11,9	36,1
65 i više	479,0	48,3	14,3	122,3	36,0	49,9	208,1	129,7	20,5	58,0
Žensko stanovništvo										
Ukupno	9,505,9	1,678,3	242,6	2,173,5	695,9	830,7	3,884,8	2,461,7	471,4	951,7
0— 4	946,8	230,2	29,8	177,7	91,0	68,5	349,6	197,3	79,1	73,2
5— 9	977,9	212,1	28,3	191,0	86,1	74,1	386,4	238,9	62,6	84,9
10—14	897,2	177,4	25,3	188,3	77,1	71,5	357,7	222,1	51,2	84,4
15—19	683,6	133,3	19,0	145,3	60,7	60,3	265,0	162,8	42,3	59,9
20—24	784,4	164,6	22,4	165,6	59,6	61,2	310,9	198,2	40,0	72,7
25—29	822,8	154,7	19,4	177,6	59,7	54,4	346,9	228,5	37,5	80,9
30—34	791,7	133,2	17,6	175,0	52,3	65,9	347,6	232,0	31,8	83,8
35—39	682,4	101,2	13,0	166,2	43,7	62,3	295,9	198,0	22,1	75,9
40—44	414,3	64,1	9,1	104,8	28,4	37,7	170,2	107,4	17,7	45,0
45—49	491,7	71,4	10,9	130,4	30,2	49,5	199,3	125,4	17,1	56,8
50—54	514,6	69,1	10,6	140,5	27,0	52,2	215,2	140,2	17,3	57,7
55—59	441,8	54,7	9,0	120,1	22,1	47,4	188,4	124,8	13,8	49,8
60—64	372,5	44,8	8,6	100,5	17,7	40,6	160,3	103,5	13,6	43,2
65 i više	684,1	67,5	19,4	190,3	40,3	75,3	291,3	182,7	25,1	83,5

Podaci: Statistički bilten Saveznog zavoda za statistiku, br. 250.

Grupa 60 i više godina. Udeo stanovništva od 60 i više godina starosti u ukupnom stanovništvu je nizak na svim područjima, a naročito u Bosni i Hercegovini, na Kosovu i Metohiji i u Makedoniji, što je posledica visoke smrtnosti ove grupe u prošlosti. Pri tom je naročito nizak udeo muškaraca, kao posledica gubitaka u prvom svetskom ratu, a za neka područja i u balkanskim ratovima.

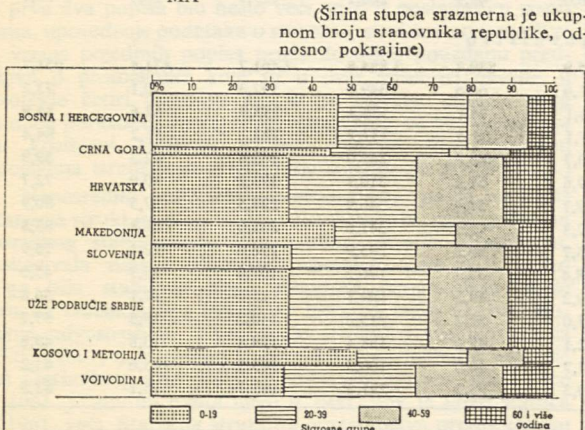
Podaci o velikim grupama starosti (od po 20 godišta i grupe od 60 i više godina) pokazuju da područja najjačeg nataliteta imaju najveći udeo stanovništva u grupi 0—19 godina starosti: Kosovo i Metohija 51,2%, Bosna i Hercegovina 46,6%, Makedonija 45,9%, dok je kod područja sa slabijim natalitetom ovaj udeo znatno niži: Vojvodina 33,2%, uže područje Srbije 34,6%, Hrvatska 34,3%, Slovenija 35,1%. (Tabela 3 i grafikon 4.)

TABELA 3 — STANOVNIŠTVO PO VELIKIM GRUPAMA STAROSTI PREMA POPISIMA 1948, 1953. I 1961.

Republika	Popis	Ukupno	0—19 godina	20—39 godina	40—59 godina	60 i više godina
Stanovništvo u hiljadama						
Jugoslavija	1948	15.772,1	6.854,5	4.435,8	3.115,9	1.365,8
	1953	16.936,6	6.917,5	4.976,2	3.535,5	1.507,4
	1961	18.549,3	7.148,9	6.033,0	3.520,8	1.846,6
Bosna i Hercegovina		3.277,9	1.529,0	1.074,7	476,1	198,1
Crna Gora		471,9	209,8	141,7	71,3	49,1
Hrvatska		4.159,7	1.425,0	1.332,6	908,7	493,4
Makedonija		1.406,0	645,8	427,2	222,5	110,5
Slovenija		1.591,5	558,1	492,4	343,9	197,1
Srbija		7.642,2	2.781,2	2.564,3	1.498,3	798,5
uže područje		4.823,3	1.671,2	1.682,5	963,1	506,5
Kosovo i Metohija		964,0	493,6	265,6	133,6	71,3
Vojvodina		1.855,0	616,4	616,2	401,6	220,7
Struktura u procentima						
Jugoslavija	1948	100,0	43,4	28,1	19,8	8,7
	1953	100,0	40,8	29,4	20,9	8,9
	1961	100,0	38,5	32,5	19,0	10,0
Bosna i Hercegovina		100,0	46,6	32,8	14,5	6,1
Crna Gora		100,0	44,5	30,0	15,1	10,4
Hrvatska		100,0	34,3	32,0	21,8	11,9
Makedonija		100,0	45,9	30,4	15,8	7,9
Slovenija		100,0	35,1	30,9	21,6	12,4
Srbija		100,0	36,4	33,6	19,6	10,4
uže područje		100,0	34,6	34,9	20,0	10,5
Kosovo i Metohija		100,0	51,2	27,6	13,8	7,4
Vojvodina		100,0	33,2	33,2	21,7	11,9

Podaci: za 1948 — Konačni rezultati popisa stanovništva 1948, knj. II; za 1953 — Popis stanovništva 1953, knj. I; za 1961 — Statistički bilten Saveznog zavoda za statistiku, br. 250.

GRAFIKON 4 — STRUKTURA STANOVNIŠTVA PREMA STAROSNIM GRUPAMA U 1961. PO REPUBLIKAMA

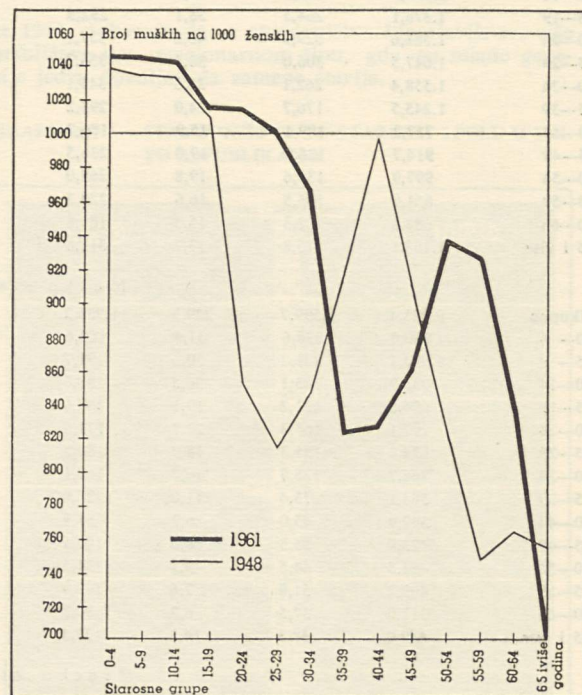
Razlike između pojedinih područja prema udelu grupe 20—39 godina starosti nisu velike, osim Kosova i Metohije, gde je ovaj udeo, usled velikog udela omladine, najniži (27,6%), i uže područja Srbije, gde je ovaj udeo, usled slabog nataliteta, kao i usled doseljavanja, visok (34,9%).

Udeo starijeg sredovečnog stanovništva (40—59 godina) je znatno niži od udela prethodne grupe, a na nekim područjima je i upola manji (Bosna i Hercegovina, Kosovo i Metohija, Crna Gora, Makedonija). Ovako velike razlike su u prvom redu posledica visoke smrtnosti, ali i ratnih gubitaka i iseljavanja sa nekih područja. Razlike u visini udela grupe 40—59 godina između pojedinih republika nastaju kako usled nejednakog nivoa smrtnosti, tako i usled manjeg udela mlađih grupa. Iz istih uzroka nastaju i razlike u visini udela stanovništva od 60 i više godina, koji je najviši u Sloveniji (12,4%), Hrvatskoj i Vojvodini (po 11,9%), a najniži u Bosni i Hercegovini (6,1%) i na Kosovu i Metohiji (7,4%).

MASKULINITET STANOVNIŠTVA³ PO STAROSNIM GRUPAMA I REPUBLIKAMA

Podaci o maskulinitetu stanovništva Jugoslavije ukupno i po republikama daju se prema popisima iz 1948. i 1961. (Tabela 4 i grafikon 5.)

GRAFIKON 5 — MASKULINITET STANOVNIŠTVA JUGOSLAVIJE PO POPISIMA 1948. I 1961.

Koeficijenti maskuliniteta ukupnog stanovništva Jugoslavije u oba popisa su niži od 1.000 (926 u 1948. i 949 u 1961. godini).

Veći broj muškog stanovništva zabeležen je u Jugoslaviji u oba popisa sve do grupe 15—19 godina starosti. Međutim, u popisu od 1948. veći broj žena se pojavljuje počev od grupe 20—24 godine starosti i održava se do najstarijih

³ U demografiji se pod stopom maskuliniteta podrazumeva odnos između broja muških i ženskih, bilo da se taj odnos određuje za ukupno stanovništvo, bilo za pojedine starosne grupe. U momentu rađanja jedne generacije koeficijent maskuliniteta (broj muške na 1.000 ženske živorođene dece) iznosi oko 1.060—1.070. Usled veće prirodne smrtnosti muškaraca ovaj koeficijent postepeno opada i u izvesnoj starosti dolazi do ravnoteže između broja muških i ženskih, a zatim se pojavljuje veći broj žena. U kojoj starosti će doći do ove ravnoteže, odnosno do pojave većeg broja žena, zavisi od više faktora.

TABELA 4 — MASKULINITET STANOVNIŠTVA PREMA POPISU 1948. I 1961.

Republika	Popis	Ukupno	Broj muških na 1.000 ženskih stanovnika, po grupama starosti													65 i više
			0—4	5—9	10—14	15—19	20—24	25—29	30—34	35—39	40—44	45—49	50—54	55—59	60—64	
Jugoslavija	1948	926	1.040	1.037	1.036	1.011	853	817	846	914	997	908	832	749	766	756
	1961	951	1.046	1.046	1.043	1.016	1.016	1.002	968	825	828	860	939	926	835	700
Bosna i Hercegovina	1948	932	1.039	1.035	1.023	1.014	801	697	747	855	1.059	898	912	791	847	779
	1961	953	1.036	1.043	1.043	984	1.004	978	967	745	703	777	933	948	837	716
Crna Gora	1948	894	1.048	1.051	1.046	943	832	739	697	800	951	823	760	725	810	726
	1961	945	1.053	1.072	1.046	1.007	1.012	974	944	844	735	734	876	841	786	738
Hrvatska	1948	880	1.030	1.026	1.018	1.005	795	759	809	855	903	876	794	691	712	734
	1961	914	1.033	1.035	1.029	1.016	1.035	1.016	966	764	781	813	864	861	799	642
Makedonija	1948	1.026	1.058	1.060	1.087	1.004	1.005	1.014	1.047	1.070	1.119	996	974	830	826	966
	1961	1.020	1.061	1.056	1.055	1.025	1.014	990	967	953	984	1.083	1.108	1.097	929	894
Slovenija	1948	883	1.032	1.022	1.023	989	787	753	845	892	896	873	773	729	714	765
	1961	916	1.035	1.039	1.025	1.038	1.041	1.019	949	751	778	847	875	852	769	662
Srbija	1948	945	1.042	1.040	1.045	1.022	897	883	885	957	1.051	931	838	768	786	730
	1961	967	1.056	1.051	1.051	1.025	1.008	1.007	975	883	893	897	988	965	865	715
uže područje	1948	940	1.042	1.018	1.025	1.017	904	890	871	956	1.087	933	812	752	772	715
	1961	959	1.044	1.039	1.042	1.009	995	999	969	888	884	874	990	976	877	710
Kosovo i Metohija	1948	1.040	1.053	1.155	1.172	1.113	1.045	969	929	1.008	1.089	939	974	824	913	854
	1961	1.045	1.098	1.106	1.120	1.062	1.090	982	1.018	971	980	1.004	1.115	995	876	816
Vojvodina	1948	917	1.035	1.025	1.036	1.002	837	835	898	940	955	921	856	783	785	720
	1961	949	1.040	1.043	1.030	1.043	999	1.040	977	845	882	916	946	924	835	694

Podaci: za 1948 — Konačni rezultati popisa stanovništva 1948, knj. II; za 1961 — Statistički bilten Saveznog zavoda za statistiku, br. 250.

generacija, dok se po popisu od 1961. ovaj višak pojavljuje tek u grupi 30—34 godine. Veći broj žena, naročito u 1948, posledica je ratnih gubitaka generacije 20—40 godina starosti (približno), a u 1961. on se javlja kasnije usled pomeranja generacija u proteklih 13 godina. Viši koeficijent maskuliniteta u grupi 40—44 godine, po popisu od 1948, odnosno u grupi 50—54 i 55—59 godina, po popisu od 1961. treba pripisati manjim ratnim gubicima generacije 1900—1910 (približno).

U ukupnom stanovništvu pozitivne koeficijente maskuliniteta (višak muškaraca) u oba popisa imaju samo Kosovo i Metohija i Makedonija, i to zbog visokog uдела dece i visoke smrtnosti žena u fertilnom periodu života, a takođe i usled manjih gubitaka u drugom svetskom ratu i neznatne emigracije.

Koeficijenti po petogodištima su na svim područjima do 14 godina pozitivni u oba popisa. U grupi 15—19 godina, međutim, izvestan višak ženskog stanovništva pojavio se 1948. u Crnoj Gori i Sloveniji, a 1961. u Bosni i Hercegovini, što može biti posledica jačeg iseljavanja muškaraca na druga područja, ili neznatnog neobuhvata u popisu.

Mada su koeficijenti maskuliniteta za lica stara 0—19 godina (sa neznatnim odstupanjima) pozitivni na svim područjima, ipak su oni znatno niži u Sloveniji, Hrvatskoj, Vojvodini i na užem području Srbije, a znatno viši u Crnoj Gori, Makedoniji i, naročito, na Kosovu i Metohiji.

Upoređenje koeficijenata za pojedina petogodišta u grupi 20—39 godina u 1948. pokazuje po republikama velika odstupanja. Koeficijenti su najniži u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Crnoj Gori i Sloveniji — usled ratnih gubitaka, a delimično i iseljavanja, kao i usled niže smrtnosti žena. U Makedoniji u ovoj grupi postoji više muškaraca, dok je na Kosovu i Metohiji koeficijent za neka petogodišta pozitivan a za neka negativan. U 1961. koeficijenti maskuliniteta, usled pomeranja generacija, uglavnom su viši, delimično i zbog većeg uдела umrlih žena u grupama u kojima su viškovi žena veliki.

Koeficijenti za grupu 40—49 godina u 1948. bili su nešto viši, usled manjih ratnih gubitaka, a posle te starosti opadanje koeficijenata je još jače, kako usled gubitaka u prvom svetskom ratu, tako i zbog veće opšte smrtnosti muškaraca.

STAROSNI KONTINGENTI STANOVNIŠTVA⁴

Podaci popisa od 1961. još nisu raspoloživi po godištim, pa se zbog toga ovde razmatraju samo oni kontingenti za koje se raspolagalo podacima: radno i punoletno stanovništvo (za koje su podaci dobiveni malim preračunavanjem), fertilno stanovništvo, i deca obavezna da pohađaju školu (za koju su podaci obrađeni kao za kontingent).

RADNO STANOVNIŠTVO. U ovaj kontingent ubrajaju se muškarci od 15 do 64 godine i žene od 15 do 59 godina starosti. U periodu 1948—1961. ovaj kontingent je pokazivao apsolutni porast (od 9,5 u 1948. na 11,2 miliona u 1961), ali je njegov udeo u ukupnom stanovništvu bio u porastu do 1953, a zatim u padu do 1961, kada je iznosio 60,6% ili tri petine od ukupnog stanovništva. (Tabela 5.)

TABELA 5 — KONTINGENT RADNOG STANOVNIŠTVA PREMA POPISIMA 1948, 1953. I 1961.

Republika	Popis	Radno stanovništvo (muško od 15 do 64 godine i žensko od 15 do 59 godina starosti) u hiljadama			% radnog od ukupnog stanovništva
		ukupno	muško	žensko	
Jugoslavija	1948	9.484,7	4.589,8	4.894,9	60,1
	1953	10.480,3	5.148,0	5.332,3	61,9
	1961	11.242,8	5.615,6	5.627,2	60,6
Bosna i Hercegovina		1.852,8	906,4	946,3	56,5
Crna Gora		257,9	126,7	131,2	54,7
Hrvatska		2.614,5	1.288,8	1.325,7	62,8
Makedonija		789,0	405,3	383,7	56,1
Slovenija		990,5	489,7	500,8	62,2
Srbija		4.738,0	2.398,6	2.339,5	62,0
uže područje		3.063,5	1.546,2	1.517,3	63,5
Kosovo i Metohija		498,4	258,7	239,6	51,7
Vojvodina		1.176,2	593,6	582,5	63,4

Podaci: za 1948 — Konačni rezultati popisa 1948, knj. II; za 1953 — Popis stanovništva 1953, knj. I; za 1961 — Statistički bilten Saveznog zavoda za statistiku, br. 250.

⁴ Među mnogobrojnim kontingentima stanovništva koji se formiraju na osnovu različitih kriterijuma (na primer, poljoprivredno—nepoljoprivredno, gradsko—seosko, stanovništvo u braku—ženidbeno, aktivno—izdržavano, itd.) susreću se i kontingenti za koje je kao kriterijum uzeta starost, a katkad i pol. To su tzv. starosno-polni funkcionalni kontingenti stanovništva. Obično se razlikuju sledeći kontingenti: odojčad, mala deca, predškolska deca i deca obavezna da pohađaju školu, radno, fertilno, punoletno, staro stanovništvo, itd., u zavisnosti od svrhe analize stanovništva. Za neke od ovih kontingenata potrebni su podaci po godištim, dok su za druge dovoljni i po petogodištima.

Mada u ovom kontingentu učestvuje sa pet godišta više, ukupan broj muškog stanovništva je i 1948, i 1953, i 1961. bio manji od broja žena, ali se ta razlika, uporedo sa priticanjem omladine u ovaj kontingent, stalno smanjuje: broj žena bio je u 1948. za 305 hiljada a u 1961. samo za 12 hiljada veći od broja muškaraca.

Udeo radnog u ukupnom stanovništvu, po popisu od 1961, najveći je na užem području Srbije (63,5%) i u Vojvodini (63,4%), uglavnom kao posledica nižeg nataliteta i doseljavanja, kao i u Sloveniji (62,2%) i u Hrvatskoj (62,8%), a najniži u Crnoj Gori (54,7%), kao posledica visokog udela omladine, ratnih gubitaka i iseljavanja, i na Kosovu i Metohiji (51,7%), kao posledica visokog udela omladine.

PUNOLETNO STANOVNIŠTVO. Ovaj kontingent sačinjavaju sva lica koja su navršila 18 godina života. Ukupan broj punoletnog stanovništva je u stalnom porastu (od 9,6 u 1948. na 12,0 miliona u 1961), a takođe i njegov udeo u ukupnom stanovništvu (od 60,8% na 64,4%), kao posledica produženja života i ulaznja u ovaj kontingent brojno jakih generacija (rođenih 1930—1942), umesto starih, ratom i visokom smrtnošću proređenih.

Ulaženje mladih generacija u punoletstvo, među kojima je veći broj muškaraca, uticalo je na razliku u broju punoletnih po polu: dok je u 1948. bilo 708 hiljada žena više nego muškaraca, u 1961. je ta razlika smanjena na 596 hiljada. (Tabela 6.)

TABELA 6 — KONTINGENT PUNOLETNOG STANOVNIŠTVA PREMA POPISIMA 1948, 1953. I 1961.

Republika	Popis	Punoletno stanovništvo u hiljadama			% punoletnog od ukupnog stanovništva
		ukupno	muško	žensko	
Jugoslavija	1948	9.595,2	4.443,6	5.151,6	60,8
	1953	10.743,0	5.045,7	5.697,2	63,4
	1961*	11.951,6	5.677,9	6.273,7	64,4
Bosna i Hercegovina		1.854,7	876,0	978,7	56,6
Crna Gora		277,4	129,6	147,8	58,8
Hrvatska		2.851,8	1.322,6	1.529,3	68,6
Makedonija		809,4	404,0	405,4	57,6
Slovenija		1.082,6	502,0	580,6	68,0
Srbija		5.075,8	2.443,7	2.632,1	66,4
uže područje		3.283,0	1.577,2	1.705,7	68,1
Kosovo i Metohija		505,3	252,3	253,1	52,4
Vojvodina		1.287,5	614,1	673,3	69,4

* Dve petine od grupe 15—19 godina, sva lica starija od 20 godina i grupa nepoznato.

Podaci: za 1948 — Konačni rezultati popisa stanovništva 1948, knj. II; za 1953 — Popis stanovništva 1953, knj. I; za 1961. Statistički bilten Saveznog zavoda za statistiku, br. 250.

Kao posledica razlika u visini nataliteta i smrtnosti, pa prema tome i u udelu sredovečnog stanovništva, pojavljuju se znatne razlike i u udelu punoletnog stanovništva pojedinih područja. Ovaj udeo najveći je na području Vojvodine (69,4%) i Hrvatske (68,6%), a najniži na Kosovu i Metohiji (52,4%).

ŽENSKO FERTILNO STANOVNIŠTVO. Granice starosti ovog kontingenta određuju se isključivo prema početku i trajanju prokreativnog perioda žene, za koji se kao granica uzima 15 i 49 godina starosti. Na mnogim područjima zemlje plodnost naglo opada već posle 35 godina starosti žene, a neznatna je i u grupi od 15 do 19 godina. Zbog toga fertilni kontingent u širokim granicama (od 15 do 49 godina) teško može poslužiti kao pouzdana osnova za izračunavanje koeficijenta fertiliteta upoređenih za različita područja, utoliko pre što su na nekim područjima viškovi žena vrlo veliki počev od 35 godina starosti, usled čega je skoro ceo taj višak van procesa reprodukcije. S obzirom na to da preko 80% nataliteta dolazi od žena ispod 35 godina starosti, uporedna vrednost koeficijenta je veća ako bi se oni izračunavali samo za grupu 20—34 godine starosti. (Tabela 7.)

TABELA 7 — KONTINGENT ŽENSKOG FERTILNOG STANOVNIŠTVA PREMA POPISIMA 1948, 1953. I 1961.

Republika	Popis	ukupno	Žensko stanovništvo u hiljadama		% fertilnog od ukupnog ženskog stanovništva	
			fertilno		15—49 godina	20—34 godine
Jugoslavija	1948	8.189,6	4.212,0	1.793,0	51,4	21,9
	1953	8.732,0	4.544,6	2.203,6	52,0	25,2
	1961	9.505,9	4.670,9	2.398,9	49,1	25,2
Bosna i Hercegovina		1.678,3	822,5	452,5	49,0	27,0
Crna Gora		242,6	111,6	59,5	46,0	24,5
Hrvatska		2.173,5	1.065,1	518,3	49,0	23,8
Makedonija		695,9	334,6	171,7	48,1	24,7
Slovenija		830,8	401,2	191,5	48,3	23,0
Srbija		3.884,8	1.935,9	1.005,4	49,8	25,9
uže područje		2.461,7	1.252,3	658,7	50,9	26,8
Kosovo i Metohija		471,4	208,6	109,3	44,2	23,2
Vojvodina		951,7	475,0	237,4	49,9	24,9

Podaci: za 1948 — Konačni rezultati popisa stanovništva 1948, knj. II; za 1953 — Popis stanovništva 1953, knj. I; za 1961 — Statistički bilten Saveznog zavoda za statistiku, br. 250.

Reprodukcija stanovništva zavisi u prvom redu od brojnosti fertilnog kontingenta, a naročito od njegovog mlađeg dela, ali isto tako i od ravnoteže između broja muškog i ženskog stanovništva po manjim starosnim grupama u okviru ovog kontingenta. Pošto u Jugoslaviji preko 90% nataliteta dolazi od zakonitih brakova, to je i struktura stanovništva prema bračnom stanju takođe jedan od najvažnijih faktora u reprodukciji stanovništva. To su, međutim, samo osnovni — biološki i pravni — faktori, pored kojih postoji čitav niz drugih, tzv. socijalnih faktora, među kojima najvažnije mesto zauzimaju psihološki (shvatanja o braku i porodici i brojnosti potomstva). To pokazuju podaci o kretanju nataliteta u posleratnom periodu. (Tabela 8.)

TABELA 8 — ŽIVOROĐENA DECA NA 1.000 STANOVNIKA 1950—1963. PO REPUBLIKAMA

Godina	Jugoslavija	Bosna i Hercegovina	Crna Gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija			
							svega	uže područje	Kosovo i Metohija	Vojvodina
1950	30,3	38,6	30,0	24,8	40,3	24,4	29,5	28,0	46,1	25,5
1951	27,0	33,9	31,7	22,6	35,9	23,4	25,6	24,5	37,5	22,8
1952	29,8	40,2	32,0	23,4	39,9	22,8	28,5	27,4	44,7	23,8
1953	28,4	38,5	32,9	22,9	37,9	22,4	26,6	25,3	42,6	22,4
1954	28,6	39,7	33,7	22,4	38,1	20,9	26,9	25,3	46,4	21,8
1955	26,9	37,3	31,1	21,1	36,2	21,0	24,6	22,4	43,6	21,0
1956	26,0	36,9	31,0	21,3	35,0	20,4	23,3	20,8	44,0	19,9
1957	23,9	33,4	30,8	20,0	33,8	19,4	20,8	18,4	39,1	17,9
1958	24,0	35,3	30,2	19,0	32,7	18,1	21,2	18,7	44,1	16,6
1959	23,4	33,9	27,4	19,0	32,4	18,1	20,3	17,8	40,6	16,4
1960	23,5	34,1	28,1	18,4	31,7	17,6	21,2	18,0	44,1	17,8
1961	22,6	32,7	27,1	17,8	29,9	18,4	20,2	17,3	41,5	16,8
1962	22,0	31,8	26,1	17,3	28,6	18,3	19,5	16,7	41,2	15,4
1963*	21,4	29,7	26,1	16,7	28,7	18,3	19,2	16,2	40,9	15,3

* Prethodni rezultati, prema Saopštenju Saveznog zavoda za statistiku, br. 163/1963.

Podaci: za 1950—1960 — Demografska statistika za 1959. i 1960; za 1961. i 1962. materijali Centra za demografska istraživanja.

Tri posleratna popisa pokazuju da se broj žena u grupi 15—49 godina starosti stalno povećavao: od 4,2 miliona u 1948. na 4,5 u 1953. i na 4,7 u 1961. godini. Grupa 20—34 godine takođe se povećavala: od 1,8 na 2,2 odnosno na 2,4 miliona. Maskulinitet mlađe grupe se isto tako stalno poboljšavao. U istom periodu, međutim, natalitet je pokazivao tendenciju stalnog opadanja. Do sličnih zaključaka

dovodi i upoređenje fertilnog kontingenta po republikama: područja sa najvećim udelom fertilnog kontingenta ne odlikuju se i najvećim natalitetom. Na primer, uže područje Srbije ima 50,9% (za grupu 15—49 godina) odnosno 26,8% (za grupu 20—34) ženskog fertilnog stanovništva, dok područje Kosova i Metohije ima samo 44,2% (u prvoj) odnosno 23,2% (u drugoj grupi).

DECA OBAVEZNA ZA ŠKOLU. Ovaj kontingent, čije se granice određuju prema početku i trajanju školskog perioda života, obuhvata osam godišta: decu od 7 do 14 godina starosti. U periodu 1948—1961. ovaj kontingent je pokazivao znatna kolebanja kako u apsolutnom broju dece, tako i u udelu u ukupnom stanovništvu, što je posledica neravnomernog nataliteta u periodu iz kojeg ova deca potiču. U ovom kontingentu je bilo: 1948 (kada je obuhvatao samo predratna godišta) 2,8 miliona dece, odnosno 18% ukupnog stanovništva; 1953 (kada su u njemu bile »krnje generacije«) 2,4 miliona, odnosno 14,2%; i 1961 (kada je obuhvatao decu rođenu 1947—1954) preko tri miliona dece, odnosno 16,3% ukupnog stanovništva. (Tabela 9.)

TABELA 9 — KONTINGENT DECE OBAVEZNE ZA ŠKOLU PREMA POPISIMA 1948, 1953. I 1961.

Republika	Popis	Deca obavezna za školu u hiljadama			% dece obavezne za školu od ukupnog stanovništva
		ukupno	7—10 godina	11—14 godina	
Jugoslavija	1948	2.841,0	1.384,0	1.457,0	18,0
	1953	2.411,3	1.102,1	1.309,2	14,2
	1961	3.018,0	1.583,1	1.434,9	16,3
Bosna i Hercegovina		612,0	329,3	282,7	18,7
Crna Gora		85,9	45,5	40,4	18,2
Hrvatska		613,1	310,4	302,7	14,7
Makedonija		262,4	138,7	123,7	18,7
Slovenija		236,3	123,7	112,6	14,8
Srbija		1.208,2	635,5	572,7	15,8
uže područje		749,7	396,6	353,1	15,6
Kosovo i Metohija		182,8	98,8	84,0	19,0
Vojvodina		275,7	140,1	135,6	14,9

Podaci: Statistički bilten Saveznog zavoda za statistiku, br. 250.

Udeo dece obavezne za školu u ukupnom stanovništvu najniži je u Hrvatskoj (14,7%), Sloveniji (14,8%) i Vojvodini (14,9%), a najviši na Kosovu i Metohiji (19,0%), u Bosni i Hercegovini (18,7%) i Makedoniji (18,7%), što zavisi od jačine nataliteta, s jedne, i udela sredovečnog stanovništva, s druge strane.

UPOREĐENJE STANOVNIŠTVA VELIKIH STAROSNIH GRUPA

Na osnovu podataka po velikim grupama starosti (po 20 godišta) mogu se dobiti informacije: a) u kojoj meri će mlađa grupa moći da zameni stariju kad bude zauzela njeno mesto, i b) kakav je brojni odnos između sredovečnog stanovništva, s jedne, i omladine i starih, s druge strane. U prvom slučaju reč je o obnavljanju, o reprodukciji starijih grupa, u drugom o opterećenju aktivnog stanovništva izdržanim stanovništvom.

OBNAVLJANJE STANOVNIŠTVA VELIKIH STAROSNIH GRUPA. Brojnost pojedinih velikih starosnih grupa posle dve decenije zavisi u prvom redu od sadašnje brojnosti neposredno mlađe grupe, a zatim od gubitaka usled mortaliteta u naredne dve decenije, kao i od migracija. Kako će, međutim, izgledati najmlađa grupa (0—19 godina) posle 20 godina, zavisi od brojnosti sadašnjeg fertilnog kontingenta (u prvom redu od njegovog jezgra: 20—39 godina starosti), od ravnoteže po polu i jačine nupcijaliteta, ali najviše od plodnosti, tj. od jačine kontrole rađanja. Prema tome, o izgledima za obnavljanje najmlađe grupe mogu se praviti pretpostavke samo na osnovu konkretnog podatka o brojnosti sadašnje najmlađe generacije, kao i na bazi tendencija kretanja fertiliteta. Pored toga, pri usvajanju

spomenutih pretpostavki treba imati u vidu i promene koje će nastati u prosvetnoj, socijalnoj i drugim strukturama stanovništva.

Obnavljanje sadašnje grupe 20—39 godina zavisi od brojnosti najmlađe grupe (0—19 godina). Da bi se starija grupa održala na sadašnjem brojnom stanju i posle 20 godina (od popisa za koji se podaci upoređuju) neophodno je da mlađa grupa bude nešto brojnija (zbog smrtnosti u toku dve decenije, ne uzimajući u obzir iseljavanje—useljavanje). Koliki treba da bude taj višak, teško je precizno reći, jer se stopa smrtnosti znatno razlikuje kako po pojedinim periodima, tako i po područjima, pa bi bilo neophodno izvršiti potrebnu analizu za svako područje.

Koeficijent koji prikazuje broj lica u grupi 0—19 godina na 1.000 lica u grupi 20—39 godina u periodu 1948—1961. ubrzano opada: 1948. iznosio je 1.545, u 1953. pao je na 1.390, a u 1961. iznosi samo 1.185. Ovo opadanje posledica je pritanja brojno slabijih mladih generacija, s jedne, i stalnog brojnog porasta grupe 20—39 godina, s druge strane.

Po republikama, a naročito po demografskim rejonima, ovaj koeficijent u 1961. pokazuje vrlo velika odstupanja. Najviši je na područjima jakog nataliteta: na Kosovu i Metohiji (1.858) i u Makedoniji (1.512), kao i na područjima koja su imala velike gubitke u prošlom ratu ili iseljavanja: u Bosni i Hercegovini (1.423) i Crnoj Gori (1.480). Na područjima slabijeg nataliteta i dužeg trajanja života, a naročito na imigracionim područjima, koeficijent je nizak, a negde i nedovoljan za zamenu sadašnje grupe 20—39 godina, npr. na užem području Srbije (993) i u Vojvodini (1.000). U mnogim rejonima ovi koeficijenti su još niži: u Šumadiji (887), istočnoj Srbiji (901), u Sremu i Bačkoj (990), srednjoj Hrvatskoj (973). (Tabela 10.)

TABELA 10 — UPOREĐENJE STANOVNIŠTVA VELIKIH GRUPA STAROSTI PREMA POPISU 1948, 1953. I 1961. PO REPUBLIKAMA I REJONIMA

Područje	Popis	Stanovništvo u hiljadama			Na 1.000 stanovnika 20—39 godina broj lica 0—19 godina	Na 1.000 stanovnika 40—59 godina broj lica 20—39 god.
		0—19 godina	20—39 godina	40—59 godina		
Jugoslavija	1948	6.854,5	4.435,8	3.115,9	1.545	1.424
	1953	6.917,5	4.976,2	3.535,5	1.390	1.408
	1961	7.148,9	6.033,0	3.520,8	1.185	1.714
Bosna i Hercegovina		1.529,0	1.074,7	476,1	1.423	2.257
Bosanska krajina		385,4	254,6	116,2	1.514	2.191
Bosanska Posavina		347,4	237,8	112,3	1.460	2.118
Srednja Bosna		389,7	300,3	116,0	1.298	2.588
Istočna Bosna		203,6	128,2	53,7	1.588	2.387
Hercegovina		203,1	153,8	77,9	1.320	1.976
Crna Gora		209,8	141,7	71,3	1.480	1.988
Hrvatska		1.425,0	1.332,6	908,7	1.069	1.466
Slavonija		349,8	312,5	205,1	1.119	1.523
Srednja Hrvatska		572,6	588,4	426,0	973	1.381
Lika i Severno primorje		208,7	201,7	128,4	1.034	1.571
Dalmacija		294,0	229,9	149,1	1.279	1.542
Makedonija		645,8	427,2	222,5	1.512	1.920
Slovenija		558,1	492,4	343,9	1.133	1.432
Zapadna Slovenija		217,7	217,5	145,6	1.000	1.494
Istočna Slovenija		340,4	274,9	198,4	1.238	1.386
Srbija		2.781,2	2.564,3	1.498,3	1.085	1.710
Uže područje		1.671,2	1.682,5	963,1	993	1.747
Šumadija		620,9	700,2	375,8	887	1.836
Starovlaški kraj		388,4	340,7	184,1	1.140	1.851
Istočna Srbija		249,6	277,2	189,6	901	1.462
Južna Morava		412,2	364,4	213,6	1.131	1.706
Kosovo i Metohija		493,6	265,6	133,6	1.858	1.988
Vojvodina		616,4	616,2	401,6	1.000	1.535
Banat		219,2	215,0	142,6	1.019	1.507
Srem i Bačka		397,3	401,2	258,9	990	1.549

Podaci: za 1948 — Konačni rezultati popisa stanovništva 1948, knj. II; za 1953 — Popis stanovništva 1953, knj. I; za 1961 — Statistički bilten Saveznog zavoda za statistiku, br. 250. Za demografske rejeone materijali Centra za demografska istraživanja.

Izgledi za obnavljanje starijeg sredovečnog stanovništva su znatno povoljniji. Njegov koeficijent (poslednja kolona tabele 10) u 1948. iznosio je 1.424, a u 1961. godini 1.714. Do tog porasta je došlo usled pritanja mladih, brojno jačih generacija (u periodu 1948—1961. ušla su godišta 1927—1939) umesto onih koje su bile prorođene u prvom i drugom svetskom ratu, kao i usled visoke opšte smrtnosti u daljoj prošlosti.

RELACIJA IZMEĐU SREDOVEČNOG STANOVNIŠTVA I OMLADINE I STARIH. Polazeći od pretpostavke da radni period života traje oko 40 godina i da se nalazi u granicama između 20 i 60 godina (za oba pola), može se postaviti pitanje koji su odnosi između ove grupe i ostalog stanovništva (omladina i stari). Iz ovog upoređenja dobile bi se približne informacije o opterećenju aktivnog stanovništva izdržavanim — ukupno i posebno za omladinu i za stara lica.

Koeficijent ukupno izdržanih u Jugoslaviji u periodu 1948—1961. pokazuje stalno opadanje (tabela 11, poslednja kolona); od 1.089 u 1948. na 942 u 1961. godini. Opadanje je u prvom redu posledica porasta grupe sredovečnog stanovništva, ali i opadanja udela omladine. (Tabela 11.)

Iz upoređenja koeficijenata za omladinu i za starije od 60 godina (kolone 5 i 6) vidi se da prvi koeficijent stalno opada (od 908 u 1948. na 748 u 1961), dok je koeficijent za stare u porastu (od 181 na 194).

Koeficijenti izdržavanog stanovništva po republikama i rejonima u 1961. veoma se razlikuju. Najviši su na područjima najjačeg nataliteta i slabijeg udela sredovečnog stanovništva: na Kosovu i Metohiji 1.415, u Crnoj Gori 1.215, itd. Na područjima slabog nataliteta i većeg udela sredovečnog stanovništva ovaj koeficijent je vrlo nizak: na užem području Srbije 823, u Vojvodini 822, u Hrvatskoj 856. Po rejonima su ove razlike još veće: Šumadija 756, istočna Srbija 783, srednja Hrvatska 779.

Sva područja na kojima je koeficijent ukupno izdržanih vrlo nizak, odlikuju se vrlo niskim koeficijentom za omladinu: istočna Srbija 535 (upoređi sa Kosovom i Metohijom, gde iznosi 1.236), Šumadija 577, srednja Hrvatska 564, dok je koeficijent za stare znatan. Prema tome, nizak koeficijent izdržanih posledica je opadanja nataliteta i udela dece, a ne opadanja udela staraca. Naprotiv, na područjima niskog koeficijenta ukupno izdržanih koeficijent za stare je visok. On je u porastu i u posleratnom periodu, uprkos znatnom porastu udela sredovečnog stanovništva.

TABELA 11 — ODNOS SREDOVEČNOG PREMA MLADOM I STAROM STANOVNIŠTVU PREMA POPISU 1948, 1953. I 1961. PO REPUBLIKAMA I UŽIM PODRUČJIMA

Područje	Popis	Stanovništvo u hiljadama				Na 1.000 sredovečnih otpada		
		omladina 0—19 godina	stari 60 i više godina	svega omladine i starih	sredovečno 20—59 godina	omladine 0—19 godina	starih 60 i više godina	svega omladine i starih
Jugoslavija	1948	6.854,5	1.365,8	8.220,3	7.551,7	908	181	1.089
	1953	6.917,5	1.507,4	8.424,9	8.511,7	813	177	990
	1961	7.148,9	1.846,6	8.995,6	9.553,7	748	194	942
Bosna i Hercegovina		1.529,0	198,0	1.727,1	1.550,8	986	128	1.114
Bosanska Krajina		385,4	46,8	432,2	370,8	1.039	126	1.165
Bosanska Posavina		347,4	39,4	386,8	350,2	992	112	1.104
Srednja Bosna		389,7	42,1	431,8	416,3	936	101	1.037
Istočna Bosna		203,6	23,9	227,5	181,9	1.119	131	1.250
Hercegovina		203,1	45,9	249,0	231,7	876	198	1.074
Crna Gora		209,8	49,1	258,9	213,0	985	230	1.215
Hrvatska		1.425,0	493,4	1.918,4	2.241,3	636	220	856
Slavonija		349,8	106,5	456,3	517,6	676	206	881
Srednja Hrvatska		572,6	217,9	790,4	1.014,4	564	215	779
Lika i Severno primorje		208,7	76,8	285,4	330,2	632	232	864
Dalmacija		294,0	92,3	386,3	379,1	776	243	1.019
Makedonija		645,8	110,5	756,3	649,7	994	170	1.164
Slovenija		558,1	197,1	755,2	836,3	667	236	903
Zapadna Slovenija		217,7	82,9	300,6	363,1	599	228	828
Istočna Slovenija		340,4	114,1	454,6	473,2	719	241	961
Srbija		2.781,2	798,5	3.579,7	4.062,6	684	197	881
Uže područje		1.671,2	506,5	2.177,7	2.645,6	632	191	823
Šumadija		620,9	192,8	813,6	1.076,0	577	179	756
Starovlaški kraj		388,4	91,0	479,4	524,8	740	173	913
Istočna Srbija		249,6	115,9	365,5	466,8	535	248	783
Južna Morava		412,2	106,9	519,2	578,0	713	185	898
Kosovo i Metohija		493,6	71,2	564,8	399,2	1.236	179	1.415
Vojvodina		616,4	220,7	837,1	1.017,8	606	217	822
Banat		219,2	79,1	298,2	357,7	613	221	834
Srem i Bačka		397,3	141,6	538,9	660,2	602	215	816

Podaci: za 1948 — Konačni rezultati popisa stanovništva 1948, knj. II; za 1953 — Popis stanovništva 1953, knj. I; za 1961 — Statistički bilten Saveznog zavoda za statistiku, br. 250. Za demografske rejeone materijali Centra za demografska istraživanja.

IZVOR: Statistički godišnjak SFRJ, 1963; Statistički bilten Saveznog zavoda za statistiku, br. 250 (podaci za 1961); Konačni rezultati popisa stanovništva 1948, knj. II; Popis stanovništva 1953, knj. I; Materijali Centra za demografska istraživanja (za rejeone za demografska istraživanja); »Osnovni demografski pokazatelji Jugoslavije« — »Jug. pregled«, 1963, oktobar; Saopštenje Saveznog zavoda za statistiku, br. 163/1963 (podaci o prirodnom kretanju stanovništva za 1963).

D. T.

ORGANIZACIJA I METODI RADA SAVEZNE SKUPŠTINE

REFERAT PREDSEDNIKA SAVEZNE
SKUPŠTINE EDVARDA KARDELJA U VEZI
SA DONOŠENJEM POSLOVNIKA SKUPŠTINE

DRUŠTVENA ULOGA SKUPŠTINE

Novim Ustavom Savezna skupština, kao i republičke, pokrajinske, sreske i opštinske skupštine započinju novu fazu svoga rada i razvoja svoje društvene uloge. To se ne odnosi toliko na prava skupština, odnosno na njihovo mesto u političkom sistemu, koliko na njihov sastav, na izmenjene opšte uslove za rad skupština i na ostvarivanje njihove društvene uloge. Naime, svi naši dosadašnji ustavni propisi — od 1943. godine pa dalje — tretirali su skupštine, odnosno narodne odbore, kao najviše organe vlasti suverenog radnog naroda. Otklanjajući princip podele vlasti, svim tim propisima se nastojalo da se stvore što povoljniji uslovi za ostvarivanje Marksovog i Lenjinovog načela o jedinstvu vlasti radnog naroda, ujedinjavanjem zakonodavne i izvršne funkcije u okvirima predstavničkih organa naroda. U tom smislu svi naši ustavni propisi su insistirali na punoj i neposrednoj odgovornosti svih izvršnih i upravnih organa skupštinama, odnosno narodnim odborima.

U ta načela novi Ustav nije uneo promene niti je imao potrebe da tu nešto bitnije menja.

Međutim, u praksi ta načela nisu mogla biti uvek dosledno ostvarivana. Istorijske okolnosti u kojima se razvijala naša revolucija učinile su da je stvarna politička snaga bila koncentrisana u izvršnim i upravnim organima, a da su se skupštine kroz niz godina faktički ograničavale uglavnom na poslove zakonodavstva i opšte društvene kontrole nad radom izvršnih i upravnih organa.

Naime, novi politički sistem nastao je kao rezultat duboke, svenarodne revolucije koja je morala žestoko da se bori za svoju pobjedu i opstanak. A u takvim uslovima sama logika borbe zahtevala je da stvarna državna vlast bude koncentrisana u rukama istog organa koji neposredno rukovodi revolucionarnom akcijom, jer pobjeda revolucije, odbrana njenih tekovina i uspostavljanje neophodnih materijalnih, političkih, upravnih i drugih osnova za njen dalji razvoj jesu zadaci koji sami po sebi nameću potrebu velike koncentracije vlasti. Takve zadatke može da ostvari samo autoritativan centar, sa velikim izvršnim ovlašćenjima. To je pogotovo bilo neophodno u relativno zaostaloj zemlji kakva je bila Jugoslavija na početku socijalističke izgradnje.

Takva koncentracija vlasti nužno je dovela do izvesnog ograničavanja demokratskih oblika na pojedinim područjima društvenog života. Razumljivo je da je u tim uslovima društvena uloga takvog širokog tela kao što je Skupština morala biti svedena u relativno uske okvire opšte društvene kontrole nad veoma obimnim ovlašćenjima izvršnih organa.

Takvo stanje, sve dok je ono objektivno neophodno za stabilizaciju socijalističkog društva, ne predstavlja slabost revolucije, već izražava njenu snagu. Da naša revolucija nije krenula tim putem, borba sa kontrarevolucijom i sukobljavanje sa idejnim ostacima i institucijama starog poretka bili bi mnogo teži i dugotrajniji i doveli bi same osnovne tekovine revolucije u opasnost od svakojakih deformacija.

Međutim, takav oblik vlasti može da se pretvori u kočnicu socijalizma, ako se pretvori u dogmu i postane sam

sebi cilj. On može stihijski da dovede do nove podele vlasti, to jest do njene birokratizacije i njenog odvajanja od radnog čoveka. Takve su tendencije zakoniti proizvod prelazne epohe od kapitalizma ka socijalizmu.

Naše socijalističko društvo uvek se svesno i organizovano suprotstavljalo takvim tendencijama. Mi nismo podlegli zabludi da političke forme, koje su radničkoj klasi bile nametnute u vatri revolucije i njene odbrane od kontrarevolucije predstavljaju trajan atribut socijalizma. Naprotiv, bili smo svesni da dalji napredak socijalizma istovremeno znači i dalji napredak demokratije, a posebno sve šire i sve neposrednije uključivanje ljudi u upravljanje društvenim poslovima. Još je Lenjin upravo taj zadatak isticao kao centralni i rešavajući uslov ostvarenja sovjetske vlasti kako ju je on shvatao. To je i razumljivo, jer cilj socijalizma nije svemoćna država, već slobodan i svestan, društveno odgovoran čovek.

Sastavni deo takvog razvoja u našim uslovima bilo je i stalno proširivanje društvene uloge i aktivnosti skupština, kako Savezne i republičkih tako i sreskih i opštinskih, pogotovo od Ustavnog zakona iz 1953. godine pa dalje. Zato su skupštine uvek igrale značajnu ulogu u našem društvenom životu.

Istina, ima ljudi koji su skloni da posmatraju stvari pretežno kroz prizmu tradicionalnih formi i po njihovom spoljnom izgledu. I pošto ljudi sa takvim shvatanjima nisu našli mnogo sličnosti između funkcionisanja naših skupština i buržoasko-demokratskog parlamenta, bili su skloni da odriču takvoj skupštini neki veći društveni značaj, ili da je čak proglašavaju za prostu fasadu koja zaklanja nosioce vlasti, koji se nalaze van nje same. Ti ljudi nisu mogli da shvate organsku povezanost naših skupština sa revolucionarnim narodnim pokretom, koji je — sa komunistima na čelu — izvršio veliki revolucionarni preokret u zemlji, niti su videli da je dalji razvoj društvene uloge skupština tesno povezan sa celokupnim razvitkom političke i društveno-ekonomske strukture naše zemlje, kome su osnova ostvarene revolucionarne promene. A upravo u tom procesu naše skupštine su odigrale izvanredno značajnu ulogu. One su bile jedan od glavnih faktora u prevlađivanju takvih tendencija kao što su birokratizam i upravljačka samovolja. Osim toga, uticaj skupština bitno je doprineo boljem radu izvršnih i upravnih organa i boljem kvalitetu odluka koje su oni donosili.

Prema tome, nova Skupština — a kad to kažem, mislim kako na saveznu tako i na republičku, sresku i opštinsku — nema neko načelno novo mesto u našem političkom sistemu. Ona je u tom pogledu prirodan i logičan produžetak dosadašnjeg razvoja tog sistema. Međutim, uslovi koje stvara novi Ustav omogućuju Skupštini da u svakodnevnoj praksi sve više proširuje svoju aktivnost u ostvarivanju one društvene uloge koju joj daje Ustav i koju je u načelu Skupština imala i pre novog Ustava.

Ali, u svojoj aktivnosti Skupština treba istovremeno da savladuje i one svoje slabosti koje su proizlazile delom iz pomenutih objektivnih istorijskih uslova, a delom iz shvatanja i navika veoma različitog porekla. Te se slabosti ispoljavaju pre svega u činjenici da je Skupština u praksi bila manje samostalno i odgovorno radno telo, a mnogo više opštepolitička kontrola nad radom upravnih organa. Ona je u svojoj delatnosti bila uglavnom orijentisana na prihvatanje, menjanje ili odbijanje predloga tih organa. Skupština, naravno, i u tim okvirima može biti aktivna i plodna, ali je ta delatnost ipak ne sme ograničavati u ostvarivanju njene primarne ustavne uloge prema kojoj ona mora biti odgovoran i samostalan inicijator za rešavanje društvenih problema u svim oblastima društvenog života. Činjenica da su u našem sistemu operativno-upravne funkcije odvojene od političko-izvršnih funkcija i da su ove poslednje poverene Saveznom izvršnom veću kao posebnom organu Skupštine, pogotovo olakšava takav razvoj Skupštine.

Istorijski uslovi u kojima se razvijala naša revolucija takođe su uticali da su se u strukturi, organizaciji i metodima rada naše Skupštine zadržali neki oblici klasičnog

parlamentarizma i buržoasko-demokratskog političkog sistema uopšte, koji ne odgovaraju prirodi političkog sistema koji izrasta iz socijalističkih društveno-ekonomskih odnosa. To je takođe u određenoj meri dovodilo do ograničavanja društvene uloge Skupštine, o čemu je ranije bilo reči.

Okviri ovoga referata ne dopuštaju da ulazimo u podrobnije raspravljanje o problemima te vrste. Ali, očigledno je da one političke forme koje su bile prilagođene postojanju višepartijskog sistema u centralizovanoj organizaciji buržoasko-demokratske države, u kojoj se vlast gradi od vrha prema dole, ne mogu dati demokratske rezultate u uslovima društvenog samoupravljanja, to jest u političkom sistemu u kome se sastav organa vlasti ne formira iz konkurencije političkih partija, već na osnovu samoupravljanja radnog čoveka i borbe mišljenja u uslovima takvog demokratskog samoupravljanja. Dovoljno je da se podsetimo samo na izborni sistem. Svake godine je jasno, na primer, da način kandidovanja koji je prilagođen višepartijskom sistemu buržoasko-demokratske države ne može da odgovara socijalističkom društvenom samoupravljanju. Zato su i pokušaji da se on i u socijalističkoj praksi zadrži u neizmjenjenom vidu vrlo često rađali nedemokratske rezultate.

Mi smo već donošenjem Ustavnog zakona iz 1953. godine odlučno krenuli putem prilagođavanja političkog sistema — a u tom okviru i strukture i uloge skupština — društveno-ekonomskim i političkim uslovima u kojima se razvija socijalističko društvo, koristeći se pri tome, naravno, tekovinama istorijskog razvika demokratije i, napose, iskustvom socijalizma. Ali, prihvatajući demokratske tekovine prošlosti, mi smo ujedno bili svesni da je, kako prevazilaženje niza tradicionalnih parlamentarnih formi i drugih nasleđenih shvatanja tako i traženje novih formi za novu sadržinu, jedan od bitnih uslova našeg daljeg napretka u oblasti demokratskog političkog sistema socijalističkog društva uopšte i društvenog samoupravljanja napose.

Novi Ustav je učinio dalji korak u tom pravcu. Bitno je pojačana društvena uloga Skupštine, a značajno je izmenjena i njena struktura. Sada je zadatak same Skupštine da takvoj svojoj ulozi i strukturi prilagodi svoju unutrašnju organizaciju i metode svoga rada.

U klasičnom partijsko-reprezentativnom parlamentu građanin je predstavljen isključivo preko političkih partija, koje postavljaju i kandidate na izborima. Za vreme od jednih do drugih izbora on, u stvari, »ovlašćuje« rukovodeće organe tih partija, kojima su poslanici politički i disciplinski odgovorni, da umesto njega upravljaju državom. Neposredni kontakt između parlamenta i građanina samim izborima se, u stvari, završava.

Zato se u klasičnom parlamentu debate vode, pre svega, metodom »za ili protiv«, pri čemu taktički interes pojedinih političkih partija u borbi za vlast veoma često postaje dominantan, a sama suština društvenih problema u takvim slučajevima strada. Pri tome su, po pravilu, stavovi već unapred zauzeti, a u parlamentu se uglavnom iznose argumenti u prilog tako zauzetim stavovima. To je samo finale u jednom procesu u kome je, u stvari, odluka već doneta. Na toj osnovi za klasični parlament karakteristično je nastajanje takozvanih »grupa za pritisak«, koje se veoma često pretvaraju u direktnu suprotnost stvarnoj demokratiji.

Nasuprot tome, prema načelima našeg Ustava, odnos radnog čoveka i građanina prema Skupštini treba da bude neposredan i stalan. Građanin ne bira nekog opšteg političkog reprezentanta, već ekipu od 5 odnosno 6 — ako se uzme u obzir i Veće naroda — delegata koji su kao delegacija kvalifikovani da odraze osnovne interese, potrebe i društvene manifestacije čoveka u njegovom radu i životu, i koji su, po pravilu, u stalnom kontaktu s njim, jer *rade* u istim uslovima. Na taj način naš Ustav omogućuje građaninu da kao pojedinac, neposredno i neprekidno, vrši svoj uticaj na rad Skupštine i njenih organa.

Razume se, takav uticaj može biti konstruktivan i stvaralački jedino tada ako preko njega ne dolazi do izražaja samo usko shvaćeni interes pojedinca ili kolektiva, već i osećanje socijalističke solidarnosti u svim pitanjima

koja se odnose na zajednički interes ljudi, na izgradnju socijalističkih odnosa, na ravnopravnost ljudi i naroda, na socijalnu bezbednost čoveka i slično. A to znači da samoupravljanje nije samo sloboda i pravo već i svesna društvena odgovornost i obaveza.

Zato naša Skupština ne može biti samo reprezentativno telo nekih opštih političkih interesa i koncepcija već — u načelu i po pravcu svoga razvoja — *odgovorno samoupravno radno telo ljudi u zajedničkom društvenom radu*. Iz istih razloga naša Skupština ne sme da postane ni teren za negativnu afirmaciju »grupa za pritisak«, koje su karakteristične za buržoaski parlament. Skupština nema radnim ljudima šta da daje. Ona je samo odgovorni i organizovani posrednik da bi radni ljudi sami mogli sebi stvoriti najpovoljnije uslove za svoj rad i život. Skupština nema na koga da vrši pritisak. Ona sama mora biti kvalifikovani stvaralac društvene politike i mera koje odgovaraju zajedničkim interesima radnih ljudi, kolektiva, komunista i naroda, odnosno interesima što slobodnijeg materijalnog, društveno-političkog, kulturnog i humanističkog stvaranja i razvoja svih tih društvenih faktora. Zato u njoj moraju doći do ravnopravnog izražaja sva mišljenja kojima je polazna tačka *socijalističko društvo*, a ne povratak na staro.

Ne treba, naime, zaboraviti da »borba mišljenja« nije apsolutan demokratski princip. Postoji borba mišljenja sa različitim klasnim pozicijama. U tom pogledu naše socijalističko društvo je još uvek prisiljeno da se oslanja na revolucionarnu zakonitost i da ne dozvoljava aktivnost političkih i idejnih faktora starog poretka. Razumljivo je da nas to ponekad koči u razviku demokratskih formi našeg političkog života. Međutim, to ipak ne sme da nas sprečava u daljem stvaranju sve širih demokratskih oblika za onu borbu mišljenja kojoj su polazna tačka *interes socijalističkog društva i afirmacija demokratskih načela u rešavanju problema tog društva*. Takvi demokratski odnosi su prvi uslov za progresivnu evoluciju socijalističkog društva i za izbegavanje poremećaja koji su mogući kao posledica neadekvatnih subjektivnih reakcija na društvene protivrečnosti. Od takve borbe mišljenja ne treba se plašiti. Ona će nam olakšati da svi zajedno bolje vidimo perspektivu progressa.

U tom pogledu upravo Savezna skupština treba da pruži primer afirmacije tog načela u oblasti mehanizma vlasti i samoupravljanja. Ona treba neposredno i samostalno da prati celokupnu problematiku našeg društvenog života. Osim toga, ona treba da bude i mesto za najintenzivniju i najširu konsultaciju centralnih društvenih organa sa predstavnicima radnih organizacija i svih onih društvenih faktora koji su neposredno zainteresovani za probleme koji su na dnevnom redu Skupštine. Na osnovu svega toga Skupština će pokretati i svoje inicijative za utvrđivanje određene politike ili donošenje potrebnih odluka. U skladu s tim, Skupština, odnosno njeni odbori, treba neposredno da organizuje razna savetovanja i konferencije radi razmatranja određenih pitanja koja su na dnevnom redu Skupštine.

U takvom radu građanin, poslanik i Skupština moraju da se oslanjaju na aktivnost svih faktora društvene svesti. Ako je u našoj Skupštini napušten parlamentarni partijsko-politički reprezentativni sistem, to ne znači da ona preuzima na sebe sve funkcije onoga što mi zovemo »subjektivnim faktorima« u društvenom životu. Naprotiv, mišljenje da sa sama struktura i položaj Skupštine, kao i odgovarajući izborni sistem, dovoljni za automatsko demokratsko i progresivno prevazilaženje protivrečnosti društvenog života, bilo bi veoma opasna zablude. Skupština, doduše, može i mora biti organizatorski i ujedinjavajući faktor u formiranju socijalističke svesti u oblasti društvene izgradnje i sistema samoupravljanja, ali kao takva ona može biti samo odraz stvarnog stanja društvene svesti u zemlji. Ona će biti takva kakvo je naše društvo. Ali upravo zato ona mora podsticati i oslanjati se na samostalnu i demokratsku aktivnost svih onih društvenih faktora koji mogu da doprinosu progressu ma u kojoj oblasti društvenog života.

U tom smislu i nova struktura naše Skupštine uslovljena je, između ostalog, i težnjom da svi progresivni »subjektivni faktori«¹ dođu što snažnije i što neposrednije do izražaja u svim oblastima društvenog života, ali u uslovima i oblicima koji odgovaraju socijalističkom karakteru društvenih odnosa i položaju čoveka u sistemu društvenog samoupravljanja. Svojom aktivnošću u radnim masama i uticajem na razvijanje društvene svesti uopšte, ti faktori će istovremeno dejstvovati i na karakter odluka Skupštine.

Oslonac radnog čoveka, poslanika i Skupštine u tom pogledu predstavljaju sve društvene organizacije i sve manifestacije društvene misli i kulture, a napose Savez komunista, kao vodeća idejna i politička snaga u izgradnji socijalizma, i Socijalistički savez radnog naroda, kao organizovana masovna socijalistička i demokratska tribina građana i društvenih organizacija. Te dve organizacije, u uzajamnoj povezanosti, predstavljaju onaj političko-organizatorski i vaspitni faktor bez čije se aktivnosti, u sadašnjim istorijskim uslovima, ne može zamisliti mogućnost da široke radne mase svesno sagledavaju objektivne i dugoročne potrebe društvenog napretka i ujedinjavaju svoju misao i rad za zajedničku socijalističku društvenu akciju.

Naravno, specifični položaj Saveza komunista u našem političkom sistemu je ujedno i politički odraz vlasti radnog naroda u datim istorijskim uslovima, odnosno u datom intenzitetu klasnih suprotnosti. To svakako daje njegovoj društvenoj intervenciji izuzetan politički autoritet.

Međutim, to ne znači da su Savez komunista ili druge organizacije neki monopolni posrednik između čoveka i vlasti, čoveka i organa samoupravljanja, čoveka i Skupštine — kao što su političke partije u klasičnom parlamentarnom sistemu. Savez komunista i Socijalistički savez radnog naroda, kao i druge društvene organizacije koje oni organizaciono ili idejno ujedinjuju, pre svega su društveni faktor koji osposobljava čoveka za njegovo samostalno i kvalifikovano vršenje demokratskih funkcija, ostvarivanje prava i ispunjavanje obaveza u socijalističkom društvenom upravljanju i koji time utiče na svest radnog čoveka i organizuje ga za socijalističku akciju u svim oblastima društvene izgradnje. Drugim rečima, naš politički sistem teži za tim da se nijedna od tih organizacija ne meša hijerarhijski, to jest u obliku komandovanja, u formiranje i rad skupštinskih, političko-izvršnih i samoupravnih organa. Celokupna njihova aktivnost je usmerena pre svega u tom pravcu da dejstvuje na društvenu svest ljudi na način koji će stalno podsticati i razvijati borbu za dosledan socijalistički kurs u izgradnji zemlje, kao i za demokratske i humane norme u društvenom životu.

Takvi odnosi u političkom sistemu sve više poboljšavaju uslove za široku inicijativu radnog čoveka, kolektiva i najrazličitijeg ljudskog stvaranja u svakodnevnoj društvenoj aktivnosti, kao i za svestran razvoj ličnosti i demokratsko i odgovorno suočavanje mišljenja.

U okvirima takvih odnosa, nadalje, Skupština će neposredno omogućavati ostvarivanje osnovnog ustavnog načela o društvenom položaju radnog čoveka koje polazi od toga da politički, ekonomski i socijalni položaj čoveka određuje njegovu ulogu i ravnopravnost u samoupravljanju radnog kolektiva.

Ako govorimo o institucionalnom posredniku između Skupštine i čoveka, onda su to, prema našem ustavnom sistemu, organi neposredne demokratije, koji omogućavaju najšire direktno učešće građana i njihov uticaj u njima, a to su: zborovi birača, zborovi radnih ljudi u radnim zajednicama, radnički saveti i slični organi društvenog samoupravljanja, kao i skupštine komunala. Ti organi neposredne demokratije nisu samo najpogodniji nosioci kandidacionog i izbornog sistema već i sprovednici svakodnevnog i neprekidnog uticaja radnih ljudi na rad skupština svih političko-teritorijalnih zajednica.

Prema tome, naša Skupština će biti, kako po svom sastavu tako i po svom radu, utoliko bolja ukoliko naš građanin bude postajao sve sposobniji i aktivniji društveni radnik. Ne može se očekivati, naravno, da će svi građani

pokazivati podjednak interes za problematiku društvenog upravljanja, ali moramo težiti tome da takvih aktivnih građana bude sve više, da u tom smislu budu stimulirani samim društveno-ekonomskim sistemom i da budu sve kvalifikovaniji za takvu aktivnost. I upravo u toj oblasti Savez komunista i Socijalistički savez, kao i takve organizacije kao što su sindikati, Savez omladine, ženska društva, privredne komore, kulturna, naučna i stručna udruženja i razne druge društvene organizacije, imaju izvanredno značajnu ulogu i zadatke. U stvari, može se reći da će i uslovi za aktivnost skupština biti utoliko povoljniji ukoliko svestranija bude političko-organizatorska, idejna i stručna delatnost svih tih društvenih organizacija i ukoliko intenzivniji bude razvitak socijalističke društvene misli i kulture uopšte.

Iako skupštine mogu da računaju sa veoma snažnom i efikasnom podrškom i pomoći političkih i drugih društvenih organizacija u postizanju što većeg jedinstva pri donošenju odluka i utvrđivanju politike, one same moraju biti tako organizovane da neprekidno usklađuju i povezuju interese i potrebe radnih ljudi, kolektiva i društvenih delatnosti, čiji se neposredni predstavnici nalaze u klupama naših skupština, od opštinskih do Savezne.

Takvoj svojoj ulozi skupštine treba da prilagode i svoju unutrašnju organizaciju i metode rada, kao i odnose sa drugim društvenim organima i organizacijama.

I u tom pogledu moramo se u mnogo čemu odvojiti od parlamentarne tradicije. U klasičnom parlamentu reprezentacija političkih partija je osnova čitave njegove aktivnosti. I njegova unutrašnja organizacija i metodi njegovog rada, kao i odnosi prema vladi, prilagođeni su takvom stanju stvari. U takvom se parlamentu, na primer, pretpostavlja da je jedan njegov deo po pravilu unapred za predloge vlade, a drugi unapred — ako je iole moguće — protiv vlade. Zbog toga je tu rad poslanika, odbora, komisija i pojedinih funkcionera parlamenta često daleko više orijentisan na postizanje taktičkih preimućstava za ovu ili onu partiju, ili na traženje većine odnosno kompromisa između partija, nego što je usmeren na objektivno razmatranje i izučavanje stvari.

Naša Skupština raste iz sasvim drugih korena. Ona je, u stvari, jedan od organa samoupravljanja radnog čoveka u njegovom radu, to jest pripada samom procesu društvenog rada. Naravno, takav njen samoupravni karakter još se nije mogao u punoj meri da afirmiše, jer ona je danas i organ državne vlasti, a kao takva, po svojim funkcijama i metodama rada, istorijski je uslovljena. Ali, u osnovi, razvoj Skupštine ide upravo u pravcu njenog prerastanja u organ samoupravljanja. Zato je za strukturu naše Skupštine bitno direktno prisustvo interesa i potreba, rada i samoupravljanja radnih ljudi i njihovih kolektiva i komunala. Zadatak je Skupštine, pre svega, da — kao kolektivno radno telo predstavnika građana, radnih kolektiva, komunala i društvenih delatnosti — usklađuje upravo te interese i potrebe i da čitavu svoju unutrašnju organizaciju i metode rada prilagodi potrebi takvog usklađivanja.

Novi Ustav teži tome da u novoj strukturi Skupštine nađe rešenje upravo za taj problem. Naravno, bilo bi pogrešno misliti da ceo ovaj sistem može da funkcioniše bez teškoća i sukobljavanja, kao nekakav savršeni mehanizam. Naprotiv, tu je, u stvari, reč o jednom neprekidnom kretanju u kome praksa i evolucija socijalističkog društva uvek ponovo moraju da rešavaju protivrečnosti razvoja i iskrisle probleme.

Takav sistem može da stvara najpovoljnije uslove za razvoj ljudske ličnosti ako su sloboda i samostalnost čoveka i radnih kolektiva u odgovarajućem skladu sa političkom i moralnom odgovornošću čoveka prema drugom čoveku, prema društvu. Zatim, takav sistem će biti najsnažniji podstrek za aktivnost čoveka i napredak društva kada rukovodeća i usmeravajuća uloga centra bude tako postavljena da ne sputava, već da sve više proširuje mogućnost za samostalnu inicijativu i slobodu čoveka i kolektiva u radu i stvaranju, i obrnuto, da takva sloboda i samostalnost čoveka i kolektiva ne sprečava afirmaciju i autoritet onih centralnih dru-

stvenih funkcija koje predstavljaju uslov opstanka i napretka socijalističkog društva kao celine. Ukoliko ti problemi budu rešavani što više u skladu sa objektivnom nužnošću, utoliko će snažnije naše društvo ispoljavati progresivna stremjenja i utoliko će biti brži njegov napredak.

Iz odnosa tih dvaju faktora — individualnog i društvenog — niču, naravno, problemi i teškoće. Oni su, u stvari, odraz razlika u položaju i interesima ljudi. Mada je sistem kiasnog ugnjetavanja i eksploatacije kod nas likvidiran, sadašnje stanje produktivnosti ljudskog rada još uvek ne dozvoljava da princip raspodele prema radu bude zamenjen principom raspodele prema potrebama, odnosno da budu prevaziđeni svi oblici ekonomske nejednakosti. Zato su ljudske aktivnosti u sadašnjim društvenim uslovima ponekad, u većoj ili manjoj meri, pod uticajem stihije tehnokratizma, komercijalizma, samovolje, konzervativizma, materijalnog egoizma, partikularističke ili nacionalističke uskogrudosti, birokratsko-centralističkih tendencija, velikodržavnog šovinizma i drugih sličnih tendencija. Ali nepogrešivog recepta za rešavanje ovakvih i sličnih problema nema. Karakter i intenzitet tih problema menjaće se sa razvitkom proizvodnih snaga, u toku prakse i evolucije socijalističkog društva. U stvari, tu je reč o procesu stalnog prilagođavanja i uzajamnog korigovanja čoveka i društva, slobode i autoriteta, samoupravljanja i demokratskog centralizma, individualne inicijative i centralnog rukovođenja i usmeravanja.

Skupština mora u svom organizacionom mehanizmu i u metodima svoga rada imati instrumente i snagu da prevazilazi probleme i tendencije te vrste i da postiže maksimalno jedinstvo u donošenju odluka. To jedinstvo treba, s jedne strane, da se zasniva na humanističkoj ideji socijalističke solidarnosti i na demokratskom odnosu prema radu i odlukama Skupštine, a s druge strane, da bude plod kvalifikovanog i iskrenog sagledavanja objektivne nužnosti. To znači da naša Skupština po svojoj organizaciji, po metodima svoga rada treba da bude tako postavljena da poslanik stalno i svakodnevno može da prati, kako problematiku čoveka u njegovom radu i stvaranju, i problematiku radnog kolektiva i komune, tako i problematiku koja proizilazi iz zajedničkih interesa ljudi u socijalističkim društveno-ekonomskim odnosima. Interese i potrebe koji se manifestuju u takvim uslovima Skupština treba da usklađuje sa ciljem postizanja najbržeg mogućeg materijalnog, socijalnog i kulturnog progressa društva i što intenzivnijeg razvoja ljudske ličnosti.

U takvim uslovima Skupština će biti svakodnevno povezana sa društvenom bazom. To će olakšati da njene odluke budu, pod normalnim uslovima, blagovremene i u najvećoj mogućoj meri u skladu sa interesima i potrebama radnog čoveka i kolektiva u njihovom radu i stvaranju. Osim toga, Skupština će biti tesno povezana sa razvitkom socijalističke misli i politike, koja dolazi do izražaja u aktivnosti subjektivnih faktora socijalističke društvene svesti. Sve to će olakšavati da se u Skupštini postiže neophodno jedinstvo u opredeljivanju osnovnih pravaca i sredstava socijalističke društvene akcije, a da pri tome samoupravnim organima ostane dovoljno prostora i dovoljno snažna materijalna baza za razvijanje one slobode inicijative i stvaranja koja je moguća i neophodna pri postignutoj društveno-ekonomskoj strukturi naše zemlje i za njen dalji razvoj.

Stavovi koji su se iskristalisali u dosadašnjoj diskusiji o ulozi i metodima rada Skupštine nisu značajni samo za Saveznu skupštinu, nego u velikoj meri i za rad republičkih i opštinskih skupština. Zato će Savezna skupština morati i ubuduće da pruža pomoć u daljem razvijanju statuta opština sa stanovišta ostvarivanja jedinstvenih ustavnih načela na kojima počiva naš skupštinski sistem.

SADRŽINA I METODI RADA SKUPŠTINE

Iz društvene uloge koju Ustav određuje Saveznoj skupštini potpuno jasno proizilazi da njen najvažniji zadatak nije u formalnom potvrđivanju ili odbijanju predloga, zakona i drugih akata koje podnose upravni organi. Ako bi naša Skupština imala da se sastaje samo zato da diskutuje

ili glasa za ili protiv takvih predloga, njena bi društvena uloga bila veoma mala i ona čak ne bi mnogo doprinela da se poboljša kvalitet predloga. Naime, u našoj dosadašnjoj praksi izgrađen je demokratski i veoma efikasan način pripremanja predloga za Skupštinu. Pre nego što Savezno izvršno veće ili savezni organi uprave podnesu Skupštini predlog zakona ili drugog akta, sprovodi se veoma široka konsultacija niza odgovornih faktora u zemlji. U toku te prethodne diskusije vrši se temeljita razmena mišljenja i usklađuju razlike u shvatanjima. Kada takav predlog dođe pred Skupštinu, on je, u stvari, već toliko pretresan da je razumljivo što se skupštinski postupak često svode na prosto usvajanje, pogotovo kada su u pitanju propisi izrazito stručne prirode.

Mislim da ćemo i ubuduće imati takvih primera i Skupština ne treba da se odriče ni takvog postupka. Međutim, kao što smo ranije utvrdili, prava uloga naše Skupštine ne sastoji se samo u tome da prima predloge zakona i da kontroliše upravne organe, već da bude odgovorni društveni i državni nosilac socijalističke akcije u svim oblastima društvene izgradnje i upravljanja stvarima. Kao takva, Savezna skupština — kao i druge skupštine u okvirima svojih nadležnosti i društvenih zadataka — treba da budu pokretač društvenih napora za demokratsko rešavanje tekućih problema društvenog života.

Zato Savezna skupština treba da bude licem okrenuta prema svakodnevnoj problematici celokupne društvene prakse. Na osnovu analize te problematike ona treba da postavlja zadatke sebi i svim onim državnim i društvenim organima za čiju je aktivnost i rad odgovorna pred radnim ljudima. Za ostvarivanje takvih zadataka pre svega je potrebno da Skupština u celini i svaki poslanik ponaosob stalno prate i proučavaju celokupnu praksu i zbivanja u svim oblastima društvenog života, odnosno — kada je reč o poslanicima veća radnih zajednica — praksu i zbivanja iz njihove oblasti rada koja su od značaja za funkcije i nadležnosti Savezne skupštine. Na osnovu takvog samostalnog proučavanja, analize, anketiranja, konsultacija i proveravanja u stručnim institucijama, kao i na osnovu inicijativa i predloga Saveznog izvršnog veća, savezne uprave i drugih odgovornih društvenih organa i organizacija, Skupština će utvrđivati svoj program rada, kao i politiku koja će biti u osnovi rada Saveznog izvršnog veća i saveznih upravnih i drugih organa. Osim toga, Skupština treba da bude faktor usmeravanja i oslonac organa samoupravljanja.

Osnova za rad Skupštine, prema tome, neće biti samo predlozi koji dolaze od upravnih i drugih organa, već, pre svega, takva njena samostalna aktivnost koja će je svakodnevno i neposredno povezivati sa celokupnom društvenom problematikom i strukturom. Zato će Skupština da formuliše svoje programe rada i svoj dnevni red na osnovu sopstvene inicijative, zasnovane na svakodnevnom praćenju društvene problematike, na osnovu predloga političko-izvršnih, upravnih i drugih društvenih organa, kao i na osnovu predloga, inicijativa i mišljenja građana i radnih kolektiva, komuna, društvenih organizacija, privrednih komora, stručnih udruženja, naučnih ustanova, republičkih organa, itd. Zato u njenom radu mnogo značajnije mesto nego do sada treba da zauzmu takvi akti kao što su rezolucije, preporuke, zaključci, pa čak i diskusije o pojedinim problemima ili područjima rada bez donošenja posebnog formalnog akta, sa ciljem reljefnijeg isticanja i formulisanja određenih problema i zadataka.

To znači da je osnovni zadatak Skupštine, njenih veća, odbora, komisija i svakog pojedinog poslanika upravo istraživanje i neprekidan rad na praćenju tokova društvenog života, na analizi činjenica i pojava, na odgovornom izdvajanju aktuelnih problema iz društvene stvarnosti, na svakodnevnom svestranom proučavanju puteva za njihovo rešavanje i na stalnoj i širokoj konsultaciji sa svim zainteresovanim društvenim faktorima o putevima i metodima rešavanja tih problema.

Od drugostepenog je značaja pitanje da li će posle svega toga Skupština sama u celini regulisati ove probleme, ili će prepustiti Izvršnom veću, upravnim organima ili samouprav-

nim organizacijama da, u skladu sa njenim stavovima izraženim u zakonu, rezoluciji, preporuci ili na neki drugi način, donesu konkretnu odluku. Još je manje važno da li će u našoj Skupštini biti mnogo ili malo diskusije oko glasanja prilikom donošenja konačnih akata. Očigledno, osnovno je da težište bude na prethodnim diskusijama, na prethodnoj razmeni mišljenja, koja treba da pruži osnovu za donošenje konačne odluke. Ako u prethodnim diskusijama bude postignuto jedinstvo, donošenje završnih akata neće biti problem. I obrnuto, ako u takvoj diskusiji ostanu sumnje u opravdanost predloženih rešenja, završni akti neće se olako predlagati ni donositi.

Naravno, to ne znači da se može postaviti kao apsolutan princip da svaka odluka mora biti jednoglasno primljena. Svako zna da bi to, u stvari, onemogućilo rad takvog odgovornog kolektivnog tela kao što je Skupština. Ali, ni forsiranje majorizacije ne bi bilo u našim uslovima preporučljivo, jer bi ono potkopavalo demokratske osnove i jedinstvo našeg društva. Zato organizacija i metod rada u Skupštini moraju biti takvi da podstiču najveće moguće jedinstvo u donošenju odluka. Takav cilj ponekad traži više vremena, ali je zato konačna odluka utoliko kvalifikovanija i autoritativnija.

Skupština će moći da razvija svoju aktivnost u takvom pravcu i takvim metodima samo ako tako budu orijentisani i njeni članovi, a to znači, ako svaki pojedini poslanik bude, sa punim osećanjem odgovornosti za demokratske principe u donošenju odluka, zauzeo aktivan i stvaralački odnos prema svojoj funkciji i ako bude raspolagao svim potrebnim uslovima za kvalifikovano ostvarivanje te funkcije.

Što se prvog uslova tiče, on zavisi pre svega od celokupnog našeg društvenog i političkog života, dok drugi treba da obezbedi sama organizacija i aktivnost Skupštine.

Naš poslanik više nije tip klasičnog političara, koji se bavi isključivo sferom državne vlasti, a odvojen je od živog proseca rada i stvaranja ljudi. Naša Skupština je po svojoj strukturi direktan proizvod procesa društvenog rada. Ona i po svojim sopstvenim metodima rada i po društveno-političkom profilu poslanika treba da se afirmiše kao takva. Naš poslanik ne treba da bude političar klasičnog buržoasko-demokratskog tipa, ali ni menadžer ni tehnokrata. On treba da bude predstavnik interesa i potreba tako reći svakog pojedinog čoveka na njegovom mestu rada. U stvaranju takvog lika poslanika posebnu ulogu odigrace veća radnih zajednica, jer ona u suštini predstavljaju neposredne interese ljudi na njihovom radnom mestu i jer su ona, u stvari, forma najneposrednijeg predstavnštva radnih ljudi u Skupštini. Stoga ulogu tih veća treba dalje razvijati.

Prema načelima našeg Ustava — koja su ranije formulisana i u Programu SKJ — polazna tačka u radu naše Skupštine i svakog njenog člana treba da bude: prvo, težnja ka stvaranju — u okvirima društvenog procesa rada — najpovoljnijih uslova za što slobodniji rad i stvaranje svakog pojedinog čoveka i radnog kolektiva, i za direktnu zavisnost materijalnih uslova života pojedinca od rezultata njegovog rada; i drugo, solidarnost, uzajamna pomoć i osećanje međusobne društvene odgovornosti radnih ljudi i naroda, kao i težnja za postepenim smanjivanjem ekonomskih razlika među ljudima i narodima, na jednom višem nivou.

Ti ciljevi se, naravno, ne mogu postići prostim političkim odlukama ili agitacijom, već stalnim progresivnim menjanjem objektivnih društveno-ekonomskih i drugih uslova. Zato naša Skupština i naš poslanik već danas treba da se daleko više bave upravljanjem stvarima nego upravljanjem ljudima. Ali oni moraju upravljati stvarima tako da uvek imaju pred očima socijalne, demokratske, humane i slobodarske ciljeve u razvijanju odnosa među ljudima. Ako ne bi tako postupali, oni bi se pretvorili u tehnokrate, koji zaboravljaju da čovek treba da menja prirodu tako da sebe oslobađa, a ne da stvara uslove za porobljavanje čoveka čovekom.

To su zadaci koji od naših poslanika zahtevaju i veliku odgovornost i specifične kvalifikacije. Tu ne mislim na neku

posebnu stručnu kvalifikaciju. Ako su u pitanju podaci stručne prirode, te će podatke poslanicima i Skupštini pružiti stručnjaci. Mislim tu, pre svega, na društveno-političku i moralnu kvalifikaciju, to jest poslanik mora biti tesno povezan sa interesima i problemima čoveka na radnom mestu, mora znati o čemu odlučuje, mora poznavati činjenice, razloge i posledice, mora raspolagati svim potrebnim elementima za svesno i u punoj meri odgovorno odlučivanje. On mora, takođe, biti sposoban da pojedinačni interes povezuje sa opštim interesom, ali u istoj meri i obrnuto.

Tome, pre svega, doprinosi sama nova struktura Skupštine. Članovi veća radnih zajednica rešavaće u Skupštini probleme na koje nailaze u svom svakodnevnom radu i koje već zbog toga relativno dobro poznaju. Zato će njihov rad u Skupštini biti, u stvari, neka vrsta produžetka njihovog rada i samoupravljanja u radnoj organizaciji i komun. Takav njihov položaj je sam po sebi najbolja kvalifikacija za zadatke koje oni imaju kao članovi veća radnih zajednica.

I sastav Saveznog odnosno republičkog i opštinskog veća ima slične prednosti, s tim što u ovom slučaju društvena baza predstavlja osnovni izvor za uočavanje problema, a područje aktivnosti poslanika je pre svega komuna kao celina i celokupni mehanizam društvenog samoupravljanja.

Ali, to ne znači da je poslanik — kao delegat komune i radnih organizacija — predstavnik onih tendencija koje se obično nazivaju lokalnim interesom. Načelno posmatrano, poslanik Savezne skupštine nije tu zato da preko Skupštine brani isključivo, ili bez obzira na interese i potrebe drugih i zajednice u celini, određene interese radnih organizacija i komuna u kojima je izabran, već treba da, u ime interesa i potreba radnih ljudi i komuna u kojima je izabran, sa punom odgovornošću odlučuje i upravlja u Skupštini zajedničkim stvarima za sve radne organizacije, komune i narode, na osnovu ravnopravnosti ljudi i naroda i socijalističkih demokratskih i humanih odnosa među njima, a time da doprinosi i ostvarivanju opštih i konkretnih interesa radnih organizacija i komuna čiji je delegat.

Takva uloga poslanika uključuje, dakako, i njegovu obavezu da obaveštava Skupštinu o problemima komuna i radnih kolektiva i drugim društvenim problemima od opšteg interesa sa područja na kome je izabran. Takva njegova informacija ući će kao materijal u osnovu razmatranja naše društvene problematike u Skupštini, a može biti i predmet skupštinske odluke. I obrnuto, poslanik treba da bude u punom smislu reči povezan sa celokupnom društvenom problematikom svog izbornog područja i da obaveštava birače, radne organizacije i opštinsku skupštinu, kako o problemima koji se rešavaju u Skupštini tako i o svom ličnom radu u njoj.

Za takav svoj rad, kako na terenu tako i u Skupštini, poslanik treba da ima punu mogućnost da dođe do potrebnih informacija i materijala. Nema sumnje da će uvid u celokupnu problematiku u svom izbornom srezu poslanik sebi najefikasnije obezbediti aktivnim radom u tamošnjim društveno-političkim organizacijama, u rukovodećim organima samoupravnih radnih zajednica, itd. Na taj način poslanik će biti jedan od nosilaca i inicijatora žive i aktivne saradnje uži i širi društveno-politički zajednica i faktor povezivanja pojedinačnog i opšteg interesa.

Građanin danas od poslanika traži daleko više nego što je nekada tražio. Već davno je iz našeg političkog života iščezao tip poslanika koji je »zaradivao« glasove razbacujući se frazama i obećanjima i zauzimajući se kod vlade za neki bunar, most ili školu u svom selu ili srezu, a prepuštao vođenje politike o svim bitnim pitanjima društvenog života vladi i kapitalističkim gazdama.

Kod nas će takođe biti sve manje uslova za postojanje takvih poslanika koji bi sticali svoju popularnost time što bi bili veoma aktivni kada su u pitanju popularne mere i odluke, a koji bi se ograđivali od svake odgovornosti kada treba donositi odluke o nužnim obavezama, teretima i žrtvama. Prolazeći svakodnevno kroz visoku školu samoupravljanja, naši radni ljudi sve bolje shvataju šta je mo-

guće, a šta nije. Zato će među njima više ugleda i poverenja imati upravo onaj poslanik koji će biti u stanju da aktuelnim problemima prilazi što objektivnije, to jest sa gledišta stvarnog zajedničkog društvenog interesa, kao i ravnopravnosti čoveka, radnih kolektiva, komuna i naroda, odnosno, koji će biti u stanju da se najdoslednije uzdigne iznad pristrasnosti svake vrste u pristupanju problemima. A u sadašnjoj strukturi naše Skupštine i u uslovima sve razvijenijeg sistema samoupravljanja svaka pristrasnost biće još mnogo očitija nego što je bila do sada. Ono što naši građani danas pre svega treba da traže od svog poslanika jeste njegov moralno-politički integritet, njegov demokratizam i njegova sposobnost da kvalifikovano učestvuje u odlukama Skupštine, koje se odnose na interes čitave zajednice i na ravnopravnost radnih ljudi i kolektiva, komuna i naroda, odnosno republika.

Zato se u tezama za novi poslovnik i pridaje toliko značaj problemu informisanosti poslanika, dokumentaciji, metodima obaveštavanja Skupštine od strane organa uprave i samoupravljanja, javnosti skupštinskog rada, itd. Takva aktivnost treba da omogući poslaniku da što objektivnije razmatra probleme, snoseći javnu političku odgovornost pred čitavom zajednicom radnih ljudi.

I Skupština, sa svoje strane, mora da pruži poslaniku uslove za rad, i to svojim sopstvenim aparatom i uz svoju punu i isključivu odgovornost. Naime, ne može se očekivati da će pojedinačni poslanik moći sam sebi da obezbedi sve uslove za svestrano izučavanje problema koji su na dnevnom redu i da će imati mogućnosti za pun uvid u sve činjenice i dokumente koji mogu da osvetle probleme o kojima mora da donosi odluku. Tu su ponekad potrebne i stručne ekipe, i dublje analize, i naučni rad. Te obaveze prema poslaniku Skupština ne može da prenosi ni na kakav organ van sebe same. S druge strane, treba što jasnije i određenije — kako bi se izbegli svi nesporazumi i sukobljavanja — utvrditi i obaveze izvršnih, upravnih i samoupravnih organa, kao i društvenih organizacija i građana Jugoslavije prema Skupštini u davanju objašnjenja, podataka, stručnih analiza, itd., koji su potrebni za normalan rad Skupštine, odnosno za kvalifikovano odlučivanje poslanika.

Ljudi mogu da donose zdrav i realističan sud o stvarima samo kada ih svestrano upoznaju. Ako ih ne poznaju, oni po samoj prirodi stvari moraju ili zavisiti od rada drugih koji stvari bolje poznaju nego oni, čime je njihov doprinos društvenom stvaranju bitno umanjen, ili će nasediti raznim stihijskim strujanjima i tendencijama i postati kočnica napretka.

Informacija mora biti sveobuhvatna i konkretna. Poslanik mora da bude informisan pre svega o opštim činjenicama i problemima našeg društvenog života, jer samo pod tim uslovom on može da sagleda prave zadatke i probleme koji se odnose na područje rada njegovog veća. Međutim, posebno treba obezbediti da poslanici ne budu isuviše zatrpavani hartijama. Treba razraditi metod koji će omogućiti da se poslanicima redovno, svakodnevno — neposredno ili poštom — dostavljaju oni podaci koji u najkraćem obliku mogu da daju osnovni uvid u aktuelnu društvenu problematiku. Takva opšta informacija treba da uključuje i podatke o radu skupštinskih veća, odbora, komisija i drugih organa Skupštine, jer je potrebno da svaki poslanik, nezavisno od toga kome veću pripada, ima puni uvid u tekući rad Skupštine. Naravno, poslaniku koji želi da se o ovom ili onom problemu podrobnije informiše treba omogućiti da dobije i dopunske informacije od skupštinske stručne službe. U skladu sa takvim zadacima Skupština će morati da organizuje i odgovarajuće službene i poluslužbene publikacije.

Pogotovo treba da bude veoma konkretna, svestrana i iscrpna informacija koja se odnosi na probleme ili predloge koji se nalaze na dnevnom redu veća. Kad poslanik pristupa diskutovanju ili rešavanju pojedinih problema, on, u stvari, mora da poznaje sve aspekte datih predloga ili problema, sva mišljenja, razloge i činjenice koji su uslovili dati predlog, što će omogućiti da poslanik već pre sednice ima što jasniju sliku problema na dnevnom redu i da na sednici učestvuje i odlučuje sa dovoljnim poznavanjem stvari.

U svemu tome glavni oslonac poslanika treba da budu odbori i komisije Skupštine, kao i njen stručni aparat, a pogotovo skupštinska služba za dokumentaciju.

Ali poslanik ne treba sve da očekuje od odbora ili od skupštinskog stručnog aparata. U stvari, šta će on postići, najviše zavisi od njega samog. Intenzivni rad na problemima, njihovo proučavanje i odgovarajuće forme kontakta i aktivnosti na terenu — uz adekvatnu pomoć skupštinske stručne službe — omogućiće poslaniku da povezuje opšte podatke i analize iz centra sa pojedinačnim informacijama iz prakse na terenu i da dolazi pripremljen na sednicu. Ako to budemo postigli, sednice mogu biti ređe i kraće, ali će rad i odluke biti efikasnije i kvalitetnije.

Takva svestrana informisanost poslanika je prvi uslov da on zaista može da konkretnim problemima na dnevnom redu Skupštine prilazi konstruktivno i što objektivnije, bez predrasuda ili olakog i neodgovornog podnošenja predloga koji bi se zasnivali isključivo na željama, a ne i na stvarnim mogućnostima.

I unutrašnji demokratski metodi rada Skupštine treba da podstiču inicijativu poslanika u Skupštini i obezbeđuju sve mogućnosti za poštenu demokratsku kritiku podnetih predloga i za isticanje sopstvenih predloga, ispravki i dopuna, ali i punu političku i društvenu odgovornost poslanika u pogledu takvog njihovog rada.

Zato naš poslovnik, doduše, treba da bude što je više moguće oslobođen formalizma i nepotrebnog gubljenja vremena zbog proceduralnih razloga, ali ujedno mora bezuslovno obezbediti kvalifikovano i odgovorno donošenje odluka. Nikako se ne treba zanositi iluzijom da su prosto glasanje i većina uvek garantija za najbolju odluku. Da bi odluka bila što bolja, pre glasanja svaki poslanik mora biti svestan svih njenih aspekata i posledica.

Za ilustraciju navešću samo jedan primer. Gotovo svi parlamentarni poslovnici u svetu imaju odredbe prema kojima za stavljanje predloga koji za sobom povlače materijalne izdatke ili povećanje poreskih i sličnih obaveza građana prema budžetu, odnosno planu, važi poseban postupak. Taj postupak sprečava olako podnošenje raznih predloga koji mogu imati, ako zavise od prostog izglasavanja na brzinu, veoma teške materijalne posledice za društvo. Propisi našeg poslovnika ranije nisu bili razrađeni u tom pogledu. Formalno uzevši, svaki poslanik je mogao na šta da predloži i da se o tome na licu mesta glasa. Skupština je mogla u trenutnom raspoloženju da izglasa bilo šta, a Savezno izvršno veće bi trebalo da traži puteve i sredstva za izvršenje takve odluke i da snosi političku odgovornost za to. Doduše, do toga nije dolazilo, jer su to sprečavali opšti politički odnosi, ali je to bio jedan od razloga da se o problemima plana i budžeta, prihoda i rashoda, i o mnogim drugim najvažnijim pitanjima u našoj Skupštini relativno malo diskutovalo, i to uglavnom u toku jeseni, na bazi konačnih predloga Saveznog izvršnog veća, kada se stvari bitno nisu više mogle menjati.

Prema tome, ako u budućnosti želimo da se u Skupštini ozbiljno angažujemo oko pripremanja budžeta i plana, i oko njihovog ostvarivanja, i ako želimo da Skupština bude ozbiljan faktor društvene kontrole u pogledu određivanja prihoda i njihovog trošenja, onda moramo istovremeno povećati i odgovornost poslanika za sve predloge i stavove u tom pogledu. Upravo zato teze našeg poslovnika predviđaju da svaki takav predlog, pre nego što bude podnet na diskusiju, a pogotovo pre nego što bude stavljen na glasanje, mora temeljito i svestrano proučiti odgovarajući odbor Skupštine, kao i Savezno izvršno veće, odnosno njegovi organi, s tim da odbor pre pretresa u veću iznese sve aspekte takvog predloga. Na taj način će se takav predlog uvek povezivati sa saskim konkretnim promenama u planu i budžetu, za koje će društvenu odgovornost u celini snositi Skupština, a ne izvršni organi.

Jedno od veoma značajnih sredstava skupštinske aktivnosti treba da postane i ustanova postavljanja pitanja poslanika, odnosno interpelacija u Skupštini. Kod nas je, na primer, prilično razvijen jedan veoma štetan oblik internog

i pred javnošću neodgovornog intervencionizma kod političko-izvršnih i upravnih organa oko problema materijalne izgradnje ili distribucije sredstava. To često te organe izlaže pritisku koji ih sputava u objektivnom prilaženju društvenoj problematiki i zadacima. Takvom intervencionizmu moramo učiniti kraj i napore odgovornih ljudi za progres u ovoj ili onoj društvenoj oblasti dovesti isključivo u normalne kanale našeg društvenog i političkog sistema. Naravno, u svakodnevnoj praksi mogu često iskrsnuti svakojaka pitanja koja treba postaviti na nekom odgovornom mestu, da bi se razjasnila i, ako je potrebno, rešila. Najpogodnije mesto za to je Skupština, jer postavljanje pitanja u Skupštini — bilo da su pitanja upućena Saveznom izvršnom veću ili saveznim organima uprave, bilo samoj Skupštini — traži punu političku odgovornost, kako poslanika tako i onog funkcionera koji će davati odgovor, što je ujedno podstrek da pitanja i odgovori budu konstruktivno postavljena i korisna. Osim toga, poslanička pitanja mogu biti od značaja i za sastavljanje programa rada odbora i veća.

Ali, i u tom pogledu naš poslovnik mora predvideti određene okvire koji će sprečiti eventualne zloupotrebe te veoma korisne demokratske institucije, to jest pojave koje bi mogle isušiti da okupiraju Skupštinu nekim sporednijim, uskogrudu forsiranim ili ličnim pitanjima.

Takva orijentacija u metodima rada Skupštine, u isto vreme, traži i od poslanika da se rukovodi osećanjem pune odgovornosti za svoj rad u Skupštini, demokratskom težnjom za sporazumevanjem i jedinstvom, i naporom da sa maksimalnim razumevanjem razmatra i mišljenja i predloge koji se ne slažu sa njegovim. Pri tome svaki poslanik mora početi od činjenice da je u našoj Skupštini polazna pozicija za suočavanje mišljenja i predloga jedinstvena, to jest osećanje kolektivne odgovornosti za socijalistički napredak naše zemlje i za ostvarenje prava i uzajamnih obaveza svakog i sviju. Drugim rečima, uzajamno poverenje, a ne političantsko nadmudrivanje, mora biti stalna osnova demokratske borbe mišljenja u našoj Skupštini.

Na osnovu svega toga bićemo u stanju da u Skupštini razvijamo takav organizacioni mehanizam i takve metode rada koji će Skupštini omogućiti da bude okrenuta prema čitavom društvu, prema celokupnoj društvenoj problematiki, a ne samo prema izvršnim i upravnim organima. Osim toga, moramo primenjivati takve metode rada koji će omogućiti da se Skupština razvije u samostalno radno telo, sposobno da svakodnevno reaguje na sve pojave u društvenom životu koje traže društvenu intervenciju. Ako Skupština bude tako orijentisana, njena se funkcija neće svesti samo na neku vrstu kontrole nad radom izvršnih i upravnih organa, već će biti svakodnevni izvor i oslonac aktivnosti tih organa. Uostalom, svaki oblik formalne političke kontrole nad radom izvršnih i upravnih organa, koji se ne bi zasnivao na pospovnom neposrednom, stvaralačkom i odgovornom pristupu Skupštine aktuelnoj društvenoj problematiki, bio bi ne samo malo uspešan, već bi mogao da se pretvori i u direktnu kočnicu operativne samostalnosti tih organa. Našem političkom sistemu, naprotiv, odgovara da ti organi budu veoma samostalni u svome radu, kako bi mogli brzo da reaguju na pojave, ali s tim da ta njihova aktivnost bude funkcija jedinstva vlasti, koja se izražava u politici Skupštine.

Zato je prvi i možda najvažniji zadatak Skupštine, njenih organa i svakog pojedinog poslanika upravo u stalnom i neposrednom praćenju društvene problematike — nezavisno od toga da li se pred Skupštinom nalazi ili ne nalazi neki predlog. Takva unutrašnja delatnost Skupštine treba da bude kako izvor njenih samostalnih inicijativa za rešavanje pojedinih problema i zadataka, tako i baza za razmatranje predloga i inicijativa drugih društvenih faktora.

Kada je reč o postupku za donošenje skupštinskih odluka — zakona, rezolucija, preporuka i drugih akata — mislim da bi trebalo težiti izvesnom diferenciranju metoda rada, kako bi se omogućilo što kvalifikovanije i što jedinstvenije odlučivanje. Pri tome svakako treba da polazimo

od pretpostavke izričito predviđene Ustavom da će Skupština sve predloge svojih odluka — nezavisno od toga ko je njihov predlagač i da li je u pitanju zakon, rezolucija, preporuka ili druga skupštinska odluka — stvarati ne samo u konsultaciji sa svim zainteresovanim društvenim faktorima, već i u zajednici sa političko-izvršnim, upravnim i samoupravnim organima, koji će snositi odgovornost za njihovo izvršenje. Zato odluke ne treba olako donositi, već treba u samom postupku učiniti sve što je moguće da bude postignuto maksimalno jedinstvo zainteresovanih faktora. Zato mi izgleda da bi Skupština što češće trebalo da primenjuje postupak u kojem bi odluka prolazila kroz dve faze: kroz fazu načelne diskusije o samoj problematiki koja traži odluku i, zatim, kroz fazu samog donošenja odluke.

U prvoj fazi treba pre svega odlučiti da li je potrebno da se donese određena odluka i odrediti osnovne smernice i načela na kojima treba da bude izrađena takva odluka. U toj fazi osnovni pripremni rad unutar Skupštine, po pravilu, treba da izvrše odgovarajući odbori Skupštine. Njihov rad se u toj fazi sastoji, prvo, u tome da tesno sarađuju sa predlagačem nove odluke u obradi svih njenih aspekata, i drugo, da obezbede poslanicima da pravovremeno budu snabdeveni potrebnom argumentacijom i informacijama, kako bi mogli kvalifikovano učestvovati u diskusiji i doneti odluku.

U toj fazi diskusiji, kako u odborima tako i u većima, treba što više osloboditi formalizma. I inače bi trebalo da rad u Skupštini bude što više oslobođen raznih formalističkih stega koje oduzimaju vreme, a ne doprinose kvalitetu rada. A pogotovo to mora da važi za diskusiju te vrste. U njoj treba da učestvuju — kada Skupština to bude smatrala potrebnim — neposredno na sednicama skupštinskih tela i svi oni ljudi iz našeg društvenog života koji mogu dati koristan doprinos razmatranju i sagledavanju određenog pitanja koje je na dnevnom redu.

Mislim da bi u toj fazi predložili koje pripremaju organi savezne uprave trebalo da budu istovremeno upućeni Skupštini i Saveznom izvršnom veću. Naime, bilo bi samo gubljenje vremena ako bi se ista procedura osnovne diskusije ponavljala dva puta uzastopno. Osim toga, to bi kočilo aktivnost poslanika, umanjivalo njihovo osećanje odgovornosti i dovodilo do nepotrebnih problema u slučajevima njihove nesaglasnosti sa predlozima Saveznog izvršnog veća. Drugim rečima, diskusija u toj fazi treba da bude što je moguće više zajednička. To takođe važi za slučajeve kada predlozi dolaze iz same Skupštine.

U drugoj fazi postupak bi bio sa formalne strane određeniji. U toj fazi, po pravilu, trebalo bi diskutovati samo o predlogu kao takvom, o tekstu predloga i o amandmanima, bilo da oni dolaze od strane pojedinih poslanika, bilo od strane organa koji na osnovu poslovnika imaju pravo da podnose takve amandmane. Naravno, i u toj fazi treba obezbediti odvojeno vođenje opšte debate i debate u pojedinostima. U opštoj debati poslanici treba da utvrde da li je predlog izrađen u skladu sa politikom ili prethodno utvrdjenim smernicama Skupštine, i da načelno odluče da li će Skupština da prede neposredno na diskusiju o pojedinostima, ili će eventualno predloženi tekst vratiti odboru, odnosno predlagaču da ga uskladi sa smernicama Skupštine. Ako Skupština bude smatrala da predlog može biti osnova za konkretno rešavanje, ona će neposredno preći na raspravu o pojedinostima i na konačno formalno donošenje odluke.

Naravno, članovi Saveznog izvršnog veća i rukovodioci saveznih organa uprave treba da imaju pravo da učestvuju u radu Skupštine u obe faze i da traže reč kad god smatraju za potrebno da izlože svoj stav, bilo na sednici veća, bilo u odborima i komisijama.

Na sličan način Skupština treba da raspravlja i o društvenom planu. U stvari, rad Skupštine na izradi plana treba da počne već od samog početka svake godine, a ne tek pri kraju godine. Na osnovu praćenja i analize ostvarivanja plana, rezultata i problema koje pokazuju završni računi, kao i na osnovu svih drugih podataka, Skupština treba da

bude stalno u kursu problema koji se pojavljuju u toku privrednog razvoja i da iz njih izvlači odgovarajuće zaključke za novi plan. Na taj način, kada u jesen na dnevni red Skupštine bude stavljen predlog novog plana, to više neće biti početak skupštinskih diskusija o planu, već njihov završetak. Poslanici će taj predlog biti prirodna rezultanta svega onoga što je bilo razmatrano u toku godine, a ne gotov i komplikovan stručni dokumenat, koji se bitnije više ne može menjati i u kome onda svako obično traži samo sebe, odnosno određeni pojedinačni interes, a ne ujedno i interes najbržeg napretka jugoslovenske privrede kao celine, od čega — u krajnjoj liniji — pre svega zavise i svi pojedinačni interesi.

Sve to zahteva i odgovarajući postupak u informisanju poslanika o problemima društvenog plana i budžeta. U tom pogledu određene obaveze mora da preuzme Savezni izvršni veće, a posebno Savezni zavod za privredno planiranje i odgovarajući savezni privredni sekretarijati, ali aparat Skupštine mora da prikuplja potrebne materijale i iz drugih izvora. U tome bi posebno trebalo da budu aktivni odbori Skupštine, kako u Saveznom veću tako i u većima radnih zajednica. Oni treba neprekidno da vrše odgovarajuću selekciju i obradu materijala koji će redovno biti dostavljeni poslanicima. Čini mi se da će na osnovu toga biti potrebne i povremene diskusije u Skupštini, u većima, koja će podrobnije razraditi pojedine probleme planiranja, izdvajajući iz te diskusije one probleme za koje treba tražiti konkretna rešenja. Te diskusije će već u toku godine predstavljati određenu pomoć u orijentaciji Saveznog izvršnog veća i Saveznog zavoda za privredno planiranje prilikom izrađivanja društvenog plana.

I još nešto. Takve diskusije će nesumnjivo postepeno izmeniti odnos poslanika prema planu. Ako Skupština pravovremeno bude raščistila pitanje za kakvu privrednu politiku se zalaže, onda će se lakše tretirati i pojedinačni problemi u sklopu plana kao celine. Dosadašnji metod izrade plana i budžeta u upravnim organima onemogućavao je ovakvu funkciju Savezne skupštine i poslanika, pa se stoga i predviđa menjanje, kako forme tako i metoda donošenja plana i budžeta. Naime, moramo težiti tome da Savezna skupština prethodno utvrdi osnovne ekonomsko-političke smernice za izradu ovih dokumenata, i to na osnovu analize prethodnog razvoja i problema koje on otkriva.

Međutim, takav postupak prilikom donošenja skupštinskih odluka neće biti uvek ni moguć ni potreban. Biće i hitnih zakona ili rezolucija, koje će se morati donositi po ubrzanom postupku. A biće i zakona izrazito stručne prirode. Prilikom donošenja takvih i sličnih odluka obično neće biti potrebne neke prethodne diskusije o tezama, već će se moći da prelazi neposredno na njihovo donošenje. Naš poslovnik, prema tome, treba da predvidi postupak, kako za prvi tako i za drugi slučaj.

Daleko veću važnost nego do sada mora Skupština dati i razmatranju i odobravanju završnih računa i drugih sličnih dokumenata, naročito onih koji se odnose na rezultate privrede ili pojedinih privrednih grana. Takvi akti treba u Skupštini da dobiju isto toliki značaj kao što ga ima donošenje plana i budžeta. Štaviše, bilo bi možda celishodno da u poslovniku predvidimo poseban postupak za razmatranje takvih akata. Na primer, skupštinski odbori bi morali prethodno raščlaniti završni račun ili dokumente o stanju privrede i reljefno izvući iz njih one privredne, društveno-ekonomske, političke, socijalne, kulturne i druge probleme koji su od značaja za politiku i zadatke Skupštine, i poslanicima dati svoju sopstvenu i iscrpnu informaciju o njima. O svemu tome veća treba posebno da diskutuju, kako bi na kraju Skupština mogla doneti ne samo odluku o potvrđivanju završnih računa ili stručnih akata sa odgovarajućim primedbama, već i odluke o čitavom nizu mera koje treba da doprinesu daljem unapređivanju stanja u pojedinim oblastima društvenog života. U izvesnom smislu diskusija o završnom računu i sličnim aktima treba da bude i diskusija za utvrđivanje politike na kojoj treba da budu građeni novi društveni plan i budžet, a istovremeno i osnova za dopunjavanje programa rada Skupštine u

oblasti zakonodavstva ili donošenja rezolucija i preporuka kao oblika opštih smernica za rad odgovornih društvenih organa.

Na sličan način trebalo bi postupiti i prilikom razmatranja povremenih izveštaja Saveznog izvršnog veća i saveznih organa uprave. Takve izveštaje ne treba uzeti same za sebe i ne treba se ograničavati na ono što u njima piše, već ih treba uzeti kao osnovu za svestranu obradu pojedinih oblasti društvenog života i upravljanja, kao i za razmatranje rada pojedinih organa uprave. Na osnovu takvih analiza veća treba da utvrđuju nove zadatke i smernice za dalji rad same Skupštine, kao i političko-izvršnih i upravnih, odnosno samoupravnih organa, bilo da je reč o obavezanim odlukama, bilo o preporukama ili internim zaključcima za rad skupštinskih organa.

Upravo u takvoj aktivnosti je težište rada Skupštine i prvi uslov da ona bude stvarno sposobna da vrši funkcije koje su joj Ustavom date. Takav će rad osposobiti poslanika da svesno i kvalifikovano, a ne samo iz političke solidarnosti, donosi odluke i preuzima, kao i političko-izvršnih i upravnih, odnosno samoupravnih organa, bilo da je reč o obavezanim odlukama, bilo o preporukama ili internim zaključcima za rad skupštinskih organa.

Osim toga, ne treba zaboraviti da Skupština ima i veliki politički i vaspitni značaj za građane. Zato metodi njenog rada i njena organizacija treba da budu orijentisani tako da ujedno budu najširi oblik svakodnevnog obaveštavanja građana i objašnjavanja razloga za donošenje odluka Skupštine, kao i o njihovom karakteru i ciljevima. A time će se otkrivati takođe uzroci i karakter svih onih pojava koje zadiru u interese radnog čoveka. Zato — kad god je to moguće — celokupni proces od pripremanja predloga do njihovog konačnog usvajanja u Skupštini treba da bude javan, jer će to biti najiscrpniji način informisanja javnosti i objašnjavanja razloga za donošenje određene odluke.

S druge strane, i sama kontrola izvršenja i funkcije društvenog nadzora u Skupštini treba da budu postavljene tako da one budu ujedno posrednik između centralnih organa zemlje i svakog pojedinog radnog čoveka i kolektiva u objašnjavanju teškoća, slabosti, nedostataka, uzroka, promašaja, itd., i u pokretanju inicijative za što brže ispravljanje takvih slabosti, ili bar za puno objašnjenje zašto određene teškoće ne mogu biti uklonjene. Ukratko, u radu Skupštine naša javnost treba svakodnevno da dobije odgovore na goruća pitanja sa kojima se sreće radni čovek u svom radu u društvenom životu.

Za takvu aktivnost treba da bude organizovana i skupštinska informativna služba. O tom zadatku skupštinskog rada treba naročito i svakodnevno da vode računa i sva skupštinska tela — veća, odbori i komisije. Oni se moraju starati da preko njihovog rada i njihovih rasprava naša javnost ima sadržinski uvid ne samo u rad Skupštine, već i u problematiku kojom se bave političko-izvršni organi, državni i savezni sekretarijati i drugi upravni organi federacije, kao i sve druge institucije prema kojima federacija ima određenu formalnu ili političku odgovornost.

Zato, po mom mišljenju, ne treba insistirati na shvatanju da svaka debata u Skupštini, a pogotovo ona u odborima, mora uvek da se završi određenom odlukom, jer je, navodno, bez toga nepotrebna. Naprotiv, meni se čini da će, ako Skupština želi svakodnevno da prati zbivanja i probleme našeg društvenog života, i ako želi na osnovu takvog praćenja — a ne samo na osnovu formalnih predloga organa uprave — da sastavlja svoj program rada i dnevni red, onda veoma često biti i diskusija koje će se zaključiti bez formalne odluke. Ponekad će biti dovoljno da diskusija osvetli izvore i uzroke određenih problema i da utvrdi da uslovi za rešavanje tih problema nisu sazreli. Takvi problemi će onda ući u dugoročni program rada Skupštine. Ali, istovremeno će i naša javnost dobiti puni uvid u suštinu problema i manje će podlegati raznim uličnim tumačenjima.

Za svu tu aktivnost skupštinskih organa informativna služba Skupštine, kao i naša štampa, radio i druga sredstva informisanja treba da pronađu odgovarajuće oblike svakodnevnog obaveštavanja široke javnosti.

I konačno, kada se govori o metodima rada Savezne skupštine, treba uvek voditi računa i o tome da je Savezna skupština najviši organ federacije i da kao takva predstavlja federaciju, s jedne strane kao zajednicu ravnopravnih naroda Jugoslavije, a s druge strane kao jugoslovensku socijalističku zajednicu radnih ljudi. U vezi s tim, Savezna skupština treba da nađe takve metode rada da se u raspravljanju svih bitnih problema, a naročito osnovnih političkih odnosa, koliko je najviše moguće konsultuje sa republičkim skupštinama, odnosno njihovim većima i odborima. Ovo se naročito odnosi na donošenje opštih zakona, koji su inače u nadležnosti republika, a gde federacija samo utvrđuje opšte principe. I obrnuto. Republička skupština će takođe imati potrebu da se konsultuje sa Saveznom skupštinom o nekim pitanjima iz svoje nadležnosti koja mogu posredno da dodiruju nadležnost federacije. I za jedno i za drugo moramo naći odgovarajuće metode rada. Takva delatnost može ujedno smanjiti potrebu za donošenjem saveznih opštih zakona. Naravno, Savezna skupština mora uvek u svome radu voditi računa o potrebi inicijative i odgovornosti republičke skupštine u izgrađivanju našeg društveno-političkog sistema. Prema tome, Savezna skupština treba da stavlja na dnevni red svojih sednica određena pitanja koja se tiču prava i dužnosti republika samo onda kada je reč o opštim načelima sistema i samo u onoj meri u kojoj se to odnosi na opšti sistem ili na ujednačavanje određenih principa.

VEĆA

Prema Ustavu, odgovorni nosioci skupštinskih odluka su samo veća. Svi drugi organi Skupštine — izuzev Izvršnog veća, a donekle i pojedinih skupštinskih komisija koje imaju neka ovlašćenja za samostalno donošenje određenih odluka — okrenuti su celokupnim svojim radom prema većima. Zato, kako odredbama poslovnika tako i samom praksom, moramo obezbediti da težište sve te aktivnosti Skupštine bude u većima.

U tom smislu veća treba da se sastaju ne samo radi donošenja odluka o konkretnim predlozima koji su na dnevnom redu, već i radi razmatranja informacija o stanju u određenoj oblasti društvenog života i načelne diskusije o problemima i putevima za njihovo rešavanje. Takve diskusije mogu da se završe bilo odlukom da se donesu odgovarajući propisi, bilo rezolucijom koja će utvrđivati politiku i davati smernice za rad, bilo preporukom, koja nije obavezna, ali služi kao pomoć u radu, bilo internim, zaključcima za rad skupštinskih i drugih saveznih organa, bilo prostim prelaskom na dnevni red.

U okviru takvog rada veća treba redovno da razmatraju izveštaje, informacije i predloge svojih sopstvenih odbora i poslanika, kao i izveštaje Izvršnog veća, upravnih organa, Privredne komore, Narodne banke, sudova i javnog tužilaštva, skupštinskih komisija za društveni nadzor, za predstavke i žalbe, za poslove izbora i imenovanja i slično, što će većima omogućiti da stalno imaju uvid u aktuelne probleme društvenog života.

*Savezno veće*¹ je, u stvari, u permanentnom zasedanju, bilo kao veće, bilo u odborima. To proizlazi pre svega iz činjenice da je ono odgovorno za celokupnu nadležnost Savezne skupštine, dok su veća radnih zajednica specijalizovana samo za pojedine sektore te nadležnosti. U tom smislu Savezno veće i njegovi dobri moraju stalno saradivati sa svim ostalim većima i njihovim odborima. Pošto su članovi veća radnih zajednica stalno zaposleni na svom radnom mestu, razumljivo je da oni ne mogu posvetiti toliko svog vremena poslovima Skupštine kao članovi Saveznog veća. Zato će aktivnost Saveznog veća i njegovih

odbora olakšati većima radnih zajednica i njihovim odborima da dobiju uvid u materiju koja je na dnevnom redu.

To, međutim, ne znači da veća radnih zajednica nisu samostalna u svojoj funkciji i da se njima umanjuju odgovornosti. Veća radnih zajednica samostalno pripremaju svoje sednice i njihovi odbori rade samostalno. Razlika je, prema tome, samo u metodu rada Saveznog veća i njegovih odbora u odnosu na veća radnih zajednica, a nije u pitanju sputavanje inicijative i rada veća radnih zajednica i njihovih tela. Štaviše, svakodnevna živa praksa koja najneposrednije dolazi do izražaja u radu veća radnih zajednica, obogaćivaće sa svoje strane sadržaj rada Saveznog veća i njegovih odbora.

Da bi Savezno veće moglo uspešno vršiti svoju funkciju, potrebno je da njegovi članovi u većini budu ljudi kojima će rad u Veću biti, u stvari, njihov jedini ili glavni rad, to jest koji će se aktivizirati na dužnostima van Skupštine samo utoliko ukoliko im to dopuštaju obaveze poslanika Skupštine.

Ne možemo tvrditi da smo pri sadašnjem sastavu Skupštine rešili taj problem na zadovoljavajući način. Veliki deo članova Saveznog veća je isuviše zaposlen na radu van Skupštine da bi mogao da se u zadovoljavajućoj meri posveti funkciji koju ima u Saveznoj skupštini. U republičkim skupštinama situacija je slična, a negde i teža. Međutim, to Skupštinu ne sme sprečiti da zahteva od poslanika da izvrše one obaveze koje su preuzeli kada su se kandidovali za poslanike Savezne skupštine. Oni koji budu predlagali kandidate i koji se budu kandidovali na sledećim izborima treba o tome da vode više računa nego što je bio slučaj prilikom prošlih izbora.

Veća radnih zajednica treba da izrade specifične metode i organizaciju rada, koji odgovaraju činjenici da su članovi tih veća zaposleni u svojim radnim organizacijama. Ako bi ta veća radila na isti način kao Savezno veće, onda bi članovi tih veća — bar nekih — bili isuviše opterećeni sednicama veća ili njihovih odbora.

Izgleda da bi rešenje tog problema trebalo tražiti naročito u odgovarajućim oblicima svestranog informisanja poslanika, kao i u intenzivnom individualnom radu poslanika na izučavanju materije. Takva dobra informisanost i sopstvena lična konsultacija poslanika na terenu omogućiće da on dode pripremljen na sednicu, što će znatno ubrzati rad na sednicama. Naravno, takav rezultat možemo postići samo pod pretpostavkom da svaki poslanik uvek bude svestan da se njegova funkcija ne sastoji samo u učestvovanju na sednici, već pre svega u njegovom sopstvenom upoznavanju sa materijalom i sa problemima o kojima će biti reči na sednici. U izvesnom smislu moglo bi se reći da dobar rad poslanika više zavisi od takvog njegovog rada kod kuće, u njegovoj radnoj organizaciji i komuni, u njegovom ličnom kontaktu sa institucijama, organima i ljudima koji mogu da dopune njegovo znanje i svestrano poznavanje problema, nego od samog broja sednica veća ili odbora. To ne važi samo za poslanike veća radnih zajednica, već u istoj meri i za članove Saveznog veća.

Rešavanju tog problema mnogo će doprineti i organizacija odbora u većima radnih zajednica. Verovatno bi bilo celishodno da ta veća stvore više uže specijalizovanih odbora i grupa, što će omogućiti da se teret pripremnog rada raspodeli na veći broj poslanika i obezbediti efikasniji rad tih veća. A intenzivna saradnja tih odbora i grupa sa odborima Saveznog veća i među sobom omogućiće da se isti poslovi bez potrebe ne obavljaju na dva mesta.

U pogledu samostalnog delokruga Saveznog veća mislim da bi trebalo stvari rešavati sa što manje formalizma. Naime, polazeći od odredbe Ustava da je Savezno veće nadležno da vrši i druge poslove iz nadležnosti Skupštine koji nisu u ravnopravnom ili samostalnom delokrugu drugih veća, bilo bi veoma celishodno da se poslovnikom prenesu u nadležnost Saveznog veća i poslovi oko ograničenih administrativnih i regulativnih intervencija koje ne zadiru u zajedničke interese svih radnih organizacija i ne menjaju opšti položaj radnih ljudi. Takav je bio, na primer,

¹ Ovo i naredna podvlačenja kurzivom, koja imaju funkciju podnaslova, izvršila Redakcija »Jug. pregleda«.

slučaj kada je Skupština morala da donese odluku kojom je ovlasila Skupštinu SR Makedonije da na području Skopja može odstupati od određenih saveznih propisa u cilju bržeg rešavanja posledica zemljotresa. Verovatno će biti i drugih sličnih propisa ograničenog značaja. Teze za novi poslovnik zato predviđaju odgovarajuću formulaciju. Takva odredba bila bi — verovatno — celishodna zato što bi oslobodila veća radnih zajednica potrebe da se sastaju zbog nebitnih regulativnih odluka. Ali poslovnik treba da bude dovoljno precizan da se ne bi stvorila mogućnost za takva tumačenja koja bi mogla dovesti i do ograničavanja nadležnosti veća radnih zajednica. Mislim da to neće biti teško postići ako se poslovníkom predvidi i odgovarajući postupak koji bi u takvim slučajevima tražio bilo saglasnost veća, bilo mogućnost naknadnog zahteva veća za učešće u donošenju odluke. U svakom slučaju, tu moramo izbeći formalizam, ali, ujedno, u svim slučajevima obezbediti učešće veća radnih zajednica ako ona to budu tražila.

Za uspešan rad Skupštine biće veoma važno da veća radnih zajednica što bolje razrade i metode i oblike svojih kontakata sa radnim organizacijama. Naime, mnogo od toga što važi za odnos Skupštine kao celine prema upravnim organima, važi u načelu i za odnos veća radnih zajednica prema organima samoupravljanja iz njihove oblasti rada. Budući da su ta veća tako reći najviši radnički saveti u svojim oblastima rada i stvaranja, ona treba da budu okrenuta pre svega prema radnim organizacijama, kako bi mogla da postanu čvrst oslonac i faktor usmeravanja i ujedinjavanja interesa radnih organizacija i njihovih samopravnih organa. Veća radnih zajednica će moći da vrše takvu ulogu samo pod uslovom ako svaki član veća, i veća kao celine, budu svakodnevno pratili rad i problematiku sa kojom se sreću samopravni organi na tom području, ako na osnovu tog praćenja i analize činjenica i problema budu izvlačili problematiku za diskusiju i rešavanje, pokretali odgovarajuće inicijative za donošenje odluka Skupštine ili — što vremenom treba da bude sve češće — za donošenje sopstvenih preporuka za rad samopravnih organa, koje će kao takve biti oblik svakodnevne pomoći i demokratskog usklađivanja i ujedinjavanja napora samopravnih organizacija.

U tom smislu veća radnih zajednica treba da razmatraju i direktne predloge radnih organizacija i da ih — kada to smatraju potrebnim — stave i na dnevni red Savezne skupštine.

Prema tome, veća radnih zajednica treba da rade, odnosno da utvrđuju svoj program rada, ne samo tada kada Predsedništvo Savezne skupštine bude predložilo za dnevni red Skupštine određena pitanja, već pre svega na osnovu samostalnog sagledavanja celokupne problematike radnih organizacija i samopravnih organa iz oblasti koja spada u njihovu kompetenciju.

Ne treba zaboraviti da ta veća nisu uvedena u naš skupštinski sistem zato da bi Skupštinu podelili po sektorima rada. Ako bi to bio cilj Ustava, onda bismo se mogli zadovoljiti skupštinskim odborima. Naš Ustav jasno ističe da je smisao veća radnih zajednica u tome da preko tih veća zainteresovani radni kolektivi imaju mogućnost najneposrednijeg učestvovanja u donošenju odluka centralnih organa koje se njih tiču. Drugim rečima, veća radnih zajednica nisu neke vrste specijalizovani odbori za privredu, za socijalnu politiku i zdravstvo, za prosvetu, za političko-organizaciona pitanja, već su to — veća radnih organizacija u oblasti privrede, ili u oblasti socijalne politike i zdravstva, ili u oblasti prosvete, ili — kad je reč o Organizaciono-političkom veću — u oblasti društvene izgradnje uopšte. Učešće ovih veća kao ravnopravnih i samostalnih tela u Skupštini je, u stvari, samo krajnja konsekvencija primene principa samoupravljanja čoveka i radnog kolektiva u radu i izgradnji materijalnih i kulturnih životnih uslova čoveka. Zato se, na primer, problemi ekonomske prirode neće uvek i bezvremeno rešavati u Privrednom veću. Ako se ti problemi, uzmimo, tiču zdravstvenih organizacija, oni će biti razmatrani u Socijalno-zdravstvenom veću, a ne u Privrednom.

Takav karakter veća radnih zajednica moramo obezbediti ne samo podelom rada u Skupštini, već i donekle diferenciranim metodima rada pojedinih veća.

Značajan doprinos uspešnom radu Skupštine treba da da i uzajamna *saradnja veća i njihovih odbora* — i to ne samo kada je to propisano Ustavom već i kada to olakšava poslaniku da dublje i svestranije sagleda suštinu problema ili zadatka koji je na dnevnom redu Skupštine.

Prema Ustavu, jedno veće može davati mišljenje o problemima iz rada drugog veća samo kada je reč o problemima iz njegove nadležnosti. Tako, na primer, Socijalno-zdravstveno veće ne može davati amandmane na spoljnu politiku. To veće, takođe, neće raspravljati o cenama u trgovini. Međutim, drugo je konsultacija veća o raznim pitanjima. U praksi treba ići na što širu uzajamnu konsultaciju veća. Na kraju krajeva, struktura naše Skupštine je takva da je uzajamna konsultacija veća ujedno i najšira konsultacija sa radnim organizacijama, komunama i drugim faktorima našeg društvenog života.

Može se razmisliti i o mogućnosti da u određenim prilikama takva mišljenja dobiju i snagu amandmana — na primer, ako je u pitanju materija »graničnog karaktera« u pogledu područja rada pojedinih veća. A svakako treba obezbediti da nadležno veće takvo mišljenje mora uzeti u obzir.

Što se tiče sednica Skupštine, treba imati u vidu da je zajednička sednica pet veća isuviše glomazna, pa zato, po svoj prilici, neće biti celishodno često je primenjivati. U stvari, takva zajednička sednica, ukoliko se ne javlja kao manifestacija »radi pretresanja pitanja od opšteg političkog značaja« ili kao nosilac konstituisanja Skupštine, i ne može da bude od veće praktične koristi. Međutim, zajedničke sednice dva ili najviše tri veća u cilju konsultacije, zajedničke obrade problema i opšte diskusije biće i treba da budu čest oblik rada u skupštinskoj praksi.

Pored Saveznog veća i veća radnih zajednica, mislim da bi aktivniju ulogu u našoj Skupštini moglo i trebalo da ima i *Veće naroda*. U dosadašnjoj praksi Savezne skupštine nismo imali sukobljavanja njenih odluka sa ustavnim pravima republika, pa zato i Veće naroda nije imalo potrebe da se sastaje zbog problema te vrste. Verujem da će i ubuduće biti tako. Naime, samo prisustvo Veća naroda je garancija da predlog svake odluke, pre donošenja Skupštini na konačno odlučivanje, bude već u prethodnom radu svestrano razmotren i sa gledišta usklađenosti sa Ustavom i ustavnim pravima naroda i republika.

Međutim, meni se čini da bi Veće naroda, u skladu sa skupštinskim funkcijama u oblasti samoupravljanja, moglo da ostvaruje i neke druge zadatke. Pre svega, postoji niz problema iz nadležnosti federacije, koji proizlaze iz višenacionalnog karaktera naše zemlje, gde je konsultacija sa republikama postala već stalna praksa. Do sada je tu konsultaciju uglavnom vršilo Savezno izvršno veće, a i drugi savezni organi. To su problemi od čijeg pravilnog rešavanja zavisi zdrav razvoj ravnopravnih odnosa među narodima naše zemlje. Mislim da bi Veće naroda trebalo i deo problematike te vrste da stavi u program svoga rada. Pored toga, tu su takvi problemi kao što su, na primer, problem pomoći ekonomski manje razvijenim republikama, određeni problemi planiranja, itd. Može se eventualno predvideti i mogućnost da Veće naroda razmatra i problem praktične raspodele funkcija između Savezne skupštine i republičkih skupština u razradi društveno-političkog sistema.

Drugo, Veće naroda bi, na primer, moglo da bude u određenim slučajevima nosilac konsultacija i saradnje između republičkih skupština na nekim područjima iz republičke nadležnosti za koja postoji određeni zajednički interes republika. Naravno, tu ne bi moglo biti nikakvih odluka, a pogotovo ne obaveznih odluka. Ali, takve diskusije bi nesumnjivo doprinele da se određeni problemi našeg društvenog života celishodnije rešavaju, nezavisno od toga ko ih rešava.

Veće naroda bi moglo biti i jedan od nosilaca aktivne međusobne razmene iskustava između naših naroda i repu-

blika, naročito u oblasti materijalne i društvene izgradnje. Nema sumnje da bi takva konstruktivna saradnja u okvirima Veća naroda mogla predstavljati znatan doprinos jedinstvenijim pogledima na probleme i potrebe pojedinih republika, što bi, s jedne strane, olakšalo zajedničko sagledavanje zadataka i uloge plana federacije, a s druge strane, postalo i podstrek daljoj konsolidaciji i proširenju materijalne baze samoupravljanja u republikama, komunama i preduzećima. Doduše, iskustva u toj oblasti nemamo, jer do sada Veće naroda nije razvijalo aktivnosti te vrste, ali meni izgleda da bi u novom poslovniku trebalo da obezbedimo formalne uslove i za takvu aktivnost Veća naroda, a sama praksa će pokazati u kojoj meri postoji stvarna potreba za to.

Na osnovu svega toga, Veće naroda bi — po mom mišljenju — trebalo da, isto tako kao i ostala veća naše Skupštine, stvara svoj program rada.

ODBORI

Da bi Skupština uspešno mogla da ostvaruje svoje zadatke, potrebno je da bude za to svestrano kvalifikovana. Najvažnija garancija te njene kvalifikovanosti je u samoj njenoj organizacionoj strukturi, moralno-političkom integritetu i socijalističkoj usmerenosti njenog sastava. Zatim, njena kvalifikovanost zavisi i od odgovarajuće informisanosti i poznavanja činjenica društvenog života kojima raspolaže svaki pojedin i njen član. Osim toga, potrebno je da Skupština po samoj svojoj organizaciji i metodima rada bude u mogućnosti da dublje proučava probleme koji se nalaze na njenom dnevnom redu, da sagledava posledice koje mogu proizići iz pojedinih mera koje su predložene Skupštini na usvajanje, kao i da neprekidno prati sprovođenje i primenu zakona i drugih skupštinskih dokumenata. Zato položaj Skupštine mora biti takav da ona može na licu mesta da prikuplja potrebne činjenice i mišljenja u vezi sa ovim ili onim problemom.

Za takvu delatnost, međutim, Skupština kao celina, pa čak i pojedino veće, često je isuviše veliko i nepogodno telo. Naime, u organima sa velikim brojem članova teško je primeniti takav metod rada. Zato su Skupštini potrebni odbori, i to odbori sa malim brojem članova. Zbog toga radu odbora moramo da posvetimo najveću moguću pažnju.

Kad kažem odbor, tu ne mislim samo na stalne odbore, već i na ad hoc odbore, grupe, pododbore, itd., jednom rečju — na sve one organe Skupštine i pojedinih veća koji obavljaju pripremne radove za veća, odnosno za Skupštinu. Osim toga, to podjednako važi, kako za odbore Saveznog veća tako i za odbore veća radnih zajednica.

Naročito su *dve funkcije odbora* od posebnog značaja za Skupštinu i poslanika. Prvo, odbori treba samostalno, svestrano i svakodnevno da prate tokove društvenog života i ostvarivanje zakona i skupštinske politike — pre svega kroz rad organa uprave i samoupravnih organa, i kroz analizu objektivnog stanja stvari na osnovu prikupljenih činjenica. O svemu tome odbori treba da informišu Skupštinu, veća i poslanike, bilo pismenim putem, posredstvom opšte informativne službe Skupštine, bilo na posebnim sednicama veća posvećenim informativnim diskusijama o stanju na pojedinim područjima ili o pojedinim problemima, bilo u vezi sa pojedinim predlozima koji su na dnevnom redu Skupštine. Kada to budu smatrali neophodnim, odbori će moći istovremeno podneti Skupštini, odnosno većima, i određene predloge za donošenje konkretnih rešenja ili zakonskih akata. Ta rešenja mogu imati i vid predloga rezolucije, preporuke ili zaključaka.

U tom svom radu odbori su načelno samostalni, ali posebnna prava koja Ustav daje Saveznom izvršnom veću i organima uprave u proceduri donošenja pojedinih akata Savezne skupštine sama po sebi zahtevaju da odbori što je najviše moguće i te svoje zadatke ostvaruju u saradnji sa Saveznim izvršnim većem i organima uprave. U svakom

slučaju, oni moraju prethodno da obezbede mišljenje Saveznog izvršnog veća i savezne uprave o problemima i zadacima kojima se bave. Naravno, svoje definitivno mišljenje Savežno izvršno veće izneće na samoj sednici odgovarajućeg skupštinskog veća.

Druga funkcija odbora je u tome da svestrano prouče predloge koji budu Skupštini upućeni na rešavanje, bilo od strane saveznih izvršnih i upravnih organa, bilo od strane pojedinih grupa poslanika. Pri tome, za samo veće neće biti najvažnije pitanje da li je odbor za ili protiv, već da li je odbor zaista sakupio i obezbedio sve potrebne podatke i elemente da bi veće i svaki poslanik pojedinačno mogli kvalifikovano i uvereno zauzeti stav.

Prema tome, odbor u našoj Skupštini ne predstavlja smanjenu Skupštinu radi prethodnog opšteg pretresanja određenih predloga koji se nalaze na dnevnom redu Skupštine. Prvenstveni zadatak odbora je u tome da prate celokupni društveni život sa gledišta ostvarivanja politike i akata Savezne skupštine, odnosno utvrđivanja njenih daljih koraka u radu na izgradivanju socijalističkog društva. Zatim, njihov je zadatak da podrobno ispituju probleme i za Skupštinu prikupe sve potrebne činjenice koje su neophodne da bi poslanici, koji ne mogu uvek samostalno da ulaze u dublja ispitivanja pojedinih problema, imali pred očima sve elemente za kvalifikovano odlučivanje. Drugim rečima, *odbori ništa ne rade umesto Skupštine, umesto veća, nego sve rade za Skupštinu, za veće, za poslanika*. Oni nemaju nikakva svoja prava odlučivanja, osim u slučajevima kada su zakonom direktno ili konkretno ovlašćeni.

Iz istih razloga, mislim, da ne mogu biti prihvaćeni ni prigovori da diskusije u odboru ne znače ništa ako odbor nema neke samostalne operative funkcije u pogledu izvršenja. Štaviše, mislim da ništa ne bi toliko štetilo autoritetu Skupštine koliko njeno direktno mešanje — a pogotovo odbora — u nadležnosti izvršnih i upravnih organa, koji snose svoju sopstvenu odgovornost i zato moraju biti samostalni. Skupština će uticati na rad tih organa samo sredstvima koja joj daje Ustav — to jest zakonima, rezolucijama, smernicama i sličnim odlukama, a ne nekom svakodnevnom superkontrolom nad pojedinim aktima koje donose ti organi u okviru svoje nadležnosti. Naknadna kritička analiza rada tih organa — u svetlosti rezultata tog rada — biće uvek korisnija nego svakodnevno mešanje u odlučivanje koje bi, u stvari, ukidalo svaku ličnu odgovornost.

Naravno, diskusije u odboru treba da se završe sa određenim zaključkom. Ali taj zaključak biće u tome da odbor dostavi Skupštini, odnosno odgovarajućem veću, određene predloge za dnevni red veća i da eventualno pripremi teze ili predloge za njegove odluke, ili će taj zaključak biti u tome da odbor sam sebi odredi naredne zadatke u okviru svog programa rada.

Upravo zbog svega toga uloga odbora je izvanredno značajna i s pravom možemo reći da su oni samostalni organi vida i sluha Skupštine. Od njihovog dobrog rada u najvećoj meri zavisi i nivo aktivnosti veća i Savezne skupštine kao celine.

Iz svega toga proizlazi da odbor mora biti okrenut licem, prvo, prema svome veću — u pogledu formiranja njegovog programa rada, i drugo, prema svakom pojedinom poslaniku — u pogledu obezbeđenja da poslanik raspolaže svom potrebnom dokumentacijom za takav program rada. U tom smislu odbor bi, po mom mišljenju, trebalo takođe da bude odgovoran za to da njegove informacije, predlozi ili inicijative dođu pred veće snabdeveni svim potrebnim analizama i elementima neophodnim za odgovorno rešavanje u veću, i u odgovarajućoj formi koja će biti najdostupnija poslaniku.

Odbori, odnosno njihovi predsednici, moraće održavati tesan svakodnevni kontakt sa organima uprave i njihovim rukovodiocima, kao i sa organima društvenog samoupravljanja, ili društvenih organizacija, koji su zainteresovani za saradnju sa Saveznom skupštinom, i obrnuto. Odbori

treba da imaju pravo i mogućnost da od tih organa dobijaju, u razumnim granicama, podatke i objašnjenja koji su im potrebni za rad. Podaci poverljivog karaktera, naravno, moraju biti pod posebnim režimom.

Takva saradnja će dati odborima Skupštine ne samo potrebne podatke, objašnjenja i analize, već će ujedno biti praktična osnova uzajamne pomoći koja treba da se razvija između organa uprave i skupštinskih organa. Nezavisno od okvira svojih formalnih prava, skupštinski odbori mogu takvim svojim radom biti veoma snažan oslonac organima uprave i društvenog samoupravljanja u njihovom svakodnevnom radu, a pogotovo u razmatranju i rešavanju problema koji zahtevaju dugoročnije pripreme i studije.

Ne bi bilo pravilno ako bi odbori u pripremanju i analizi materijala neopravdano opterećivali organe savezne uprave i društvenog samoupravljanja. Po pravilu, to treba da budu oni materijali koji služe i tekućem radu samih organa uprave ili društvenog samoupravljanja. Njihovu obradu, koja treba da bude prilagođena načinu rada Savezne skupštine, treba izvršiti, po pravilu, u samoj Skupštini, ukoliko se drukčije ne reši posebnim dogovorom između Predsedništva Skupštine i Saveznog izvršnog veća, odnosno odbora i odgovarajućih organa uprave.

Za vršenje svojih funkcija, osim toga, odbori treba da imaju i druga prava i mogućnosti. Oni će, na primer, morati u pojedinim slučajevima pozivati na razgovor predstavnike raznih oblasti našeg društvenog života, ili naučnih i kulturnih institucija, kao i pojedine istaknute stručnjake ili predstavnike raznih oblasti rada. Oni će, takođe, ponekad morati da formiraju anketne komisije koje će samostalno, ili u saradnji sa drugim društvenim organima, na licu mesta ispitivati stanje stvari. U našem sistemu, u kome ima toliko samoupravnih organa, anketne komisije mogu igrati posebno značajnu ulogu i mogu biti jedan od važnih izvora informacija za Skupštinu.

Odbori treba da imaju mogućnost da formiraju, kad nastane potreba, i posebne studijske ili stručne grupe koje će samostalno, ili u saradnji sa drugim društvenim organima, ili naučnim i stručnim institucijama, proučavati određene probleme i o tome informisati odbor, odnosno veće.

I najzad, odbori bi takođe mogli da budu nosioci privremene konsultacije i podele rada između odbora Savezne skupštine i odbora republičkih skupština, što će omogućiti da skupštine dejstvuju — ako se tako u određenom slučaju dogovore — po jednom usklađenom planu rada. Razume se, to ne znači da Savezna skupština ma u čemu ograničava republičke skupštine. Ali, tamo gde je moguće ujediniti rad i snage da bi se pojedini problemi našeg društvenog života raščišćavali u saradnji između federacije i republike — svakako će se uvek naći i mogućnost za takav dogovor između odbora, veća ili Predsedništva Savezne skupštine i odgovarajućih organa republičkih skupština. Samo po sebi se razume da tu nije reč o odlučivanju, nego o pripremnom radu, o informacijama i tekućoj konsultaciji.

Međutim, da ne bi dolazilo do nepotrebnih sukobljavanja u kompetencijama, svi zadaci i kompetencije odbora treba da budu regulisani odgovarajućim propisima Skupštine. Sva prava o kojima je ovde bilo reči odbori treba da vrše na bazi utvrđene politike Skupštine i u okvirima koji će sprečiti eventualna prekoračivanja obima tih prava.

Drugim rečima, sve te odnose treba postaviti tako da odbori ne uzimaju na sebe niti zadatke veća, niti da sputavaju operativnu samostalnost organa državne uprave i društvenog samoupravljanja, odnosno da opterećuju te organe zahtevima koji nisu povezani sa radom i zadacima tih organa i njihovom odgovornošću pred Skupštinom.

U sadašnjoj fazi, po svoj prilici, maksimalna samostalnost odbora je nužna i korisna, jer upravo od odbora očekujemo pokretanje življe inicijative za rad Skupštine kao celine na svim područjima društvenog života. Možda će kasnije praksa pokazati da odbori u svom radu treba snažnije

da se oslone na direktive veća, ali za sada ne bi trebalo poslovnikom suviše ograničavati njihovu inicijativu. Naravno, kada se tek stvara fizionomija skupštinskih odbora, manje će biti štete ako ponekad i dođe do uporednog raspravljanja iste problematike u više odbora nego kad bismo ograničavali inicijativu odbora pod plaštom takozvanog matičnog odbora ili pod parolom »štednje u vremenu, racionalizacije« i slično. Takav postupak onemogućio bi ili bitno otežao kvalifikovano razmatranje problema sa raznih aspekata, što se, i pored svih slabosti, sadašnjim metodom ipak postiže. Što ti rezultati nisu još bolji, to je u velikoj meri posledica toga što naše skupštinske službe još nisu osposobljene da uvek dovoljno brzo stave na raspolaganje svima koji su zainteresovani rezultate rada pojedinih skupštinskih tela. Ipak, već ovaj kratak period rada nove Skupštine pokazao je sva preimućstva baš ovakve organizacije Skupštine, koju karakteriše mala radna tela, i baš ovakvog metoda rada, kojem je sve više tuđa formalnost i tretiranje pitanja samo u opštim aspektima. Zato naš kurs ne bi trebalo da bude uniformisanje, »skupljanje problematike na jednom mestu«, nego razvijanje pune inicijative svih skupštinskih tela, uz istovremeno razvijanje napora za koordinaciju, usklađivanje, uzajamnu pomoć i zajedničko razmatranje pitanja, kad god zainteresovana tela zajednički konstatuju da takvo razmatranje može dati bolje rezultate.

Naš Ustav i poslovnik razlikuju *dve vrste odbora*: stalne i ad hoc odbore. To je prilično tradicionalna podela parlamentarnih odbora. Međutim, u našim uslovima ona nema ni takav, ni toliki značaj kao što ga je imala, i još ga ima, u klasičnim buržoasko-demokratskim parlamentima. Stalni odbori u tim parlamentima su uglavnom smanjeni parlamentom sa istom partijskom podelom snaga, i oni uglavnom olakšavaju da se dođe do sporazuma između partija, ili bar do većeg stepena raščišćavanja stavova partija prema pojedinim predlozima na dnevnom redu parlamenta.

Kod nas stalni odbori, pre svega po svom sastavu, nisu takvi. Naši odbori se formiraju prema potrebama rada Skupštine i sklonostima poslanika. Oni su po broju članova mnogo manji, ali zato više specijalizovani za određena područja društvene problematike. Zato se naši stalni odbori bitno ne razlikuju od ad hoc odbora, osim utoliko što će ovi poslednji imati mnogo konkretnije zadatke i što će često biti i vremenski ograničeni. Iz toga proizlazi da, u pogledu prava i mogućnosti za rad, stalne i ad hoc odbore ne treba razlikovati. I jedni i drugi su ograničeni područjem svoga rada, ali ne treba da budu ograničeni u pravima i uslovima od kojih zavisi njihova sposobnost da izvrše svoje zadatke.

Mislim da zbog istih razloga ne bi trebalo — u pogledu prava i dužnosti, kao i uslova rada — razlikovati odbore Saveznog veća od odbora koje će formirati veća radnih zajednica. A potreba za takvim organima veća radnih zajednica očigledno postoji.

Istina, novi Ustav izričito ne predviđa stalne odbore u većima radnih zajednica. Ali razlog za to nije u tome što bi Ustav htio da spreči ravnopravnost odbora u većima radnih zajednica i u Saveznom veću, već u tome što se htelo — s obzirom na činjenicu da su članovi tih veća ljudi koji su stalno zaposleni na svojim radnim mestima — da se ta veća, pre svega, orijentišu na uže, specijalizovane odbore ili grupe za konkretna pitanja, a manje na stalne odbore sa širokim područjem rada, koji bi od članova tih odbora zahtevali isuviše mnogo ličnog angažovanja i odvajanje od njihovog radnog mesta. Ako bi se to događalo češće i u velikom obimu, onda bi, u stvari, sama institucija veća radnih zajednica počela da se menja po svom karakteru.

Iz svih tih razloga mislim da u tom pogledu poslovnikom ne treba suviše da vezemo ruke većima radnih zajednica, bar ne sada u početku, kada još nemamo dovoljno iskustva. Treba prepustiti samoj praksi da pokaže koje forme odbora će se u većima radnih zajednica pokazati kao najbolje. Ali, kakvi god bili ti odbori, u pogledu prava i uslova svoga rada oni treba da budu ravnopravni sa odborima Saveznog veća.

Pri tako razgranatom radu odbora posebnu važnost dobija usklađujuća uloga predsednika veća. Očigledno je da se u takvom sistemu njegova funkcija ne može svesti samo na predsedavanje sednicama i formalno organizovanje rada veća. Ona sada mora biti dopunjena i određenom odgovornošću za rad odbora i odgovarajućih skupštinskih službi. Novi poslovnik treba da formuliše i okvire te odgovornosti.

KOMISIJE

Mnogo toga što je rečeno o odborima odnosi se i na skupštinske komisije.

Komisije se razlikuju od odbora bilo po tome što su ovlašćene za neke samostalne izvršne funkcije, bilo što su zajednički organ Skupštine, to jest svih veća. Mislim da bi poslovnik i skupštinska praksa trebalo da budu dosledni u takvom razlikovanju, jer bi inače izgubio i smisao različitih naziva. Zato u većima treba, po mom mišljenju, stvarati odbore, pododbore i grupe, a ne komisije.

Neke od skupštinskih komisija predstavljaju veoma značajan izvor aktivnosti Skupštine. Zato je vrlo važno kako će se te komisije orijentisati u svom radu.

Da bi, na primer, *Komisija za društveni nadzor* uspešno razvijala svoju aktivnost, potrebno je pre svega da ne podleže tendenciji pretvaranja u neku vrstu organa gonjenja. Takav organ Skupštini nije potreban, jer u sistemu uprave postoje svi organi neophodni za ostvarenje te društvene funkcije. Komisija za društveni nadzor pre svega treba da otkriva i ukazuje na najočiglednije slabosti u našem društvenom životu, i to kako na osnovu dokumentacije određenih državnih i društvenih organa tako i na osnovu samostalnog razmatranja i analize konkretnih primera koji su tipični za određene tendencije u našem društvu. U tom smislu ona posebno prati i proučava politiku upotrebe društvenih sredstava u radnim organizacijama, fondovima i budžetima i proverava saglasnost te politike sa opštom društvenom politikom koja se izražava u planovima, zakonima i drugim opštim aktima predstavničkih organa.

Ako komisija za društveni nadzor raspravlja o jednoj organizaciji, to ne mora uvek da znači da je ta organizacija slaba, odnosno da zaslužuje društveni ukor. Komisija za društveni nadzor treba da obezbedi da njen rad bude izvor podataka za opšte mere koje će preduzimati Skupština u borbi protiv raznih slabosti našeg društvenog života. Osim toga, direktna — ali i odgovorna — kritika ili iznošenje konkretnih slabosti ove ili one organizacije treba da bude ujedno i vaspitno-političko sredstvo i upozorenje nadležnim organima za razmatranje odgovarajućih problema i preduzimanje potrebnih mera. Zato je potrebno da Komisija za društveni nadzor što češće izlazi sa svojim izveštajima pred Skupštinu, pred veća. Prema tome, isto tako kao i odbori, i Komisija za društveni nadzor treba da bude u prvom redu okrenuta prema većima. Njen zadatak nije u tome da se bavi operativnim intervencijama prema radnim organizacijama ili društvenim organima. Međutim, kada ona utvrdi da je društvena intervencija neophodna, ona će pokrenuti normalan postupak preko nadležnih upravnih organa, ili preko suda. Metode rada Komisije trebalo bi utvrditi i razraditi njenim poslovníkom koji bi — po mom mišljenju — trebalo da donese ili bar potvrdi Skupština.

Postojanje i rad ove Komisije nikako ne sme da oslabi aktivnost drugih organa Skupštine u okviru njihove nadležnosti u pogledu vršenja društvenog nadzora.

Značajnu ulogu u našem skupštinskom mehanizmu treba da ima i *Komisija za predstavke i žalbe*. Ona ne treba da bude samo skupljač ličnih žalbi i intervencija i da preko inspektora ili pismeno interveniše kod odgovornih organa za rešavanje onih pritužbi koje Komisiji izgledaju opravdane. To je samo jedan deo posla Komisije, to jest osnovni rutinski deo njenog posla, ali ujedno samo osnova za drugi deo posla koji je za Skupštinu mnogo važniji.

Zadatak Komisije za predstavke i žalbe je višestruk. Pre svega, Komisija treba da razmatra konkretnu žalbu, da bi videla da li po žalbi treba postupiti. Ako Komisija utvrdi da je to potrebno, obraća se odgovarajućim organima koji su nadležni za rešavanje tog pitanja. Komisija treba da se stara da se čitav postupak dovede do kraja, da žalbu reši onaj ko je za to nadležan i da Komisiju obavesti o rešenju. Ima mišljenja da bi možda bilo korisno da Komisija i sama pojedine slučajeve i neposredno proverava. Ako to ne bi bilo celishodno, Komisija bi svakako morala imati mogućnost da za te zadatke angažuje inspektore organa uprave.

U svom radu Komisija treba da postupa na takav način da što više utiče na jačanje demokratizma i efikasnosti u rešavanju žalbi u redovnom postupku, kako bi građanin imao što manje potrebe da se svojim žalbama obraća takvim organima kao što je skupštinska Komisija za predstavke i žalbe.

Posebno treba istaći zadatak Komisije da vrši analize predmeta i problema koje sadrže ili pokreću žalbe i predstavke i da obaveštava skupštinske odbore i veća o bitnijim pitanjima koja proizlaze iz takvih analiza. Pošto će Komisija na osnovu analiza žalbi i predstavki dolaziti i do određenih opštih zaključaka o slabostima našeg sistema i naše prakse, ona treba o tome da informiše Skupštinu i da eventualno predlaže i određena opšta rešenja koja bi smanjila uzroke predstavki i žalbi odnosno konflikata koji nastaju između građana i društvenih organa. Korisno bi svakako bilo da ova Komisija bude povezana i sa drugim savezanim organima koji rade na istim ili sličnim poslovima. Na toj osnovi mogli bi se i našim naučnim ustanovama staviti na raspolaganje određeni materijali koji mogu poslužiti za neke sociološke i druge stručne i naučne analize.

Na taj način sama aktivnost Komisije na rešavanju predstavki i žalbi, kao i analitički rad s materijalima kojima se Komisija bavi mogli bi značajno doprineti ne samo otklanjanju nedostataka u radu organa sa društvenim ovlašćenjima, nego i daljem izgrađivanju sistema socijalističke demokratije i usavršavanju organizacionih formi i metoda upravljanja, kako bi građani mogli da ostvaruju svoja prava sve više neposredno, upravljajući, a ne tek posredstvom organa te vrste.

Pored toga, zadatak ove Komisije bio bi i u tome da razmatra i vrši selekciju svih predstavki pojedinaca kojima se predlaže donošenje nekih zakona ili drugih akata. Ona bi odlučivala o tome da li uopšte ima mesta da se predlog uputi odgovarajućem veću, odnosno odboru, radi raspravljanja, ili da se odbaci kao neumestan. U tom pogledu ovlašćenja Komisije treba da budu što šira, jer nema smisla da Skupština bude opterećivana i diskusijama o neozbiljnim predlozima kojih — kao što svi znamo — uvek ima.

S obzirom na takva ovlašćenja ove Komisije, poslovnik bi trebalo da utvrdi i obaveze nadležnih organa prema toj Komisiji kada im se ona obraća u vezi sa ostvarivanjem svojih funkcija.

Značajnu ulogu u radu Skupštine treba da ima i *Komisija za pitanja izbora i imenovanja*. Ona treba da doprinese organizovanjem uključivanju Skupštine i njenih veća u izgrađivanje i vođenje kadrovske politike i sve većoj demokratizaciji i ove značajne oblasti društvenog života. Složenost i obimnost problematike koja je sastavni deo sadržaja rada ove Komisije upućuju nas na zaključak da je sam naziv Komisije veoma uzak u odnosu na stvarnu funkciju koju ona treba da vrši. Svesti ulogu ove Komisije samo na razmatranje i pripremanje predloga iz oblasti izbora i imenovanja koja vrši Savezna skupština, ne bi bilo u skladu sa njenom ulogom i zadacima određenim Ustavom.

U skladu sa stavovima datim u Ustavu, a imajući u vidu dosadašnja iskustva i napore na izgrađivanju fizionomije ove Komisije, već sada je moguće određenije istaći sledeća osnovna područja njene aktivnosti koja bi se odnosila na:

— razmatranje i pretresanje konkretnih kadrovskih rešenja u oblasti izbora i imenovanja iz nadležnosti Skupštine;

— izgrađivanje principa i kriterijuma koji bi doprineli daljem usavršavanju demokratskog mehanizma u odabiranju kadrova na svim javnim funkcijama, kao uslova za vođenje takve kadrovske politike koja bi bila izvor i osnova daljeg jačanja i razvijanja celokupnog mehanizma društvenog upravljanja, podrazumevajući tu, kako organe u radnim i samoupravnim organizacijama tako i kadrovsku politiku u predstavničkim telima, kao i na svim ostalim javnim funkcijama;

— dalje razvijanje i brigu za dosledno sprovođenje u život već proklamovanih društvenih normi iz oblasti kadrovske politike, kao i utvrđivanje elemenata od značaja za opštejugoslovensku kadrovsku politiku, uključujući tu i sva pitanja vezana za blagovremenije uočavanje i uspešnije rešavanje kadrovskih problema kao uslova za brži razvoj celokupnog društvenog i privrednog života i za afirmaciju načela ravnopravnosti naroda Jugoslavije u toj oblasti.

Ovakvo usmeravanje delatnosti Komisije trebalo bi da omogućiti da se razmatranje i rešavanje kadrovskih problema uzdigne na takav nivo koji će predstavljati sigurnu osnovu za demokratsko odlučivanje društveno-političkih organa. Na taj način, kadrovska komisija će postati ne samo kvalifikovani savetnik poslanicima prilikom utvrđivanja osnova kadrovske politike i donošenja konkretnih kadrovskih odluka, već će njena aktivnost ujedno predstavljati podršku i stalni podsticaj celokupnoj našoj javnosti za dalju demokratizaciju kadrovske politike i konkretnog odabiranja društvenih funkcionera.

Uspešno ostvarivanje ovako utvrđenog mesta i uloge Komisije nužno pretpostavlja da ona u svom radu nailazi na puno razumevanje i podršku svih društvenih organa i organizacija koje su aktivne na ovom području. Tesna povezanost Komisije sa rukovodećim organima Saveza komunista, Socijalističkog saveza i drugih društveno-političkih organizacija, što je obezbeđeno samim sastavom ove Komisije, omogućuje joj da uskladuje svoju aktivnost na tom području sa aktivnošću tih organizacija. Takođe je od značaja i obezbeđivanje što tešnje saradnje između Komisije i svih veća Skupštine u njihovom angažovanju na rešavanju kadrovskih problema iz područja njihove delatnosti.

Što se *Administrativne komisije* tiče, njen najvažniji zadatak je svakako u tome da se, kako u pogledu sistema tako i u pogledu prakse, što pre donesu nova rešenja i novi zakonski propisi i pravilnici kojima će se svi materijalni i administrativni problemi Skupštine uskladiti sa ustavnim promenama i što određenije regulisati, kako bi se otklonile mogućnosti subjektivnih odluka. S obzirom na specifični karakter te Komisije, važno je da javnost bude stalno upoznata sa njenim odlukama.

Administrativna komisija treba poslovníkom da bude ovlašćena da, u sporazumu sa republičkim administrativnim komisijama, može stvoriti i neku vrstu koordinacionog tela Savezne i republičkih skupština za pitanja plata, naknada, dnevnica, penzija i za druga slična pitanja. To telo, doduše, ne bi samo donosilo neke obavezne odluke, ali bi bilo stalno mesto gde bi se vršilo dogovaranje u cilju usklađivanja sistema, kao i načelnih stavova i merila na tom području. To će svakako doprineti da se spreče takve razlike koje bi stvarale teškoće u kretanju kadrova, ili koje bi bile suprotne osećanju pravednosti i ravnopravnosti u nagrađivanju, odnosno u naknadama za rad u izbornim organima. Takav rad će Administrativnoj komisiji omogućiti da predlaže Skupštini i odgovarajuće mere i odluke.

I *funkcije Zakonodavno-pravne komisije* veoma su važne za rad Skupštine. Pored svoga rada na redakciji zakonskih i drugih tekstova koje donosi Skupština, i njihovog usklađivanja sa Ustavom, u delokrug ove Komisije spada i praćenje pravnih akata drugih državnih organa sa stanovišta jedinstva našeg pravnog sistema. Osim toga, ova Komisija bi mogla da vrši određene zadatke u oblasti izgrađi-

nje samog pravnog sistema i organizacije pravnih službi i aktivnosti u federaciji. I konačno, trebalo bi razmotriti ne bi li bilo celishodnije da ova Komisija, a ne samo stručni aparat Skupštine, daje definitivnu redakciju i potvrdu teksta pre objave zakona.

Da bi mogla da obavi sve ove zadatke, Zakonodavno-pravna komisija bi trebalo da ima odgovarajući sastav i kvalifikovan stručni aparat.

PREDSEDNIŠTVO SKUPŠTINE

Nekoliko reči treba posvetiti Predsedništvu Skupštine i njegovim zadacima.

Ustav ne ustanovljava izričito takav kolektivni organ Savezne skupštine. Međutim, posredno on ipak omogućava njegovo postojanje, kada u članu 195. kaže: »Predsednik Skupštine s potpredsednicima Skupštine i predsednicima veća tumači odredbe poslovnika Skupštine i veća u pogledu nadležnosti veća i odbora Skupštine i zauzima stavove o drugim pitanjima od zajedničkog interesa za rad veća koja odredi poslovnik Skupštine.«

Već dosadašnje kratko iskustvo je pokazalo da je takav metod rada u našoj novoj Skupštini neophodan. Predsedništvo Skupštine, prema Ustavu, ne može da ima, a nema ni potrebe da ima, bilo kakva ovlašćenja koja bi ograničavala samostalnost i odgovornost pojedinih skupštinskih veća u radu i donošenju odluka. Ono je, u stvari, neka vrsta skupštinske komisije sa specifičnim zadacima, koji proizilaze iz same organizacije rada Skupštine. Između predsednika Skupštine, potpredsednika Skupštine i predsednika veća, naime, potrebne su tako mnogobrojne konsultacije oko organizacije, podele i metoda rada, dnevnog reda, usklađivanja poslova, tumačenja nadležnosti, veza sa Saveznim izvršnim većem i drugim državnim i samoupravnim organima, informisanja poslanika, itd., da je mnogo praktičnije da se konsultacija vrši u jednom stalnom telu koje kao celina snosi i određenu odgovornost pred Skupštinom.

U nadležnost Predsedništva svakako bi spadalo ono davanje tumačenja poslovnika za koje Ustav traži saglasnost između predsednika Skupštine i predsednika veća. Ustav nije dublje ulazio u određivanje tih poslova, ali poslovnik svakako to treba da učini.

Tu je, po svoj prilici, najvažniji problem tumačenja nadležnosti veća. Struktura naše Skupštine je dosta komplikovana i moguće je da tu dođe do nejasnoća oko nadležnosti. Zato mislim da bi ovlašćenja koja poslovnik daje Predsedništvu u tom pogledu trebalo da budu jasna i potpuna, kako bi se izbegli sporovi oko nadležnosti između samih veća. Da bi Predsedništvo Skupštine moglo davati tumačenje koje bi bilo zasnovano na utvrđenim normama, odredbe poslovnika o podeli nadležnosti treba da budu što preciznije. Osim toga, moraćemo na osnovu iskustava skupštinskog rada poslovnik u tom pogledu stalno dopunjavati i poboljšavati.

Drugo područje aktivnosti Predsedništva Skupštine biće uređivanje tekućih odnosa i saradnje između Skupštine i Saveznog izvršnog veća, i drugih državnih i samoupravnih organa. Naravno, sam poslovnik će te odnose utvrditi što je moguće detaljnije. Međutim, kontakti i drugi uzajamni odnosi Skupštine i pomenutih organa tako su mnogostruki i biće u svakodnevnom životu toliko intenzivni da je sve te odnose nemoguće rešiti samim poslovníkom. S druge strane, bilo bi takođe veoma necelishodno dopustiti da svaki skupštinski organ samostalno tumači odredbe poslovnika u pogledu svojih prava i odnosa prema Saveznom izvršnom veću, odnosno saveznim sekretarijatima ili drugim organima vlasti i samoupravljanja. Nema sumnje da bi takva praksa mogla dovesti do nepotrebnih nesporazuma i sukobljavanja, ukoliko ne bi postojao jedan utvrđeni red, postupak za brzo rešavanje svih pitanja koja mogu da niknu iz tih odnosa.

Očigledno je da je Predsedništvo zbog svog sastava najpogodniji organ za usklađivanje takvih odnosa. Zato bi bilo celishodno ako bismo u poslovniku predvideli i mogućnost da Predsedništvo Skupštine zajedno sa Saveznim izvršnim većem donese pravilnik kojim će se bliže regulisati ti odnosi, s tim da takav pravilnik stupi na snagu kad ga potvrdi sva veća Savezne skupštine.

Treći zadatak Predsedništva bio bi na polju organizacionog usklađivanja rada Skupštine, veća, odnosno odbora. Poslovnik svakako treba da predvidi veliki stepen samostalnosti veća, ali ipak ne treba zaboraviti da vlast pojedinog veća dolazi od izražaja samo kroz ravnopravno odlučivanje nadležnih veća, to jest u sklopu Skupštine kao celine. Zato rad svih veća treba da bude usklađen kao jedinstveni rad Skupštine. To se naročito odnosi na usklađivanje dnevnog reda veća. Predsedništvo treba da obezbedi potreban prioritet predlozima i problemima koji moraju hitno da se rešavaju, ili da pokrene inicijativu za stavljanje na dnevni red određenih problema koje nameće praksa.

Izgleda mi da bi važan zadatak Predsedništva bio i neformalno posredovanje ako se pojave sporovi. Mi moramo u Skupštini negovati duh drugarstva i drugarskog sporazumevanja, i ne dopustiti dominaciju ili majorizaciju. Zato će biti potrebno da se zajednička rešenja traže i van formalnih okvira poslovnika, drugarskim dogovorom. Tome će svakako i Predsedništvo moći da doprinese.

Predsedništvo Skupštine će, takođe, morati da se stara o dobrom funkcionisanju svih skupštinskih službi, kao i o obezbeđenju uslova za normalan rad poslanika. I u tom pogledu poslovnik treba da da Predsedništvu Skupštine potrebna ovlašćenja.

Na kraju, Predsedništvo može imati određeniju ulogu u odnosima Savezne skupštine i republičkih skupština, i biti od pomoći u sklopu funkcionisanja celog sistema skupština odozdo do gore. Očigledno je da konsultacije razne vrste između Savezne i republičkih skupština, za koje može dati inicijativu, kako Predsedništvo Savezne skupštine tako i predsedništvo republičkih skupština, ne mogu ni u čemu uticati na samostalnost pojedine skupštine. A razni oblici saradnje mogu biti vrlo dragoceni u smislu šireg i svestranijeg sagledavanja pojedinih problema i izvesnog vremenaskog usklađivanja u tretiranju određenih problema, međusobnog korišćenja iskustava, itd. Razume se, sve to takođe pretpostavlja razne forme i metode saradnje i konsultacije drugih tela Savezne i republičkih skupština, a u republikama između republičke, sreske i opštinske skupštine.

Zato, pored kontakta koje već imaju Savezno izvršno veće i organi savezne uprave sa odgovarajućim organima republika, opština i radnih organizacija, treba i Savezna skupština i njena tela i organi da uspostave neposredan kontakt sa odgovarajućim institucijama i faktorima republika, opština i samoupravnih organizacija. U tom smislu, a u cilju obezbeđivanja efikasnije saradnje, razmene iskustava, uzajamne pomoći i ostvarenja jedinstva u načelnim pitanjima, bilo bi korisno da Savezna i republičke skupštine i njihova tela, na osnovu dogovora i prema potrebi, razmenjuju i materijale, pre svega definitivne tekstove, kao i projekte i predloge, koji su od zajedničkog interesa, dok Dnevnik Savezne skupštine i drugi vidovi informisanja o radu Savezne skupštine treba da idu sve do opštinskih skupština.

OSNOVI SARADNJE SKUPŠTINE SA DRUGIM ORGANIMA I ORGANIZACIJAMA

Iz takve uloge i metoda rada Savezne skupštine i njenih tela, o čemu je prethodno bilo reči, treba da proizlaze i oblici saradnje i odnosi Skupštine i njenih organa sa Saveznim izvršnim većem, upravnim organima federacije, samoupravnim organima i društvenim organizacijama. Načelni odnosi između Skupštine i političko-izvršnih i upravnih organa su Ustavom podrobno razrađeni. Zato u tom pogledu poslovnik nema mnogo šta da dopunjuje i razrađuje.

Savezno izvršno veće je — prema Ustavu — u stvari takođe jedan od direktnih organa Skupštine, s tim što je ono posebno ovlašćeno da u ime Skupštine sprovedi kontrolu izvršenja, da raspolaze svim potrebnim instrumentima koji omogućavaju brzu i efikasnu intervenciju, da vodi potrebnu svakodnevnu evidenciju nad kretanjem stvari, da ih reguliše u okvirima zakona i da predlaže Skupštini nove mere koje nameće praksa.

Takva uloga Saveznog izvršnog veća traži svakodnevnu i najneposredniju saradnju Izvršnog veća sa drugim organima Skupštine u pitanjima koja su na dnevnom redu Skupštine. U takve oblike saradnje spadaju, na primer: zajedničke sednice skupštinskih odbora i odbora Saveznog izvršnog veća o određenim pitanjima, formiranje zajedničkih komisija i grupa u cilju izučavanja problema i pripremanja predloga odluka, stvaranje zajedničkih anketnih i sličnih komisija, itd.

Međutim, u pitanjima koja se odnose na njegove izvršne funkcije Savezno izvršno veće samostalno snosi odgovornost i zato samostalno donosi i odluke. Ako smatra potrebnim, ono, doduše, može konsultovati skupštinske organe, ali to nikako ne sme postati njegova obaveza, jer bi to moglo samo da koči njegovu efikasnost.

Prema tome, osnovni sadržaj rada Skupštine treba da bude opšta društvena izgradnja u obliku zakonodavstva, određivanja politike i smernica za opšti društveni i ekonomski razvitak, kao i opšta kontrola nad sprovođenjem zakonitosti u radu svih organa, a ne rešavanje konkretnih problema. To je zadatak izvršnih i upravnih organa. Ovakav kurs je neophodan ne samo zbog obezbeđivanja samostalnosti tih organa nego i zbog efikasnosti rada same Skupštine. Ako bi Skupština dopustila da se isuviše optereti konkretnim i pojedinačnim pitanjima, ona ne bi mogla da vrši svoju osnovnu funkciju, a njen autoritet bio bi potkopan razmimoilaženjima oko mnoštva pojedinačnih pitanja čije rešavanje nije bitno za razvoj našeg društva, pa ih zato uz punu odgovornost mogu samostalno rešavati upravni organi. Prema tome, Skupština može da interveniše u konkretnim odnosima samo sa stanovišta usklađenosti odluka izvršnih i upravnih organa sa zakonima, smernicama i odlukama Skupštine.

Drugim rečima, osnovno što moramo imati u vidu, to je neophodnost da Skupština sadržajem i metodima svoga rada ne sme da ograničava inicijativu političko-izvršnih organa, niti da sputava operativnost, samostalnost i inicijativu upravnih organa. Izvršno veće kao organ Skupštine sa posebnim ovlašćenjima treba da bude samostalno u vršenju svojih političko-izvršnih funkcija. A to takođe znači da se i Izvršno veće u novim uslovima mora još izraziti da afirmiše upravo kao izvršni organ Skupštine, to jest ne samo u sprovođenju politike Skupštine nego i u stvaranju te politike. Zato ono mora da se pojavljuje kao glavni nosilac inicijative pred Skupštinom. Mada je teško do kraja razgraničiti funkciju stvaranja politike i funkciju izvršenja te politike, jer te dve funkcije čine u našim uslovima jednu jedinstvenu celinu, ipak je potrebno vrlo brižljivo izgrađivati te odnose, jer je više nemoguće da se održi stara podela — s jedne strane Izvršno veće i organi uprave, a s druge — Skupština sa svojim organima.

Organi uprave su — prema našem Ustavu — samostalni ali istovremeno direktno odgovorni, kako Skupštini tako i Izvršnom veću, svakome u okviru njegovih nadležnosti i funkcija — Skupštini u pogledu svog programa rada i svoje inicijative u određenim pitanjima, a Izvršnom veću pre svega po svojoj aktivnosti u sprovođenju zakona i drugih propisa, kontrole zakonitosti, itd. Upravni organi treba samostalno i odgovorno da prate i proučavaju problematiku društvenog života, da nezavisno donose odluke iz svoje nadležnosti i da pokreću pred Skupštinom i Saveznim izvršnim većem odgovarajuće inicijative i predloge.

Visoki stepen samostalnosti i odgovornosti upravnih organa jedan je od prvih uslova efikasnosti uprave i izvršenja. A ništa ne bi bilo štetnije za tu efikasnost od tendencije neposrednog mešanja skupštinskih organa u tekući rad iz

nadležnosti organa uprave, ili sputavanja inicijative tih organa u pripremanju predloga mera i propisa koje donosi Skupština ili Savezno izvršno veće. Štaviše, meni izgleda da su naši upravni organi još uvek suviše ograničeni u svojoj nadležnosti i da postoje šire mogućnosti za prenošenje na njih nekih kompetencija Saveznog izvršnog veća, pa čak i Savezne skupštine. U budućem zakonodavnom radu naša Skupština svakako treba o tome da vodi računa. Sporost u rešavanju nekih problema, koja je još uvek karakteristična za naše prilike, svakako ima svoje razloge i u toj ograničenosti samostalne nadležnosti i odgovornosti organa uprave. To dovodi do niza stepenica u procesu rešavanja problema: od organa uprave na odbor Saveznog izvršnog veća, od tog odbora na samo Veće i od njega opet na skupštinski mehanizam — kad je u pitanju pripremanje skupštinskih odluka — što često dovodi do ponavljanja istih diskusija i postupaka i prouzrokuje sporo rešavanje.

Da bismo izbegli te slabosti, moraćemo, prvo, proširiti obim samostalnih nadležnosti organa uprave, i drugo, bitno uprostiti postupak podnošenja predloga organa uprave Skupštini. Tome može da doprinese, između ostalog, simultano podnošenje tih predloga Skupštini i Saveznom izvršnom veću, kao što je već istaknuto.

Od većeg obima samostalnosti organa uprave ne treba da se plašimo. Čak ako oni ponekad donesu i pogrešne odluke, to će biti manja šteta od one koju svakodnevno prouzrokuje nedovoljna operativnost i efikasnost, odnosno sporost u rešavanju problema.

Razume se, sa ovom samostalnošću povezana je i odgovornost pred Skupštinom i Saveznim izvršnim većem. U tom pogledu u Skupštini, pre svega, dolaze u obzir dva metoda. Prvo, Skupština može svojim samostalnim radom i proučavanjem stvari da pokreće inicijativu za rad organa savezne uprave i da donese određene smernice za njihov rad. A drugo, ona može i naknadno kritički oceniti rad ili određeni postupak organa uprave i time doprineti ispravljanju grešaka. Sama ta činjenica je dovoljna da podstakne organe uprave da izvrše temeljitu konsultaciju zainteresovanih faktora pre nego što će doneti odluku.

Prema tome, ne treba se bojati da bi veća samostalnost organa uprave mogla dovesti do propusta koji bi bili veći od onih koji su se događali u dosadašnjoj praksi. To je potpuno jasno ako imamo pred očima i perspektivu takve aktivnosti Skupštine o kojoj je ranije bilo reči.

Savezno izvršno veće i organi uprave su — prema odredbama Ustava — za svoj rad odgovorni Skupštini. Međutim, ta odgovornost ne sme biti hijerarhijska, mehanička, automatska. Takva odgovornost ne bi više bila odgovornost, već slepo pokoravanje. A time bi i sam smisao postojanja tih organa došao u pitanje. U stvari, tu je — posmatrano sa moralno-političkog gledišta — reč o *medusobnoj odgovornosti i saradnji*, a ne o jednoj hijerarhijskoj konstrukciji.

U tom smislu ne samo članovi Saveznog izvršnog veća već i savezni sekretari moraju imati pravo — nezavisno od toga ko je pokretač predloga ili diskusije u Skupštini — da učestvuju u radu Skupštine i da utiču u toku celokupnog procesa utvrđivanja politike i donošenja odluka u Skupštini, sve dok se ne usvoji konačni akt. To su takva prava kao što je zahtev da se privremeno odloži donošenje odluke, ili da se privremeno prekine diskusija oko amandmana i slično. Štaviše, Ustav priznaje predsedniku i članovima Saveznog izvršnog veća — biranim u onima po položaju — i pravo ostavke ako dođe do sukoba između Skupštine i Saveznog izvršnog veća.

To se pravo, dakako, ne sme shvatiti olako. Ali ne priznati ga, značilo bi dopustiti da Skupština može da zahteva od pomenutih organa slepo izvršavanje svoje odluke i onda, kada bi oni smatrali da nisu u stanju da je izvrše. Time bi, u stvari, takva odluka unapred bila osuđena na neuspeh. Takva norma u našem sistemu svakako će doprineti da svaki poslanik i Skupština kao celina mnogo dublje ulaze u stvari i da osećaju mnogo veću odgovornost u donošenju odluke nego što bi to bilo ako bi uloga političko-izvršnih

organa bila svedena na prostu obavezu da mehanički izvršavaju skupštinske odluke. Drugim rečima, ako želimo da naša Skupština ima ugled i da bude stvarni nosilac politike zemlje, poslanici treba da snose odgovornost za rešavanje društvenih problema u istoj meri i na sličan način kao i članovi Saveznog izvršnog veća.

Zato i sa tog stanovišta treba obezbediti, da prilikom donošenja odluka u Skupštini, Savezno izvršno veće i savezni sekretari mogu imati pod istim uslovima uticaj na rad Skupštine ne samo kada sami podnose predloge odluka, već i kada predlozi potiču od skupštinskih odbora ili od pojedinih poslanika.

O pravima Skupštine prema Saveznom izvršnom veću i organima uprave ranije je govoreno. Mislim da u tom pogledu sa načelnog gledišta nema nekih posebnih problema za skupštinski poslovnik. U stvari, tu je više reč o organizacionim oblicima i metodima rada nego o načelima. Međutim, tu ipak može da se postavi pitanje kakav je položaj pojedinih skupštinskih tela u tim odnosima. U tom pogledu Ustav sasvim nedvosmisleno određuje da se kao odluka Skupštine može smatrati samo odluka odgovornih veća. Svi drugi skupštinski organi, kao što su odbori, komisije, Predsedništvo i pojedini funkcioneri u većima, odborima i u Skupštini uopšte, pomoćni su organi Skupštine koji obezbeđuju da ona može kvalifikovano da radi kada se sastaje u većima. U svim fazama rada stvarna vlast Skupštine nalazi se u većima, a ne u pomoćnim skupštinskim organima.

U skladu s tim, odbori, komisije, Predsedništvo i drugi organi Skupštine mogu imati i u odnosima prema upravnim organima samo onu ulogu i one operative funkcije za koje su ovlašćeni odlukom Skupštine.

Kao što je rečeno, odbori — prema Ustavu — ne mogu imati neku operativnu kompetenciju, niti pravo da daju uputstva, ili donose odluke obaveznog karaktera. Sve svoje predloge oni podnose veću. Ukoliko u toku svog rada pojedini odbor dođe do određenih zaključaka ili mišljenja u pogledu rada državnih organa, njegovi zaključci mogu imati samo snagu predloga koje organi državne uprave mogu ali ne moraju da uzmu u obzir. Preporuka dobija moralno-političku snagu skupštinskog akta tek kada je Skupština proklamuje kao sastavni deo svoje politike.

Drugim rečima, zadatak skupštinskog odbora nije u tome da kontroliše rad određenog saveznog sekretarijata zato da bi ispravljao njegovu praksu. On je dužan da prati rad tog sekretarijata zato da bi mogao obaveštavati Savezno veće odnosno veća radnih zajednica o svim problemima koji nastaju u toj oblasti. Naravno, odbor može istovremeno odgovarajućem veću predlagati i odgovarajuće mere. Ali konačna reč, obavezna za savezne organe uprave, jedino je odgovarajuća odluka Skupštine.

Međutim, u isto vreme odbori treba da budu što manje ograničeni u pogledu prikupljanja činjenica, informacija, podataka i studijskih analiza. Da bi Skupština odnosno njeni organi raspolagali potrebnom dokumentacijom za svoj rad, moramo pronaći način da se sa što manje birokratskih i formalističkih prepreka uspostavi živ kontakt između odbora i političko-izvršnih i upravnih organa, koji će moći da obezbedi da odbori budu obavešteni o suštinskim pitanjima društvene prakse isto tako dobro kao što su o tome obavešteni sami ti organi.

Načelno uzevši, odbor treba da ima pravo i mogućnost da zahteva i lično objašnjenje od ljudi koji mogu da pruže informaciju potrebnu Skupštini, da zahteva potrebne podatke i da na licu mesta proverava dokumente ili činjenično stanje.

Ista polazna tačka treba da bude i u određivanju onosna Skupštine, odnosno skupštinskih organa, prema samoupravnim i društvenim organizacijama. Predsedništvo Skupštine, odbori, komisije i funkcioneri Skupštine treba da obezbede takav kontakt i saradnju sa tim organizacijama koji će omogućiti da Skupština bude informisana o stavovima i mišljenjima tih organizacija u vezi sa aktuelnim problemima našeg društvenog života. Međutim, samo veća

u okviru svojih kompetencija mogu sa takvim organizacijama da donose određene zajedničke zaključke kao preporuku za rad.

U okviru ovog referata nemoguće je ulaziti u detaljniju razradu oblika te neophodne svakodnevne saradnje sa društvenim organizacijama. Ali bi utoliko više bilo poželjno da diskusija u Skupštini detaljnije razradi i tu stranu aktivnosti Skupštine i metoda njenog rada.

Sve te odnose treba — na osnovu rezultata ove diskusije i konsultacije sa društvenim organizacijama — da precizira u načelu sam poslovnik Skupštine, a detaljnosti mogu eventualno biti prepuštene posebnom pravilniku koji će sporazumno donositi, menjati, dopunjavati Predsedništvo Skupštine i Savezno izvršno veće — uz potvrdu svih veća.

Skupština je takvo široko telo u kome se svakodnevno može povezivati usmeravajuća uloga političkog centra sa individualnom inicijativom radnog čoveka, kolektiva i komuna. U Skupštini ta dva faktora treba ne samo da se uzajamno povezuju već i da se uzajamno dopunjuju i koriguju. Zato naša Skupština mora održavati tesan kontakt sa svim društveno-političkim organizacijama koje mogu doprinosti takvom cilju.

Sve ovo treba da obezbedi da svaki pojedinac poslanik bude i preko Skupštine informisan o stavovima, mišljenjima i sugestijama takvih organizacija, kako bi zatim, na osnovu celovite dokumentacije, mogao kvalifikovano da odlučuje kada se u Skupštini budu rešavala konkretna pitanja.

Ponekad će biti potrebno da se održavaju i zajedničke sednice Skupštine i Socijalističkog saveza i drugih organizacija, ili da se stvaraju zajednički pomoćni ad hoc odbori ili komisije. Ali, i van takvih zajedničkih sednica biće neophodno da se saradnja sa društvenim organizacijama održava svakodnevno i intenzivno.

SKUPŠTINSKE SLUŽBE

U skladu sa organizacionom strukturom i metodima rada Skupštine, njenih veća, odbora, komisija i drugih tela treba takođe organizovati Sekretarijat i druge službe Skupštine, odnosno veća.

Skupština ne treba da ima veliki aparat i ne treba da nagomilava oko sebe veliki broj visokih stručnjaka, jer takve ona uvek može konsultovati nezavisno od toga gde se oni nalaze. Ali ona treba da raspolaze takvim stručnim aparatom koji će biti sposoban da obezbedi efikasno i ažurno funkcionisanje Skupštine i svih njenih tela; da organizuje i sređuje dokumentaciju; da prikupljene materijale, podatke i analize na odgovarajući način priredi za potrebe poslanika i tela Skupštine; da redovno informiše Skupštinu i poslanike o pitanjima koja su na dnevnom redu njenih tela, kao i o drugim pitanjima i pojavama koje su od interesa za rad Skupštine; da obezbeđuje, uz pomoć skupštinskih tela, informisanje naše javnosti o radu Skupštine, o problemima s kojima se ona bavi, kao i o njenim odlukama i stavovima.

Fizionomiju svih tih službi trebalo bi posebno proučiti, a njihovo skladno funkcionisanje utvrditi posebnim pravilnikom o organizaciji i funkcionisanju skupštinskih službi.

Mislim da organizaciona struktura i metod rada Savezne skupštine zahteva pre svega tri vida organizacije stručnih službi. Tu su, pre svega, stručne službe u većima, komisijama i odborima, na čelu sa sekretarima veća, komisija i odbora, koje treba da obezbeđuju normalan rad veća kao celine, odnosno komisija i odbora. Dalje, tu su samostalne službe koje treba da obavljaju određene stručne poslove za Skupštinu kao celinu. Među njima posebno mesto zauzimaju Služba za dokumentaciju, Služba za informacije, Dnevnik Savezne skupštine i Uprava za personalne poslove. I na kraju, tu su stručne službe koje obezbeđuje sekretar Savezne skupštine, a čiji zadatak je da u stručno-pravnom, organizacionom, materijalnom i tehničkom pogledu obezbede funkcionisanje Skupštine i njenih tela uopšte i njihovih sednica posebno. Sekretar Savezne skupštine, očigledno, mora da obavlja i neke poslove u oblasti organizacione koordinacije samostalnih stručnih službi.

U Službi za dokumentaciju sticali bi se, sređivali i na određen način obrađivali informativni i drugi materijali koji dolaze u Skupštinu. Ova služba bi trebalo da bude tesno povezana sa sekretarima veća i odbora i da u saradnji sa njima i odgovarajućom podelom rada obezbeđuje takvo informisanje poslanika o kome je ranije govoreno.

Od inicijativnosti i operativnosti ove službe u smislu organizovanja redovnog prikupljanja i kvalitetne obrade dokumentacije u velikoj meri zavisi rad poslanika. Upravo zato nju treba organizovati kao samostalnu i odgovornu službu, kao centralni izvor materijala i informacija, koji će biti neposrednije povezan sa svim korisnicima (većima, odborima, poslanicima, sekretarima).

Služba za informacije bila bi okrenuta prema javnosti. Koristeći sva sredstva za informisanje i razne forme ličnog kontakta poslanika sa štampom, ona bi obezbeđivala da se naša javnost svakodnevno upoznaje sa radom Skupštine i sa problemima koji se tu raspravljaju. Ta služba bi ujedno predstavljala važan faktor stručnog i političkog obrazovanja skupštinskih izveštača i bila bi, zajedno sa Službom za dokumentaciju, inicijator svestranije publicističke obrade osnovnih pitanja koja će se pojavljivati na dnevnom redu Skupštine.

Naravno, i poslanici i sva tela Skupštine treba da metodom svoga rada doprinose da radni ljudi imaju stalan uvid u rad Skupštine, da znaju njene stavove prema svim aktuelnim pitanjima, da od nje dobijaju odgovore i u vezi sa problemima koji ma iz kog razloga možda još nisu sazreli za neposredno rešavanje u Skupštini.

Što se tiče javnosti rada Skupštine, treba imati u vidu razliku između rada veća, s jedne strane, i rada odbora, komisija i Predsedništva, s druge strane. Sednice veća su javne i otvorene za građane uvek, ukoliko veće izričito ne zaključi da sednica bude tajna. Međutim, u pogledu odbora stvar stoji nešto drukčije. Pre svega, odbori su mala tela i njihov rad je pretežno pripremnog karaktera. Prisustvo publike ili mogućnost da svaka reč učesnika sednice odbora bude objavljena, a da poslanik nema uticaja na to što će biti objavljeno, mogla bi štetno uticati na aktivnost poslanika i inicijativu odbora.

Ipak ni sednice odbora ni komisije ne treba da se zatvaraju u potpunu tajnost. Zato će poslovnik morati da predvidi prisustvo novinara i na sednicama odbora, ali pod posebnim uslovima, kako bi se obezbedilo da javnost bude obaveštena o bitnim vidovima rada i ovih skupštinskih tela. Odgovornost za sve to takođe bi trebalo da snosi i Služba za informacije.

Dnevnik Savezne skupštine zamišljen je u izvesnom smislu kao njeno službeno glasilo. Kao svakodnevni ažurni izveštač poslanika i svih zainteresovanih organa i organizacija, Dnevnik treba da donosi, pored obaveštenja o zakazanim sednicama tela Skupštine, takođe kompetentne informacije o radu skupštinskih tela i organa. Tako bi se u Dnevniku objavljivali, u sažetoj formi, i zapisnici sa sednica, koji bi obuhvatali bar osnovne probleme i stavove koji su došli do izražaja na sednicama, kao i njihove zaključke. Dnevnik bi donosio i podatke o drugim aktivnostima Skupštine, kao i pitanja poslanika i odgovore na ta pitanja. U njemu bi se objavljivale i šire informacije — ponekad i u formi posebnih priloga — o problematiki sa svih područja koja se nalaze pred Skupštinom ili njenim telima i organima, kao i pred Saveznim izvršnim većem i organima uprave, ukoliko se za pojedine vidove detaljnijeg informisanja poslanika i Skupštine ne budu primenjivale, pored Dnevnika, i druge forme.

Na taj način svaki poslanik, bez obzira gde se nalazi, mogao bi da se iz Dnevnika obavesti o problemima kojima se Skupština bavi i o stavovima koje je zauzela prema tim problemima. Kao takav, Dnevnik bi vršio, pored informativne, i značajnu funkciju koordinatora i mobilizatora u ostvarivanju zadataka Skupštine.

Osim toga, trebalo bi uspostaviti odgovarajuću službu Skupštine za sekretarske poslove poslanika. Na tu službu

bi se poslanici mogli osloniti u pogledu prikupljanja materijala iz skupštinske dokumentacije i drugih izvora, i obavljanja svih drugih sekretarskih poslova. Do sada takvu službu u našoj Skupštini nismo imali, ali biće potrebno da je postepeno izgradimo, kako bi poslanik imao sve uslove i mogućnosti za odgovorno vršenje svoje poslaničke dužnosti. Mi, naravno, nismo tako bogati da bismo svakom poslaniku mogli obezbediti posebnog sekretara — kao što je to praksa u nekim parlamentima u svetu — ali svakako možemo i treba da u Skupštini izgradimo odgovarajući aparat kome će poslanik uvek moći da se obrati za određene usluge vezane za njegov skupštinski rad, usmeno, telefonom ili pismeno, kad god mu bude potrebna takva pomoć.

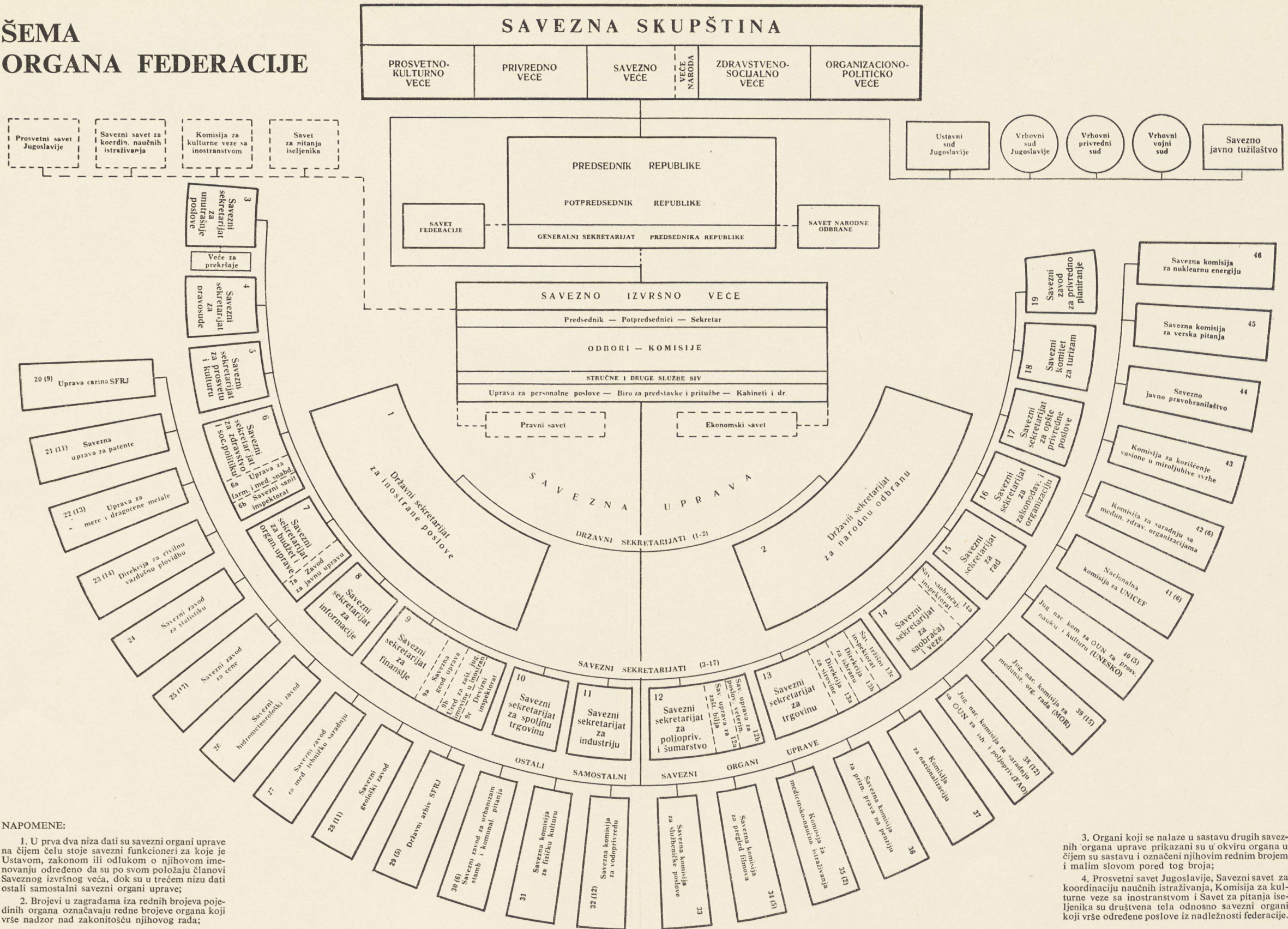
* * *

Razume se, mi ne možemo očekivati da će poslovnik, koji ćemo doneti na osnovu sadašnje diskusije, biti neki

definitivan dokumenat. Novi zadaci traže i nove metode i oblike rada. Neke od njih možemo već sada da fiksiramo i da ih unesemo u poslovnik. Ali, u daljem radu Skupština će sticati sve nova i nova iskustva. Ta iskustva treba stalno izučavati i na toj osnovi ispravljati i dopunjavati poslovnik, koji ćemo doneti u toku sledećih meseci. Možda bi čak bilo korisno da Skupština formira neki svoj poseban organ koji bi se tim poslom bavio i podnosio odgovarajuće predloge Skupštini. U svakom slučaju, moramo biti svesni da naš zadatak na razvijanju novih demokratskih oblika i metoda rada, koji će biti usklađen sa društvenom ulogom i novom strukturom Skupštine, donošenjem novog poslovnika neće biti završen.

Napomena Redakcije: pregled sastava Savezne skupštine (veća, odbora i komisija, kao i funkcionere stručnih službi) vidi u »Jug. pregledu«, 1963, novembar — decembar, str. 431—438 (95—102).

ŠEMA ORGANA FEDERACIJE

FUNKCIONERI POLITIČKO-IZVRŠNIH, UPRAVNIH I PRAVOSUDNIH ORGANA FEDERACIJE, REPUBLIKA I POKRAJINA*

SOCIJALISTIČKA FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA

PREDSEDNIK REPUBLIKE

Predsednik Broz Josip Tito

Potpredsednik Ranković Aleksandar

Generalni sekretar Predsednika Republike Crnobrnja Bogdan

Pomoćnik generalnog sekretara Jovićević Milo

Šef kabineta Potpredsednika Republike Ivićević Petar

SAVET FEDERACIJE

Predsednik Broz Josip Tito, predsednik Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije

Članovi:

Andrić Ivo, književnik

Arsov Ljupčo, predsednik Glavnog odbora Socijalističkog saveza radnog naroda Makedonije

Avbelj Viktor, predsednik Izvršnog veća Skupštine Socijalističke Republike Slovenije

Babović Spasenija, član Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije
Bakarić Vladimir, sekretar Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske

Baltić Milutin, predsednik Republičkog veća Saveza sindikata Hrvatske
Berus Anka, član Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije
Blažević Jakov, član Saveznog izvršnog veća

Božićević Ivan, generalni sekretar Saveza udruženja boraca narodno oslobodilačkog rata Jugoslavije

Brkić Zvonko, potpredsednik Savezne skupštine

Crvenkovski Krste, sekretar Centralnog komiteta Saveza komunista Makedonije

Cvetković Marijan, organizacioni sekretar Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske

Čolaković Rodoljub, član Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije

Danićević Uglješa, član Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije
Dugonjić Rato, predsednik Skupštine Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine

Duranović Veselin, predsednik Izvršnog veća Skupštine Socijalističke Republike Crne Gore

Đuričić Blažo, organizacioni sekretar Centralnog komiteta Saveza komunista Bosne i Hercegovine

* NAPOMENE:

Ovaj pregled rukovodećih funkcionera političko-izvršnih, upravnih i pravosudnih organa federacije, republika i autonomnih pokrajina, kao i nekih samoupravnih organizacija koje osnivaju savezni odnosno republički i pokrajinski predstavnički organi, čini nastavak ranije objavljenog pregleda sastava novoizabranih skupština (vidi: »Jug. pregled«, 1963, novembar—decembar, str. 419—470 /95—134/);

(nastavak na sledećoj strani)

Gigov Strahil, potpredsednik Savezne skupštine

Gošnjak Ivan, državni sekretar za narodnu odbranu

Gričkov Aleksandar, predsednik Izvršnog veća Sobraia Socijalističke Republike Makedonije

Hodža Fadilj, član Saveznog izvršnog veća

Humo Avdo, član Saveznog izvršnog veća

Jojkić Đurica, sekretar Pokrajinskog komiteta Saveza komunista Srbije za Vojvodinu

Jovanović Blažo, predsednik Ustavnog suda Jugoslavije

Karabegović Osman, predsednik Privrednog veća Savezne skupštine

Kardelj Edvard, predsednik Savezne skupštine

Koliševski Lazar, predsednik Saveznog odbora Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije

Kraigher Boris, potpredsednik Saveznog izvršnog veća

Krajačić Ivan, predsednik Sabora Socijalističke Republike Hrvatske
Krleža Miroslav, književnik

Leskošek Franc, član Izvršnog komiteta Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije

Maček Ivan, predsednik Skupštine Socijalističke Republike Slovenije

Marinko Miha, sekretar Centralnog komiteta Saveza komunista Slovenije

Minić Miloš, potpredsednik Saveznog izvršnog veća

Mrazović Karlo, član Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije

Mugoša Andrija, predsednik Skupštine Socijalističke Republike Crne Gore

Mugoša Dušan, sekretar Pokrajinskog komiteta Saveza komunista Srbije za Kosovo i Metohiju

Pajković Đoko, sekretar Centralnog komiteta Saveza komunista Crne Gore

Penezic Slobodan, predsednik Izvršnog veća Skupštine Socijalističke Republike Srbije

Petrović Dušan, predsednik Skupštine Socijalističke Republike Srbije

Popović Koča, državni sekretar za inostrane poslove

Popović Milentije, generalni sekretar Saveznog odbora Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije

Popović Vladimir, predsednik Odbora za spoljne poslove i međunarodne odnose Saveznog veća Savezne skupštine

Pucar Đuro, sekretar Centralnog komiteta Saveza komunista Bosne i Hercegovine

Ranković Aleksandar, potpredsednik Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije

Ribar Ivan, član Saveznog odbora Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije

Sekulić Nikola, predsednik Prosvetno-kulturnog veća Savezne skupštine

Simić Vladimir, sudija Ustavnog suda Jugoslavije

Smilevski Vidoe, predsednik Sobraia Socijalističke Republike Makedonije

Stambolić Petar, predsednik Saveznog izvršnog veća

Stanković Siniša, član Saveznog odbora Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije

Stefanović Svetislav, član Saveznog izvršnog veća

Stojnić Velimir, član Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije

Šentjurs Lidija, član Izvršnog odbora Saveznog odbora Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije

Šeti Pal, predsednik Pokrajinskog odbora Socijalističkog saveza radnog naroda Srbije za Vojvodinu

Špiljak Mika, predsednik Izvršnog veća Sabora Socijalističke Republike Hrvatske

Šukri Ali, predsednik Izvršnog veća Skupštine Autonomne Pokrajine Kosova i Metohije

Taleski Blagoja, predsednik Republičkog veća Saveza sindikata Makedonije

Tikvicki Geza, predsednik Odbora za poljoprivredu Saveznog veća Savezne skupštine

Todorović Mijalko, potpredsednik Savezne skupštine

Tomšić Vida, predsednik Glavnog odbora Socijalističkog saveza radnog naroda Slovenije

Veselinov Jovan, sekretar Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije

Vidmar Josip, član Saveznog odbora Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije

Vlahović Veljko, član Izvršnog komiteta Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije

Vukmanović Svetozar, predsednik Centralnog veća Saveza sindikata Jugoslavije

Zeković Veljko, potpredsednik Saveznog izvršnog veća

Zihler Boris, član Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije

Članovi Saveta federacije po funkciji su:

Predsednik Saveza omladine Jugoslavije

Predsednik Konferencije za društvenu aktivnost žena Jugoslavije

SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE

Predsednik	Stambolić Petar
Potpredsednici:	Kraigher Boris Minić Miloš Zeković Veljko
Članovi:	
Blažević Jakov	Katić Radojka
Brilej Jože	Morača Milutin
Hodža Fadilj	Stefanović Svetislav
Humo Avdo	Temelkovski Borko
Članovi po položaju:	
Predsednici republičkih izvršnih veća	
Savezni državni sekretari	
Savezni sekretari	
Generalni direktor Saveznog zavoda za privredno planiranje	
Predsednik Saveznog komiteta za turizam	
Sekretar Saveznog izvršnog veća	
Sekretar	Rukavina Milivoj

STALNI ODBORI I KOMISIJE
SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA

ODBOR ZA UNUTRAŠNJU POLITIKU

Predsednik	Stefanović Svetislav, član Saveznog izvršnog veća
Članovi:	
Džunov Risto, savezni sekretar za rad	
Hočevan Franc, savezni javni tužilac	
Lukić Vojin, savezni sekretar za unutrašnje poslove	
Marković Moma, savezni sekretar za zdravstvo i socijalnu politiku	
Milutinović Milan, direktor Instituta za kriminološka i kriminalistička istraživanja	
Mišković Ivan, general-major JNA	
Rajh Arnold, savezni sekretar za pravosuđe	
Šentjarc Lidija, predsednik Komisije za organizaciona i kadrovska pitanja Izvršnog odbora Saveznog odbora SSRNJ	
Predsednici odbora za unutrašnju politiku republičkih izvršnih veća	

ODBOR ZA PRIVREDU

Predsednik	Kraigher Boris, potpredsednik Saveznog izvršnog veća
Članovi:	
Bajković Filip, savezni sekretar za industriju	
Bogdanov Dušan, potpredsednik Savezne privredne komore	
Bole Anton, potpredsednik Savezne privredne komore	
Cetinić Marin, savezni sekretar za saobraćaj i veze	
Džunov Risto, savezni sekretar za rad	
Džuverović Nikola, savezni sekretar za spoljnu trgovinu	
Gligorov Kiro, savezni sekretar za finansije	
Ingolić Jože, savezni sekretar za poljoprivredu i šumarstvo	
Jamar Mirko, direktor u Saveznom zavodu za privredno planiranje	
Katić Radojka, član Saveznog izvršnog veća	
Kosovac Dragutin, savezni sekretar za trgovinu	
Miljanić Nikola, guverner Narodne banke SFRJ	
Pozderac Hakija, savezni sekretar za opšte privredne poslove	
Romić Borivoje, sekretar Centralnog veća Saveza sindikata Jugoslavije	

ODBOR ZA DRUŠTVENI PLAN

Predsednik	Minić Miloš, potpredsednik Saveznog izvršnog veća
Članovi:	
Blažević Jakov, predsednik Savezne privredne komore	
Džuverović Nikola, savezni sekretar za spoljnu trgovinu	
Gligorov Kiro, savezni sekretar za finansije	
Miljanić Nikola, guverner Narodne banke SFRJ	
Minčev Nikola, generalni direktor Saveznog zavoda za privredno planiranje	
Pozderac Hakija, savezni sekretar za opšte privredne poslove	
Romić Borivoje, sekretar Centralnog veća Saveza sindikata Jugoslavije	
Predsednici odbora za društveni plan republičkih izvršnih veća	

ODBOR ZA EKONOMSKE
ODNOSE SA INOSTRANSTVOM

Predsednik	Brilej Jože, član Saveznog izvršnog veća
Članovi:	
Cerić Vlado, državni podsekretar u Saveznom sekretarijatu za finansije	
Dragosavac Dušan, potpredsednik Savezne privredne komore	
Džuverović Nikola, savezni sekretar za spoljnu trgovinu	
Granfil Toma, generalni direktor Jugoslovenske banke za spoljnu trgovinu	
Guzina Vojin, pomoćnik državnog sekretara za inostrane poslove	
Hafner Vinko, zamenik saveznog sekretara za industriju	
Jelić Borivoje, direktor u Saveznom zavodu za privredno planiranje	
Kufrin Milka, predsednik Saveznog komiteta za turizam	
Mates Leo, direktor Instituta za međunarodnu politiku i privredu	
Sion Isak, viceguverner Narodne banke SFRJ	
Zmajić Josip, direktor Saveznog zavoda za međunarodnu tehničku saradnju	

ADMINISTRATIVNA KOMISIJA

Predsednik	Hodža Fadilj, član Saveznog izvršnog veća
Članovi:	
Katić Radojka, član Saveznog izvršnog veća	
Morača Milutin, član Saveznog izvršnog veća	
Polić Zoran, savezni sekretar za budžet i organizaciju uprave	
Stefanović Svetislav, član Saveznog izvršnog veća	
Temelkovski Borko, član Saveznog izvršnog veća	

KOMISIJA ZA PITANJE KADROVA

Predsednik	Temelkovski Borko, član Saveznog izvršnog veća
Članovi:	
Hodža Fadilj, član Saveznog izvršnog veća	
Ivković Vlado, načelnik Uprave za personalne poslove Saveznog izvršnog veća	

Pošto je dat po društveno-političkim zajednicama, pregled omogućava i upoređenje stanja organizacije vlasti i određenih službi kako između federacije i republika, tako i između pojedinih republika. Razlike koje se pri tome primećuju izraz su u prvom redu različitih uslova i potreba u federaciji i pojedinim republikama, a zatim i različitog stepena procesa deatizacije nekih organa i službi, kao i različitog stepena pravnog i organizacionog usaglašavanja političko-izvršnih i upravnih organa pojedinih republika sa novim ustavima;

Iz razloga što veće preglednosti i uporedivosti, redosled pojedinih organa uprave dat je i kod republika po ugledu na redosled utvrđen za organe savezne uprave, a ne po redosledu utvrđenom odgovarajućim propisima svake republike. Iz istih razloga izvršeno je i grupisanje tih organa po pojedinim vrstama organa (sekretarijati, zavodi, komisije, itd.);

Organi uprave koji se nalaze u sastavu pojedinih sekretarijata dati su tako što su posle imena sekretara, zamenika sekretara, podsekretara i pomoćnika sekretara odnosnog sekretarijata data i imena starešina odnosnih organa uprave. Kod savezne uprave puni nazivi tih organa dati su u šemi organizacije federacije (vidi prilog), a većinom su sadržani i u nazivu funkcije odnosnog starešine. Nazivi tih organa uprave kod republika takođe su u većini slučajeva analogni nazivima odgovarajućih saveznih organa;

Pregled su pripremili: Lemberger Vladimir (za federaciju), Smailagić Hajro (za SR Bosnu i Hercegovinu), Vukotić Milovan (za SR Crnu Goru), Zoković Branislav (za SR Hrvatsku), Negrijević Filip (za SR Makedoniju), Verstovšek Zdenko (za SR Sloveniju), Golubović Uroš (za SR Srbiju i AP Kosovo i Metohiju) i Beranović Đorđe (za AP Vojvodinu).

Komatina Radomir, generalni direktor Službe društvenog knjigovodstva

Markić Stane, sekretar Centralnog veća Saveza sindikata Jugoslavije

Novaković Grujo, generalni sekretar u Državnom sekretarijatu za inostrane poslove

Polić Zoran, savezni sekretar za budžet i organizaciju uprave

Rukavina Milivoj, sekretar Saveznog izvršnog veća

Predsednici komisija za pitanja kadrova republičkih izvršnih veća

STRUČNI SAVETI SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA

PRAVNI SAVET

Predsednik

Đorđević Jovan, profesor Pravnog fakulteta u Beogradu

EKONOMSKI SAVET

Predsednik

Pjanić Zoran, profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu

STRUČNE I DRUGE SLUŽBE SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA

UPRAVA ZA PERSONALNE POSLOVE

Načelnik

Ivković Vlado, državni podsekretar u SIV-u

KABINET PREDSEDNIKA SIV-a

Šef Maksin Lazar

PODSEKRETARI U SIV-u:

Gajinović Vujica
Novak Ante

POMOĆNICI U SIV-u:

Ćuković Milan, pomoćnik sekretara u SIV-u
Kostadinović Milorad, pomoćnik sekretara SIV-a
Nikolić Vlado, pomoćnik sekretara u SIV-u

BIRO ZA PREDSTAVKE I PRITUŽBE

Načelnik Vuletić Mijat

SAVEZNA UPRAVA

DRŽAVNI SEKRETARIJATI

DRŽAVNI SEKRETARIJAT ZA INOSTRANE POSLOVE

Državni sekretar Popović Koča
Državni podsekretar Nikezić Marko
Generalni sekretar Novaković Grujo

Pomoćnici državnog sekretara:

Guzina Vojin	Sarajić Ivo
Javorski Mihajlo	Tepavac Mirko
Kveder Dušan	Zec Ranko

DRŽAVNI SEKRETARIJAT ZA NARODNU ODBRANU

Državni sekretar	Gošnjak Ivan
Državni podsekretar	Kreačić Otmar
Načelnik Generalštaba	Hamović Rade

SAVEZNI SEKRETARIJATI

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE

Savezni sekretar	Lukić Vojin
Državni podsekretar	Brajnik Edo
Pomoćnici:	Eterović Ante
	Numić Selim
	Šakota Slobodan
	Vasović Dragoljub
Predsednik Veća za prekršaje	Jovanović Svetolik

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA PRAVOSUĐE

Savezni sekretar	Rajh Arnold
Državni podsekretar	Medenica Đuro
Pomoćnik	Kuhar Slavko

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA PROSVETU I KULTURU

Savezni sekretar	Vipotnik Janez
Državni podsekretar	Krstinić Mirjana
Pomoćnici:	Jemuović Rodoljub
	Popovski Duško

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA ZDRAVSTVO I SOCIJALNU POLITIKU

Savezni sekretar	Marković Moma
Državni podsekretar	Biljanović Vojo
Pomoćnici:	Jauković Svetomir
	Savić Branka
	Šegavac Ante

Glavni savezni sanitarni inspektor	Gerić Radomir
Načelnik Uprave za farmaceutsku službu i medicinsko snab- devanje	Pavlov Venceslav

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA BUDŽET I ORGANIZACIJU UPRAVE

Savezni sekretar	Polić Zoran
Državni podsekretar	Ljumović Vuksan
Pomoćnici:	Dumanić Branko
	Radaković Aleksandar
Direktor Zavoda za javnu upravu	Kadelburg Lavoslav

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE

Savezni sekretar	Vinterhalter Vilko
Pomoćnici:	Budimovski Dragoljub
	Kapičić Jovo
	Kreačić Olga

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA FINANSIJE

Savezni sekretar	Gligorov Kiro
Državni podsekretar	Cerić Vlado
Pomoćnici:	Jovanović Božidar
	Tratnik Dušan

Glavni devizni inspektor	Krstić Nastas
Upravnik Ureda za zaštitu jugoslovenske imovine u inostran- stvu	Smiljanić Mihajlo
Direktor Savezne geo- detske uprave	Milačić Dimitrije

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA SPOLJNU TRGOVINU

Savezni sekretar	Džuverović Nikola
Zamenik sekretara	Papić Augustin
Državni podsekretar	Šnuderl Boris
Pomoćnici:	Cuculić Marijan
	Faust Ljubo

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA INDUSTRIJU

Savezni sekretar	Bajković Filip
Zamenik sekretara	Hafner Vinko
Državni podsekretar	Juričić Vlado
Pomoćnici:	Babić Vojo
	Birovljev Milorad
	Šiljak Hasan

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA POLJOPRIVREDU I ŠUMARSTVO

Savezni sekretar	Ingolić Jože
Državni podsekretar	Ivanović Milun
Pomoćnici:	Blaževski Jordan
	Jović Đorđe
Direktor Savezne upra- ve za poslove veteri- narstva	Mihajlović Sava
Direktor Savezne up- rave za zaštitu bilja	Todorović Srdoljub

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA TRGOVINU

Savezni sekretar	Kosovac Dragutin
Državni podsekretar	Uzelac Đuro
Pomoćnici:	Garvan Josip
	Uzelac Marko
Glavni savezni tržišni inspektor	nije postavljen
Direktor Direkcije za sirovine	Radulović Blažo
Direktor Direkcije za ishranu	Avramov Dušan

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA SAOBRAĆAJ I VEZE

Savezni sekretar	Cetinić Marin
Državni podsekretar	Bogavac Blagoje
Generalni inspektor saobraćaja	Stamatović Miloš
Pomoćnik sekretara	Veselinović Ljubiša

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA RAD

Savezni sekretar	Džunov Risto
Državni podsekretar	Albreht Roman
Glavni savezni inspektor rada	Has Zdenko
Pomoćnici sekretara:	Pepovski Svetozar Popović Jovan

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA ZAKONODAVSTVO I ORGANIZACIJU

Savezni sekretar	Grujski Trajče
Državni podsekretar	Balog Nikola
Pomoćnik	Vučković Milorad

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA OPŠTE PRIVREDNE POSLOVE

Savezni sekretar	Pozderac Hakija
Državni podsekretar	Kobal Stevo
Pomoćnici:	Čehovin Dušan Mihajlović Milan

SAVEZNI KOMITET ZA TURIZAM

Predsednik	Kufrin Milka
Pomoćnik predsednika	Krstev Jovan

SAVEZNI ZAVOD ZA PRIVREDNO PLANIRANJE

Generalni direktor	Minčev Nikola
Direktori u Zavodu:	Jamar Mirko Jelić Borivoje Marković Milovan Rakić Vojislav Sirotković Jakov

OSTALI ORGANI
SAVEZNE UPRAVE

SAVEZNI ZAVOD ZA STATISTIKU

Direktor	Macura Miloš
Zamenik direktora	Latifić Ibro

SAVEZNI ZAVOD ZA CENE

Direktor	Vuković Dušan
----------	---------------

SAVEZNI ZAVOD ZA MEĐU-
NARODNU TEHNIČKU SARADNJU

Direktor	Zmajić Josip
----------	--------------

SAVEZNI GEOLOŠKI ZAVOD

Direktor	Vujović Vlado
----------	---------------

SAVEZNI
HIDRO-METEOROLOŠKI ZAVOD

Direktor	Perović Milisav
----------	-----------------

SAVEZNI ZAVOD ZA URBANIZAM I
STAMBENA I KOMUNALNA PITANJA

Direktor	nije postavljen
----------	-----------------

SAVEZNA KOMISIJA
ZA NUKLEARNU ENERGIJU

Predsednik	Humo Avdo
Sekretar	Nakićenović Slobodan

SAVEZNA KOMISIJA
ZA VERSKA PITANJA

Predsednik	Marković Moma
Potpredsednik	Radulović Mato
Sekretar	Dilparić Miloje

SAVEZNA
KOMISIJA ZA VODOPRIVREDU

Predsednik	nije postavljen
------------	-----------------

SAVEZNA
KOMISIJA ZA FIZIČKU KULTURU

Predsednik	Ivković Vlado
------------	---------------

SAVEZNA
KOMISIJA ZA SLUŽBENIČKE POSLOVE

Predsednik	Pekić Pavle
------------	-------------

SAVEZNA
KOMISIJA ZA PREGLED FILMOVA

Predsednik	Finci Eli
------------	-----------

KOMISIJA ZA
MEDICINSKO-NAUČNA ISTRAŽIVANJA

Predsednik	Todorović Kosta
------------	-----------------

SAVEZNA KOMISIJA ZA
PRIZNAVANJE PRAVA NA PENZIJU

Predsednik	Stojnić Velimir
------------	-----------------

KOMISIJA ZA NACIONALIZACIJU

Predsednik	Popović Vladimir
------------	------------------

JUGOSLOVENSKA NACIONALNA KOMI-
SIJA ZA SARADNJU SA OUN ZA ISHRA-
NU I POLJOPRIVREDU (FAO)

Predsednik	Komar Slavko
------------	--------------

JUGOSLOVENSKA NACIONALNA KOMI-
SIJA ZA MEĐUNARODNU ORGANI-
ZACIJU RADA (MOR)

Predsednik	nije postavljen
------------	-----------------

JUGOSLOVENSKA NACIONALNA KOMI-
SIJA ZA OUN ZA PROSVETU, NAUKU
I KULTURU (UNESKO)

Predsednik	Žanko Miloš
Generalni sekretar	Govorušić Drago

NACIONALNA KOMISIJA ZA UNICEF

Predsednik	Savić Branka
Sekretar	Jauković Svetomir

KOMISIJA ZA SARADNJU SA MEĐUNA-
RODNIIM ZDRAVSTVENIM ORGANIZA-
CIJAMA

Predsednik	Kraus Herbert
Sekretar	Gerić Radomir

KOMISIJA ZA KORIŠĆENJE
VASIONE U MIROLJUBIVE SVRHE

Predsednik	nije postavljen
------------	-----------------

SAVEZNI SAVET ZA KOORDI-
NACIJU NAUČNIH ISTRAŽIVANJA

Predsednik	Humo Avdo
Generalni sekretar	Marinić Ivo

SAVET ZA PITANJA ISELJENIKA

Predsednik	Stanković Đuro
------------	----------------

UPRAVA CARINA SFRJ

Direktor	Đokanović Milovan
Pomoćnici direktora:	Bernard Ivo Domandžić Ante Galeb Rade

SAVEZNA UPRAVA ZA PATENTE

Direktor	Savić Vladimir
----------	----------------

UPRAVA ZA MERE
I DRAGOCENE METALE

Direktor	Gizdić Josip
----------	--------------

DIREKCIJA ZA
CIVILNU VAZDUŠNU PLOVIDBU

Direktor	Jovanović Batrić
----------	------------------

DRŽAVNI ARHIV SFRJ

Direktor	Biljan Franjo
----------	---------------

OSTALI SAVEZNI ORGANI

KOMISIJA ZA KULTURNE
VEZE SA INOSTRANSTVOM

Predsednik	Vipotnik Janez
Sekretar	Đikić Osman
Pomoćnik sekretara	Vejnović Dušan

SAVEZNI FOND ZA NAUČNI RAD

Direktor	Raičević Radivoje
----------	-------------------

FOND ZA OBNOVU I
IZGRADNJU SKOPJA

Direktor	Tonev Boško
----------	-------------

SUDOVI, TUŽILAŠTVO I PRAVOBRANILAŠTVO

USTAVNI SUD JUGOSLAVIJE

Predsednik Jovanović Blažo

Sudije:

Bebler Aleš	Maglajlić Šefket
Božinović Neda	Radmilović Jerko
Cazi Josip	Simić Vladimir
Grupče Asen	Srzić Nikola
Jevremović Brana	Sunarić Ivo

VRHOVNI SUD JUGOSLAVIJE

Predsednik Došen Ilija

Sudije:

Babić Stevan	Mirovski Ljupče
Bele Ivan	Perović Mirko
Crnogorčević Jovo	Perović Nikola
Gruden Ludvig	Petrović Vitomir
Janjić Tihomir	Pokrajac Stevan
Kalember Vladimir	Radović Miloš
Kostanjevac Bogomir	Raičević Radoš
Kozarčanin Hakija	Sesardić Dražen
Kraus Božidar	Simić Dušan
Lazarov Toma	Stanković Nikola
Malović Josif	Studin Josip
Mirković Borivoje	Vuksanović Vladislav

VRHOVNI PRIVREDNI SUD

Predsednik Đorđević Mihajlo

Sudije:

Bačić Zdenko	Kostić Nikola
Biro Zoltan	Nikolić Momčilo
Dokić Milan	Sofronijević Milutin
Isaković Miloš	

SAVEZNO JAVNO TUŽILAŠTVO

Savezni javni tužilac Hočevar France

Određeni zamenici:

Brkić Milan	Perović Bogdan
Bravajević Božidar	

SAVEZNO JAVNO PRAVOBRANILAŠTVO

Savezni javni pravobranilac Pejović Andrija

SAMOUPRAVNE SAVEZNE ORGANIZACIJE

SAVEZNA PRIVREDNA KOMORA

Predsednik Blažević Jakov
Potpredsednici: Bajalski Risto
 Bogdanov Dušan
 Bole Anton
 Dragosavac Dušan
Sekretar Flis Drago

NARODNA BANKA SFRJ

Guverner Miljanić Nikola
Viceguverner Sion Isak

SLUŽBA DRUŠTVENOG KNJIGOVODSTVA

Generalni direktor Komatina Radomir
Zamenik direktora Đurović Sergijo

JUGOSLOVENSKA INVESTICIONA BANKA

Generalni direktor Žagar Zoran

JUGOSLOVENSKA BANKA ZA SPOLJNU TRGOVINU

Generalni direktor Granfil Toma

JUGOSLOVENSKA POLJOPRIVREDNA BANKA

Generalni direktor Karanović Branko

SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA

IZVRŠNO VEĆE

Predsednik Brkić Hasan
Potpredsednici: Gagović Rajko
 Kolak Rudi

Članovi:

Begić Muhidin	Miljas Ante
Čolović Vojislav	Novak Franc
Lopandić Sreten	Šehović Ahmet
Marjanović Sida	Zubović Izet

Sekretar Novokmet Slobodan

STALNI ODBORI I KOMISIJE IZVRŠNOG VEĆA

ODBOR ZA PRIVREDU

Predsednik
 Kolak Rudi, potpredsednik Izvršnog veća

Članovi:

Ajanović Salko, direktor Republičkog zavoda za tehničku pomoć
 Begić Drago, republički sekretar za finansije
 Erceg Slobodan, republički sekretar za poljoprivredu i šumarstvo
 Filipović Nikola, republički sekretar za opšte privredne poslove
 Hadžić Muhamed, direktor Republičkog zavoda za privredno planiranje
 Kljakić Obrad, republički sekretar za saobraćaj i puteve
 Mihelić Stjepan, potpredsednik Republičke privredne komore

ZAJEDNICA JUGOSLOVENSkih ŽELEZNICA

Generalni direktor Dermastia Marijan

ZAJEDNICA JUGOSLOVENSkih POŠTA, TELEGRAFA I TELEFONA

Generalni direktor Vasiljević Prvoslav

ZAJEDNICA JUGOSLOVENSKE ELEKTROPRIVREDE

Generalni direktor Marković Radivoje

JUGOSLOVENSKA ZAJEDNICA SOCIJALNOG OSIGURANJA

Direktor Saveznog zavoda za socijalno osiguranje Zorić Milorad

JUGOSLOVENSKA ZAJEDNICA OSIGURANJA

Generalni direktor Bjeličić Sreten

Pećanac Bogdan, potpredsednik Republičkog veća Saveza sindikata

Sefo Mustafa, generalni direktor Republičke privredne banke

Selmanagić Rizo, republički sekretar za trgovinu i turizam

Taušan Ratko, republički sekretar za industriju i građevinarstvo

Vekić Đuro, republički sekretar za rad

ODBOR ZA DRUŠTVENI PLAN

Predsednik
 Zubović Izet, član Izvršnog veća

Članovi:

Begić Drago, republički sekretar za finansije
 Bilan Stipo, potpredsednik Republičke privredne komore
 Erceg Slobodan, republički sekretar za poljoprivredu i šumarstvo
 Filipović Nikola, republički sekretar za opšte privredne poslove
 Hadžić Muhamed, direktor Republičkog zavoda za privredno planiranje
 Jovanović Dobroslov, direktor Republičkog zavoda za statistiku
 Kljakić Obrad, republički sekretar za saobraćaj i puteve
 Pećanac Bogdan, potpredsednik Republičkog veća Saveza sindikata
 Selmanagić Rizo, republički sekretar za trgovinu i turizam
 Taušan Ratko, republički sekretar za industriju i građevinarstvo

ODBOR ZA UNUTRAŠNJU
POLITIKU I ORGANIZACIJU

Predsednik

Čolović Vojislav, član Izvršnog veća

Članovi:

Bajić Ratko, republički sekretar za unutrašnje poslove

Bursać Mile, republički javni tužilac

Hadžović Tahir, republički sekretar za pravosuđe

Ivanišević Dobroslov, republički sekretar za zakonodavstvo i organizaciju

Križanović Milko, republički sekretar za budžet i organizaciju uprave

Miljas Ante, predsednik Republičke komisije za verska pitanja

Novokmet Slobodan, sekretar Izvršnog veća

ODBOR ZA PROSVETU I KULTURU

Predsednik

Gagović Rajko, potpredsednik Izvršnog veća

Članovi:

Grabčanović Hasan, republički sekretar za kulturu

Marjanović Sida, predsednik Republičkog saveta za naučni rad

Materić Lazo, predsednik Republičke komisije za fizičku kulturu

Škoro Milan, predsednik Kulturno-prosvetne zajednice Bosne i Hercegovine

Trumić Aleksandar, rektor Univerziteta u Sarajevu

Uzelac Milan, republički sekretar za prosvetu

ODBOR ZA ZDRAVLJE
I SOCIJALNU POLITIKU

Predsednik

Šehović Ahmet, član Izvršnog veća

Članovi:

Atić Salih, republički sekretar za komunalna pitanja i urbanizam

Četković Dara, republički sekretar za zdravlje
Muidović Zehra, republički sekretar za socijalnu politiku

Vekić Đuro, republički sekretar za rad

Vočkić Joco, direktor Republičkog zavoda za socijalno osiguranje

ADMINISTRATIVNA KOMISIJA

Predsednik

Novak Franc, član Izvršnog veća

Članovi:

Marjanović Sida, član Izvršnog veća

Šehović Ahmet, član Izvršnog veća

KOMISIJA ZA PITANJA KADROVA

Predsednik

Gagović Rajko, potpredsednik Izvršnog veća

Članovi:

Bajić Ratko, republički sekretar za unutrašnje poslove

Čović Jovanka, sekretar Republičkog veća
Saveza sindikataNovokmet Slobodan, sekretar Izvršnog veća
Zubović Izet, član Izvršnog veća

KOMISIJA ZA ODLIKOVANJA

Predsednik

Miljas Ante, član Izvršnog veća

Članovi:

Bilan Stipo, potpredsednik Republičke privredne komore

Čović Jovanka, sekretar Republičkog veća
Saveza sindikata

Mujkić Asim, sekretar Glavnog odbora Saveza udruženja boraca NOR Bosne i Hercegovine

Princip Boro, predsednik Komisije za kadrove
CK SK Bosne i Hercegovine

Šiljak Hamdo, načelnik Uprave za kadrovske poslove Izvršnog veća

Trninić Milan, sekretar Glavnog odbora SSRN Bosne i Hercegovine

STRUČNE I DRUGE
SLUŽBE IZVRŠNOG VEĆA

UPRAVA ZA KADROVSKE POSLOVE

Načelnik Šiljak Hamdo

BIRO ZA PREDSTAVKE I PRITUŽBE

Načelnik Kovačević Zoran

REPUBLIČKA UPRAVA

REPUBLIČKI SEKRETARIJATI

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE

Sekretar Bajić Ratko

Zamenik Bijedić Šukrija

Pomoćnici: Brenjo Mirko

Mijojlić Mirko

REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA PRAVOSUĐE

Sekretar Hadžović Tahir

REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA PROSVETU

Sekretar Uzelac Milan

REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA KULTURU

Sekretar Grabčanović Hasan

Pomoćnik Uskoković Mara

REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA ZDRAVLJE

Sekretar Četković Dara

Glavni sanitarni inspektor Turić Eduard

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA SOCIJALNU POLITIKU

Sekretar Muidović Zehra

Pomoćnik Makić Stojan

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA
KOMUNALNA PITANJA I URBANIZAM

Sekretar Atić Salih

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA BUDŽET I ORGANIZACIJU UPRAVE

Sekretar Križanović Milko

Pomoćnici: Džirlo Džebrail

Korać Vojo

REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE

Sekretar Petrinić Mirko

Pomoćnik Gajić Milorad

REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA FINANSIJE

Sekretar Begić Drago

Podsekretar Peklić Đorđe

Pomoćnik Pitić Hilmiija

Direktor Uprave za imovinsko-pravne poslove Kolaković Predrag

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA INDUSTRIJU I GRAĐEVINARSTVO

Sekretar Taušan Ratko

Pomoćnici: Bilić Nikola

Numić Hajrudin

Glavni elektro-energetski inspektor Andoljšek Miroslav

Glavni inspektor parnih kotlova Zubac Jovan

Glavni rudarsko-metalurški inspektor Miličić Petar

Glavni građevinski inspektor Velagić Mustafa

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA POLJOPRIVREDU I ŠUMARSTVO

Sekretar Erceg Slobodan

Pomoćnici: Beširević Salahunin
Gojmerac Milan

Direktor Uprave za veterinarstvo Fuks Ratimir

Glavni šumarski inspektor Žakula Sokrat

Glavni poljoprivredni inspektor Korać Mladen

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA TRGOVINU I TURIZAM

Sekretar Selmanagić Rizo
Pomoćnik Ajanović Faik
Direktor Direkcije
za tržišne rezerve Muftić Ismet
Glavni tržišni
inspektor Arnautović Nazif

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA SAOBRAĆAJ I PUTEVE

Sekretar Kljakić Obrad
Pomoćnik Ivić Dušan
Glavni saobra-
ćajni inspektor nije postavljen

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA RAD

Sekretar Vekić Đuro
Pomoćnici: Avdić Alija
Tufić Branko
Glavni inspektor
rada Sekerez Tomo

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA ZAKONODAVSTVO I ORGANIZACIJU

Sekretar Ivanišević Dobroslav
Pomoćnik Bogdanić Pavle

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA OPŠTE PRIVREDNE POSLOVE

Sekretar Filipović Nikola

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA NARODNU ODBRANU

Sekretar Kezunović Slobodan
Pomoćnik Gaćinović Obrad

OSTALI ORGANI
REPUBLIČKE UPRAVE

REPUBLIČKI ZAVOD ZA
PRIVREDNO PLANIRANJE

Direktor Hadžić Muhamed
Pomoćnici: Radovanović Predrag
Uzunović Šukrija

REPUBLIČKI ZAVOD ZA STATISTIKU

Direktor Jovanović Dobroslav

REPUBLIČKI ZAVOD ZA CENE

Direktor Latifić Alija

REPUBLIČKI
HIDRO-METEOROLOŠKI ZAVOD

Direktor Mičević Zdravko

REPUBLIČKI
ZAVOD ZA TEHNIČKU POMOĆ

Direktor Ajanović Salko

REPUBLIČKA GEODETSKA UPRAVA

Direktor Kabil Salih

REPUBLIČKA
KOMISIJA ZA VODOPRIVREDU

Predsednik Huzbašić Abdulah

REPUBLIČKA
KOMISIJA ZA SPOLJNU TRGOVINU

Predsednik Bilić Nikola

REPUBLIČKA
KOMISIJA ZA FIZIČKU KULTURU

Predsednik Materić Lazo

REPUBLIČKA
KOMISIJA ZA VERSKA PITANJA

Predsednik Miljas Ante
Sekretar Dizdarević Rešad

REPUBLIČKA KOMISIJA
ZA SLUŽBENIČKE POSLOVE

Predsednik Hadžović Tahir

SUDOVI, TUŽILAŠTVO
I PRAVOBRANILAŠTVO

USTAVNI SUD
SR BOSNE I HERCEGOVINE

Predsednik Marjanović Slobodan

Sudije:

Đurašković Milutin	Marasović Olga
Jovanović Momo	Popović Boro
Konforti Salamon	Šarac Zaim

VRHOVNI SUD
SR BOSNE I HERCEGOVINE

Predsednik Petrović Nenad

Sudije:

Dedan Ante	Miloš Stjepan
Dobrović Pavle	Muharemagić Salem
Gaković Bogdan	Mursel Enver
Hadžismailović	Opačić Ljubomir
Husein	Ozmo Isak
Jokanović Petar	Peleš Rajko
Jovanović Cvijetin	Polovina Rajko
Kaluderčić Svetozar	Ristić Milenko
Kapić Džemal	Savić Radomir
Karabeg Ibrahim	Softić Esad
Knežić Borivoje	Šimanić Davorin
Krstić-Galeb Vera	Vuković Branko
Lovrić-Radulović	Zekić Franjo
Vesna	Zimonjić Vojislav
Mihajlović Dimitrije	

VIŠI PRIVREDNI SUD
SR BOSNE I HERCEGOVINE

Predsednik Savić Brano

Sudije:

Lazić Gajo	Stojić Rajko
Mihać Petar	Šefkić Safet
Puškarić Petar	Vranješić Josip

REPUBLIČKO JAVNO TUŽILAŠTVO

Javni tužilac Bursać Mile

Zamenici:

Bajagić Danilo	Milanović Vojo
Berbić Šukrija	Tanović Muhamed
Kavezon Dušanka	Vučetić Savo
Kavezon Mosko	

REPUBLIČKO
JAVNO PRAVOBRANILAŠTVO

Javni pravobranilac Šakota Dušan

SAMOUPRAVNE
ORGANIZACIJE

PRIVREDNA KOMORA SR
BOSNE I HERCEGOVINE

Predsednik Lopandić Sreten
Potpredsednici: Bilan Stipo
Mihelić Stjepan
Savić Milenko
Šimšić Dušan
Sekretar

NARODNA BANKA SFRJ — CENTRALA
ZA SR BOSNU I HERCEGOVINU

Generalni direktor Sirbubalo Asim
Direktor Službe društ-
venog knjigovodstva Kovačević Neđo

PRIVREDNA BANKA SR
BOSNE I HERCEGOVINE

Generalni direktor Sefo Mustafa

JUGOSLOVENSKA BANKA ZA SPOLJNU
TRGOVINU — GLAVNA FILIJALA U
SARAJEVU

Direktor Finci Albert

ZAJEDNICA ŽELEZNičKIH PREDUZEĆA
SR BOSNE I HERCEGOVINE

Direktor Čalović Božidar

REPUBLIČKA ZAJEDNICA
PREDUZEĆA PTT SAOBRAĆAJA

Direktor Štaka Danilo

ELEKTROPRIVREDNA ZAJEDNICA
SR BOSNE I HERCEGOVINE

Direktor Milaković Miloš

ZAJEDNICA SOCIJALNOG OSIGURANJA
SR BOSNE I HERCEGOVINE

Direktor Republičkog
zavoda za socijalno
osiguranje Vočkić Joco

ZAJEDNICA OSIGURANJA
ZA SR BOSNU I HERCEGOVINU

Direktor Trninić Milan

SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA CRNA GORA

IZVRŠNO VEĆE

Predsednik Đuranović Veselin

Potpredsednik Škerović Velizar

Članovi:

Dragašević Vuko	Redžepagić Mustafa
Lazović Branko	Šibalić Mijuško
Milutinović Vukalica	Šoškić Budislav

Sekretar Mićunović B. Veljko

STALNI ODBORI I
KOMISIJE IZVRŠNOG VEĆA

ODBOR ZA UNUTRAŠNJU POLITIKU

Predsednik

Lazović Branko, član Izvršnog veća

Članovi:

Bulatović Veselin, republički sekretar za unutrašnje poslove

Dević Vučeta, republički sekretar za pravosuđe

Mićunović B. Veljko, sekretar Izvršnog veća

Milutinović Vukalica, član Izvršnog veća

Šuković Mijat, republički javni tužilac

Vuković Branko, republički sekretar za zakonodavstvo i opštu upravu

ODBOR ZA PRIVREDU

Predsednik

Škerović Velizar, potpredsednik Izvršnog veća

Članovi:

Brinić Vojo, republički sekretar za rad

Đurović Dušan, predsednik Privredne komore SR Crne Gore

Jovanović Vlado, republički sekretar za finansije

Lakić Savo, republički sekretar za opšte privredne poslove

Marković Ljubo, direktor Privredne banke SR Crne Gore

Orlandić Marko, direktor Republičkog zavoda za privredno planiranje

Redžepagić Mustafa, član Izvršnog veća

Stanojević Milorad, republički sekretar za poljoprivredu i šumarstvo

Stijepović Vladimir, republički sekretar za industriju i saobraćaj

Vukasović Milan, predsednik Republičkog veća SSJ za Crnu Goru

ODBOR ZA DRUŠTVENI PLAN

Predsednik

Dragašević Vuko, član Izvršnog veća

Članovi:

Đoković Dragiša, generalni direktor Narodne banke SFRJ — Centrala za SR Crnu Goru

Đurović Mirčeta, dekan Ekonomskog fakulteta u Titogradu

Golubović Milovan, direktor Republičkog zavoda za statistiku

Jovanović Vlado, republički sekretar za finansije

Milutinović Vukalica, član Izvršnog veća

Mugoša Vojislav, direktor Republičkog zavoda za produktivnost rada

Orlandić Marko, direktor Republičkog zavoda za privredno planiranje

Popović Drago, član Glavnog odbora SSRN Crne Gore

Velašević Milorad, profesor Elektrotehničkog fakulteta u Titogradu

Vujović Vujadin, sekretar Opštinskog komiteta SK Cetinje

ODBOR ZA DRUŠTVENE SLUŽBE

Predsednik

Šibalić Mijuško, član Izvršnog veća

Članovi:

Brajković Mihailo, direktor Republičkog zavoda za socijalno osiguranje

Čagorović Vučić, sekretar Organizaciono-političkog veća Skupštine SR Crne Gore

Nilević Branko, republički sekretar za zdravstvo, socijalnu politiku i komunalna pitanja

Pajković Milica, član Izvršnog odbora Glavnog odbora SSRN Crne Gore

Pešić Branislav, direktor Republičkog zavoda za zdravstvenu zaštitu

Popović N. Vladimir, republički sekretar za prosvetu, kulturu i nauku

Sekulić Radule, direktor Pedagoške akademije, Nikšić

Vojinović Radovan, potpredsednik Republičkog veća SSJ za Crnu Goru

KOMISIJA ZA
PREDSTAVKE I PRITUŽBE

Predsednik

Šibalić Mijuško, član Izvršnog veća

Članovi:

Grđinić Simo, član Komisije za kadrove CK SK Crne Gore

Jauković Gavriilo, načelnik u Republičkom sekretarijatu za unutrašnje poslove

Jovović Slobodan, načelnik Biroa sekretara Izvršnog veća

Lopičić Pavle, sekretar Kontrolne komisije CK SK Crne Gore

KOMISIJA ZA UVOZ I IZVOZ

Predsednik

Popović Miro, podsekretar u Republičkom sekretarijatu za trgovinu turizam

Članovi:

Četković Dušan, glavni direktor Glavne filijale Jugoslovenske banke za spoljnu trgovinu

Ivanović Gojko, savetnik u Republičkom sekretarijatu za trgovinu i turizam

Janović Milo, pomoćnik direktora »Jugooko-anije«, Kotor

Jovanović Arsenije, komercijalni direktor železare »Boris Kidrič«, Nikšić

Kalezić Milutin, direktor preduzeća za izvoz i uvoz »Drvoimpeks«, Titograd

Marković Ljubo, direktor Privredne banke SR Crne Gore

Petranović Gavriilo, savetnik u Republičkom sekretarijatu za industriju i saobraćaj

Zogović Božidar, poslanik Skupštine SR Crne Gore

Žurić Miloš, poslanik Skupštine SR Crne Gore

ADMINISTRATIVNA KOMISIJA

Predsednik

Mićunović B. Veljko, sekretar Izvršnog veća

Članovi:

Dragašević Vuko, član Izvršnog veća

Lazović Branko, član Izvršnog veća

KOMISIJA ZA ODLIKOVANJA

Predsednik

Redžepagić Mustafa, član Izvršnog veća

Članovi:

Barović Vasilije, sekretar Republičkog veća SSJ za Crnu Goru

Gagović Mileva, član Glavnog odbora SSRN Crne Gore

Jovanović Vukadin, član Glavnog odbora SSRN Crne Gore

Koprivica Milan, načelnik Uprave za personalne poslove Izvršnog veća

Prelević Rade, predsednik Saveta Saveza zemljoradničkih zadruga Privredne komore SR Crne Gore

Stajkić Vaso, poslanik Skupštine SR Crne Gore

STRUČNE I DRUGE
SLUŽBE IZVRŠNOG VEĆA

UPRAVA ZA PERSONALNE POSLOVE

Načelnik Koprivica Milan

BIRO ZA PREDSTAVKE I PRITUŽBE

Načelnik Paunović Vojo

REPUBLIČKA UPRAVA

REPUBLIČKI SEKRETARIJATI

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE

Sekretar Bulatović Veselin

Pomoćnici: Medenica Vučić
Mijović Drago
Vučković Ilija

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA PRAVOSUĐE

Sekretar Dević Vučeta

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA PROSVETU, KULTURU I NAUKU

Sekretar Popović N. Vladimir
Pomoćnik Šuković Radivoje

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA ZDRAV- STVO, SOCIJALNU POLITIKU I KOMU- NALNA PITANJA

Sekretar Nilević Branko
Glavni sanitarni
inspektor Gilić Vojislav
Direktor Republičkog
zavoda za
zdravstvenu zaštitu Pešić Branislav
Direktor Republičkog
zavoda za urbanizam Vušović Novica

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA FINANSIJE

Sekretar Jovanović Vlado
Pomoćnik Poleksić Mitar
Direktor Geodetske
uprave Kostić Milutin
Direktor Uprave
prihoda v. d. Fatić Aleksa
Direktor Uprave za
imovinsko-pravne
odnose Dragašević Momir

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA INDUSTRIJU I SAOBRAĆAJ

Sekretar Stijepović Vladimir
Pomoćnik Poleksić Novak
Glavni građevinski
inspektor Šoškić Đole
Glavni elektroener-
getski inspektor nije postavljen
Glavni rudarsko-
-metalurški inspektor Vitorović Todor
Glavni inspektor
parnih kotlova Kažić Andrija
Inspektor za saobraćaj Vučinić S. Vuko

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA POLJOPRIVREDU I ŠUMARSTVO

Sekretar Stanojević Milorad
Direktor Uprave za
vodoprivredu Dragović Dušan
Šumarski inspektor Jovović Đuko

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA TRGOVINU I TURIZAM

Sekretar Čurić Petar
Podsekretar Popović Miro
Pomoćnik Jovanović Đoko
Glavni tržišni
inspektor Ivanović Dragiša

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA RAD

Sekretar Brinić Vojo
Podsekretar Vukićević Mijuško
Glavni
inspektor rada Kaluderović Luka
Direktor Republičkog
zavoda za zapošlja-
vanje radnika Đolević Marko

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA ZAKONODAVSTVO I OPŠTU UPRAVU

Sekretar Vuković Branko

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA OPŠTE PRIVREDNE POSLOVE

Sekretar Lakić Savo

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA NARODNU ODBRANU

Sekretar Nikolić Andrija

OSTALI ORGANI REPUBLIČKE UPRAVE

REPUBLIČKI ZAVOD ZA PRIVREDNO PLANIRANJE

Direktor Orlandić Marko

REPUBLIČKI ZAVOD ZA STATISTIKU

Direktor Golubović Milovan

REPUBLIČKI ZAVOD ZA CENE

Direktor Lazarević Dragica

GEOLOŠKI ZAVOD

Direktor nije postavljen

REPUBLIČKI HIDRO-METEOROLOŠKI ZAVOD

Direktor Vukčević Jovan

ZAVOD ZA UNAPREĐENJE ŠKOLSTVA

Direktor Marković Dimitrije

SAVET ZA NAUČNI RAD

Predsednik Šoškić Budislav

REPUBLIČKA KOMISIJA ZA VERSKA PITANJA

Predsednik Šibalić Mijuško

REPUBLIČKA KOMISIJA ZA SLUŽBENIČKE POSLOVE

Predsednik Koprivica Milan

REPUBLIČKA KOMISIJA ZA TEHNIČKU SARADNJU

Predsednik Milutinović Vukalica

REPUBLIČKA KOMISIJA ZA FIZIČKU KULTURU

Predsednik Đurićanin Drago

REPUBLIČKA KOMISIJA ZA PREGLED FILMOVA

Predsednik Šoškić Budislav

REPUBLIČKI URED ZA INFORMACIJE

Direktor Šaranović Dragoljub

DRŽAVNI ARHIV

Direktor Pejović Đordije

SUDOVI, TUŽILAŠTVO I PRAVOBRANILAŠTVO

USTAVNI SUD SR CRNE GORE

Predsednik Đakonović Nikola

Sudije:

Durutović Vasilije | Šekularac Nikola
Šćepanović Jefto | Vujošević Božo

VRHOVNI SUD SR CRNE GORE

Predsednik Žizić Živko

Sudije:

Bojović Radosav | Perović Novak
Kostić Nikola | Pešalj Drago
Đukanović Golub | Tomašević Dušan
Đurišić Vladislav | Tomić Nikola
Mališić Anto | Vučinić Vladimír
Marković Vlado | Vukotić Ljubo

VIŠI PRIVREDNI SUD SR CRNE GORE

Predsednik Vukotić Milovan

Sudije:

Dragić Sinan | Poleksić Tomo
Mićunović Radovan | Zeković Uroš

JAVNO TUŽILAŠTVO SR CRNE GORE

Javni tužilac Šuković Mijat
Zamenik Popović Drago

JAVNO PRAVOBRANILAŠTVO SR CRNE GORE

Javni pravo-
branilac Vujošević Miljan

SAMOUPRAVNE
ORGANIZACIJE

PRIVREDNA KOMORA SR CRNE GORE

Predsjednik Đurović Dušan
Potpredsjednik Jovičević Milutin
Sekretar Petrović Ljubo

NARODNA BANKA SFRJ — CENTRALA
ZA SR CRNU GORU

Generalni direktor Đoković Dragiša
Direktor Službe društvenog knjigovodstva Radovanović Vuko

PRIVREDNA BANKA SR CRNE GORE

Direktor Marković Ljubo

SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA HRVATSKA

IZVRŠNO VEĆE

Predsjednik Špiljak Mika

Članovi:

Borčić Čedo	Mesarić Milan
Buković Ivan	Mišković Milan
Holjevac Vječeslav	Senjanović Ivo
Kolar Josip	Vranjican Vanja
Krajačić Soka	

Sekretar Iveković Stjepan

STALNI ODBORI
KOMISIJE IZVRŠNOG VEĆA

ODBOR ZA UNUTRAŠNJU POLITIKU

Predsjednik

Mišković Milan, član Izvršnog veća

Članovi:

Babić Mile, republički sekretar za zakonodavstvo i organizaciju

Bijelić Irena, član Izvršnog odbora Glavnog odbora SSRN Hrvatske

Budisavljević Srđan, podsekretar u Republičkom sekretarijatu za socijalnu zaštitu

Dežmar Ljudevit, javni tužilac SR Hrvatske

Grubor Veljko, podsekretar u Republičkom sekretarijatu za poslove finansija

Han Tomislav, republički javni pravobranilac

Iveković Stjepan, sekretar Izvršnog veća

Protega Miljenko, republički sekretar za pravosudne poslove

Senjanović Ivo, član Izvršnog veća

Sljepčević Uroš, republički sekretar za unutrašnje poslove

Špiranec Josip, republički sekretar za budžet i opštu upravu

Zjalić Milan, predsjednik CK Saveza omladine Hrvatske

JUGOSLOVENSKA BANKA ZA SPOLJNU
TRGOVINU — GLAVNA FILIJALA
TITOGRAĐ

Glavni direktor Četković Dušan

ZAJEDNICA PREDUZEĆA PTT
SAOBRAĆAJA SR CRNE GORE

Direktor Škerović Jovo

ZAJEDNICA ELEKTROPRIVREDNIH
PREDUZEĆA SR CRNE GORE

Direktor Velašević Milorad

ZAJEDNICA SOCIJALNOG
OSIGURANJA SR CRNE GORE

Direktor Republičkog zavoda za socijalno osiguranje Brajović Mihailo

ZAJEDNICA OSIGURANJA
ZA SR CRNU GORU

Direktor Simonović Lakić

ODBOR ZA PRIVREDU

Predsjednik

Kolar Josip, član Izvršnog veća

Članovi:

Bilić Jure, republički sekretar za poljoprivredu

Borčić Čedo, član Izvršnog veća

Buković Ivan, član Izvršnog veća

Gazivoda Branko, republički sekretar za opšte privredne poslove

Kranželić Ivica, republički sekretar za rad

Mrkoci Marko, potpredsjednik Gradske skupštine Zagreb

Morić Zvonko, republički sekretar za industriju

Perišin Ivo, profesor Ekonomskog fakulteta u Zagrebu

Santo Gabrijel, republički sekretar za poslove finansija

Tomc Josip, podsekretar u Republičkom sekretarijatu za saobraćaj i pomorstvo

Zatezalo Đuka, republički sekretar za robni promet

ODBOR ZA DRUŠTVENE SLUŽBE

Predsjednik

Holjevac Vječeslav, član Izvršnog veća

Članovi:

Bojanić Ivo, generalni direktor Radio-televizije Zagreb

Bučević Vinko, direktor Republičkog zavoda za socijalno osiguranje

Dumanić Branko, podsekretar u Republičkom sekretarijatu za budžet i opštu upravu

Frntić Beška, sekretar Glavnog odbora SSRN Hrvatske

Grubor Dušana, republički sekretar za socijalnu zaštitu

Katić Duje, republički sekretar za kulturu

Kovačević Pavica, pomoćnik republičkog sekretara za poslove finansija

Krajačić Soka, član Izvršnog veća

Macarol Slavko, rektor Sveučilišta u Zagrebu

Mesarić Milan, član Izvršnog veća

Planinc Milka, republički sekretar za školstvo i obrazovanje

Srdar Bogdan, republički sekretar za narodno zdravlje

Vuljević Ivo, direktor Opere Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu

ODBOR ZA DRUŠTVENO PLANIRANJE

Predsjednik

Vranjican Vanja, član Izvršnog veća

Članovi:

Blažević Marko, potpredsjednik Gradske skupštine Zagreb

Car Pero, republički sekretar za saobraćaj i pomorstvo

Gorupić Drago, naučni saradnik Ekonomskog instituta u Zagrebu

Holjevac Vječeslav, član Izvršnog veća

Kuštrak Ivan, potpredsjednik Privredne komore SR Hrvatske

Lang Rikard, direktor Ekonomskog instituta u Zagrebu

Lukas Slavko, podsekretar u Republičkom sekretarijatu za industriju

Mesarić Milan, član Izvršnog veća

Novosel Nada, direktor Zavoda za unapređivanje stručnog školstva

Petrinović Zvonko, republički sekretar za urbanizam, stambene i komunalne poslove

Rendulić Miljenko, direktor Republičkog zavoda za statistiku

Sarić Jure, potpredsjednik Republičkog veća SSJ za Hrvatsku

Širola Franjo, predsjednik Komiteta za turizam

Štajner Rikard, direktor Republičkog zavoda za planiranje

ADMINISTRATIVNA KOMISIJA

Predsjednik

Krajačić Soka, član Izvršnog veća

Članovi:

Borčić Čedo, član Izvršnog veća

Senjanović Ivo, član Izvršnog veća

KOMISIJA ZA KADROVE

Predsjednik

Krajačić Soka, član Izvršnog veća

Članovi:

Alfirević Petar, predsjednik Komisije za izbor i imenovanja Sabora

Dumanić Branko, podsekretar u Republičkom sekretarijatu za budžet opštu upravu

Džebro Miloš, načelnik Uprave za personalne poslove Izvršnog veća

Planinc Milka, republički sekretar za školstvo i obrazovanje

Špiranec Josip, republički sekretar za budžet i opštu upravu

KOMISIJA ZA ODLIKOVANJA

Predsjednik

Krajačić Soka, član Izvršnog veća

Članovi:

Mesarić Milan, član Izvršnog veća

Mutić Slavko, sekretar Republičkog veća
SSJ za Hrvatsku

KOMISIJA ZA EKONOMSKE ODNOSE SA INOZEMSTVOM

Predsjednik

Borčić Čedo, član Izvršnog veća

Članovi:

Barčot Ivo, podsekretar u Republičkom sekretarijatu za saobraćaj i pomorstvo

Car Krešo, podsekretar u Komitetu za turizam

Cvrle Vjekoslav, republički sekretar za informacije

Draušnik Jurica, generalni direktor preduzeća
»Ingra« Zagreb

Hofman Leo, glavni direktor Jugoslavenske banke za spoljnu trgovinu —
Glavna filijala za SRH

Jurčić Mato, generalni direktor preduzeća za međunarodnu trgovinu i zastupstvo »Astra« Zagreb

Kurelić Rudolf, sekretar Privredne komore SR Hrvatske

Lukas Slavko, podsekretar u Republičkom sekretarijatu za industriju

Lukavac Mirko, pomoćnik u Republičkom sekretarijatu za robni promet

Šebrek Dragutin, generalni direktor Banke SR Hrvatske

Zečević Rajka, potpredsjednik Privredne komore SR Hrvatske

Zelan Vilim, generalni direktor preduzeća
»Tekstil-import-eksport« Zagreb

STRUČNE I DRUGE SLUŽBE IZVRŠNOG VEĆA

UPRAVA ZA PERSONALNE POSLOVE

Načelnik Džebro Miloš

BIRO ZA PREDSTAVKE I PRITUŽBE

Načelnik Vitas Slavko

REPUBLIČKA UPRAVA

REPUBLIČKI SEKRETARIJATI

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE

Sekretar Slijepčević Uroš

Podsekretari: Cenčić Edo
Šimić Rudi
Uzelac Ante

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA PRAVOSUDNE POSLOVE

Sekretar Protega Miljenko
Pomoćnik Lečić Franjo

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA ŠKOLSTVO I OBRAZOVANJE

Sekretar Planine Milka
Podsekretar Marin Ante

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA KULTURU

Sekretar Katić Duje
Podsekretar Paravić Miljenko

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA NARODNO ZDRAVLJE

Sekretar Srdar Bogdan
Pomoćnik Margan Ivo
Glavni sanitarni inspektor Knežević Irena

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA SOCIJALNU ZAŠTITU

Sekretar Grubor Dušanka
Podsekretar Budisavljević Srdan

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA BUDŽET I OPŠTU UPRAVU

Sekretar Špiranec Josip

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE

Sekretar Cvrle Vjekoslav
Podsekretar Jurić-Olenković Vera

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA POSLOVE FINANSIJA

Sekretar Santo Gabrijel
Podsekretar Grubor Veljko
Pomoćnici Belak Franjo
Kovačević Pavica

Načelnik Uprave za zemljišno-imovinske odnose Manasteriotti Zdravko

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA INDUSTRIJU

Sekretar Morić Zvonko
Podsekretar Lukas Slavko
Pomoćnik Hanić Ahmed
Glavni rudarski inspektor Milčić Levin
Glavni elektroenergetski inspektor v. d. Balint Ivo
Glavni inspektor parnih kotlova Janik Slavko
Glavni građevinski inspektor Branica Ivo

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA POLJOPRIVREDU

Sekretar Bilić Jure
Podsekretar Jurko Dragutin
Pomoćnici: Prodanović Vaso
Radić Božo
Direktor Uprave za vodoprivredu Milković Ivan

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA ŠUMARSTVO

Sekretar Dobrosavljević Predrag
Podsekretar Vasić Đuka
Glavni šumarski inspektor Živković Vilim

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA ROBNi PROMET

Sekretar Zatezalo Đuka
Podsekretar Radić Božo
Pomoćnik Lukavac Mirko
Glavni tržišni inspektor Šimić Stevo

REPUBLIČKI KOMITET ZA TURIZAM

Predsjednik Širola Franjo
Pomoćnici predsjednika: Car Krešo
Hlad Mijo
Rilje Mijo

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA SAOBRAĆAJ I POMORSTVO

Sekretar Car Pero
Podsekretari: Barčot Ivo
Tome Josip

Glavni saobraćajni inspektor Studen Drago

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA URBANIZAM, STAMBENE I KOMUNALNE POSLOVE

Sekretar Petrinović Zvonko
Podsekretar Raić Ivo

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA RAD

Sekretar Kranželić Ivica
Podsekretar Bodrozić Jandrija
Pomoćnik Logar Marijan
Glavni inspektor rada Vujaković Stevo

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA ZAKONODAVSTVO I ORGANIZACIJU

Sekretar Babić Milo

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA OPŠTE PRIVREDNE POSLOVE

Sekretar Gazivoda Branko
Pomoćnik Nežirović Bećir

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA NARODNU ODBRANU

Sekretar Naletilić Stanko

OSTALI ORGANI REPUBLIČKE UPRAVE

REPUBLIČKI ZAVOD ZA PLANIRANJE

Direktor Štajner Rikard
Pomoćnici: Crnković Jugoslav
Lončar Vladimir
Vaniček Viteslav

REPUBLIČKI ZAVOD ZA STATISTIKU

Direktor Rendulić Miljenko

ZAVOD ZA CENE

Direktor Karli Ivo

HIDRO-METEOROLOŠKI ZAVOD

Direktor Šikić Milan

ZAVOD ZA UNAPREĐENJE ŠKOLSTVA

Direktor Podgorski Ivica

ZAVOD ZA UNAPREĐIVANJE
STRUČNOG ŠKOLSTVA

Direktor Čemalović Narcisa

ZAVOD ZA SOCIJALNI RAD

Direktor nije postavljen

ZAVOD ZA TEHNIČKU POMOĆ

Direktor Jaramaz Srećko

REPUBLIČKI ZAVOD ZA
ZAPOSŁJAVANJE RADNIKA

Direktor Maravić Živko

REPUBLIČKI ZAVOD
ZA ZAŠTITU ZDRAVLJA

Direktor Brodarac Ivo

SAVET ZA NAUČNI RAD

Predsjednik Lukatela Josip
Sekretar Meško Vilim

KOMISIJA ZA SLUŽBENIČKE POSLOVE

Predsjednik Šimić Rudi

REPUBLIČKA
KOMISIJA ZA VERSKA PITANJAPredsjednik Senjanović Ivo
Sekretar Lazić Ivo

KOMISIJA ZA ISELJENIČKA PITANJA

Predsjednik Komarica Zvonko

KOMISIJA ZA FIZIČKU KULTURU

Predsjednik Dumanić Branko

KOMISIJA ZA PREGLED FILMOVA

Predsjednik Kaleb Vjekoslav

GEODETSKA UPRAVA

Direktor Dragnić Tošo

UPRAVA ZA NEPRIVREDNE INVESTICIJE

Direktor Car Josip

DRŽAVNI ARHIV

Direktor Stulli Bernard

DIREKCIJA ZAJEDNIČKIH SLUŽBI
REPUBLIČKIH ORGANA

Direktor Vukotić Vojo

SUDOVI, TUŽILAŠTVO
I PRAVOBRANILAŠTVO

USTAVNI SUD SR HRVATSKE

Predsjednik Hrnčević Josip

Sudije:

Benzon Mileva | Gržetić Josip
Bunjevac Matija | Macura Milan
Dim Julije | Zlatić Dina

VRHOVNI SUD SR HRVATSKE

Predsjednik Brnčić Josip

Sudije:

Balaš Slavko | Pavić Dragutin
Balčić Mladen | Petrić Maks
Bazala Branko | Poldrugac Ivan
Boreković Pavle | Radaković Ranko
Centner Oto | Ranogajac Vlado
Drašković Božidar | Rašković Dušan
Grubiša Mladen | Rihtar Petar
Franić Janko | Rudan Mario
Hiršl Marijan | Rukavina Jerko
Imenšek Bogumil | Sremac Alma
Ivčić Milivoj | Stanković Franjo
Jakšić Branko | Strohal Petar
Klarić Josip | Šarić Antun
Kliček Stanko | Špan Ivan
Mikulandra Nikola | Tomić Stevan
Moškato Stipe | Vimpušek Žarko
Nežić Mirko | Vuković Hrvoje
Olenković Fedor

VIŠI PRIVREDNI SUD SR HRVATSKE

Predsjednik Erak Melhior

Sudije:

Arneri Dušan | Haramustek Tomislav
Badovinac Gavro | Pavić Zvonimir
Bešker Ivo | Rihtman Zvone
Bolanča Juraj | Vajić Ernest
Borić Vladimir | Zlodre Ratko

JAVNO TUŽILAŠTVO SR HRVATSKE

Javni tužilac Dežemar Ljudevit

Zamenici:

Banbić Josip | Obradović Jovo
Baranović Vice | Perenčević Nikola
Čerin Karlo | Polak Milan
Hiljan Franjo | Radža Božidar
Keko Zvonimir | Singer Lav
Kuzmanić Sergije | Smaić Nikola
Mitić Dragan | Vujnović Marko
Mladineo Boris | Zuccon Bogomil
Novaković BrankoJAVNO
PRAVOBRANILAŠTVO SR HRVATSKE

Javni pravobranilac Han Tomislav

SAMOUPRAVNE
ORGANIZACIJE

PRIVREDNA KOMORA SR HRVATSKE

Predsjednik Buković Ivan
Potpredsjednici: Knežević Filip
Kuštrak Ivan
Zečević Rajka
Sekretar Kurelić RudolfNARODNA BANKA SFRJ — CENTRALA
ZA SR HRVATSKUGeneralni direktor Perišin Ivo
Direktor Službe društvenog knjigovodstva Milun Jurica

PRIVREDNA BANKA SR HRVATSKE

Generalni direktor Šebrek Dragutin

JUGOSLOVENSKA BANKA ZA SPOLJNU
TRGOVINU — GLAVNA FILIJALA
ZAGREB

Glavni direktor Hofman Leo

ZAJEDNICA ŽELEZNičKIH
PREDUZEĆA SR HRVATSKE

Direktor Culjak Franjo

ZAJEDNICA PTT
PREDUZEĆA SR HRVATSKE

Direktor Čuljat Josip

ZAJEDNICA ELEKTROPRIVREDNIH
PREDUZEĆA SR HRVATSKE

Direktor Damjanić Miloš

ZAJEDNICA SOCIJALNOG
OSIGURANJA SR HRVATSKEDirektor Republičkog
zavoda za socijalno
osiguranje Bučević VinkoZAJEDNICA
OSIGURANJA ZA SR HRVATSKU

Direktor Amulić Ivo

SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA MAKEDONIJA

IZVRŠNO VEĆE

Predsednik Grličkov Aleksandar
 Potpredsednik Sejfula Čemal

Članovi:

Čaušev Boro	Miftari Osman
Čemerski Angel	Nikolovski Goga
Grivčev Vasil	Romano Moric
Jakovlevski Trpe	Simitčiev Asen
Malinska Veselinka	

Sekretar Donovski Mire

STALNI ODBORI I KOMISIJE IZVRŠNOG VEĆA

ODBOR ZA UNUTRAŠNJU POLITIKU

Predsednik Čaušev Boro

Članovi:

Bitoljanu Kočo, republički sekretar za unutrašnje poslove
 Dema Galip, republički sekretar za pravosuđe
 Iliev Panta, republički javni tužilac
 Ilievski Done, sekretar Republičke komisije za verska pitanja
 Marina Panta, predsednik Vrhovnog suda SRM
 Miftari Osman, član Izvršnog veća
 Nikov Trajko, republički javni pravobranilac

ODBOR ZA PRIVREDU

Predsednik

Simitčiev Asen, član Izvršnog veća

Članovi:

Bojkov Dimitar, potpredsednik Republičke privredne komore
 Božinovski Angele, član Sekretarijata Predsedništva Republičkog veća Saveza sindikata
 Duganova Vaska, republički sekretar za rad
 Ginovski Velimir, republički sekretar za opšte privredne poslove
 Grivčev Vasil, član Izvršnog veća
 Anakievski Duško, pomoćnik direktora Republičkog zavoda za privredno planiranje
 Kitanovski Kočo, potpredsednik Gradskog sobranja Skopje
 Popova Blaga, generalni direktor Narodne banke SFRJ — Centrale za SRM
 Simeonov Blagoj, direktor Službe društvenog knjigovodstva za SRM
 Spirovski Dragan, republički sekretar za trgovinu i turizam
 Spirovski Ilija, republički sekretar za finansije
 Trajanovski Dragi, republički sekretar za poljoprivredu i šumarstvo
 Tudžarov Vasil, republički sekretar za industriju

ODBOR ZA DRUŠTVENI PLAN

Predsednik

Čemerski Angel, član Izvršnog veća

Članovi:

Ginovski Velimir, republički sekretar za opšte privredne poslove
 Goševski Tale, predsednik Sreskog sobranja Bitola
 Grivčev Vasil, član Izvršnog veća
 Janevski Blaško, predsednik Sreskog sobranja Kumanovo
 Kuzmanovski Boge, potpredsednik Glavnog odbora SSRNM
 Nikolovski Vančo, potpredsednik Republičkog veća Saveza sindikata
 Pavlovski Mladen, predsednik Sreskog sobranja Titov Veles
 Popov Blagoj, predsednik Gradskog sobranja Skopje
 Popov Nikola, predsednik Sreskog sobranja Štip
 Romano Moric, predsednik Republičke privredne komore
 Spirovski Ilija, republički sekretar za finansije
 Spirovski Jakim, predsednik Sreskog sobranja Ohrid
 Zulfićari Azem, predsednik Sreskog sobranja Tetovo

ODBOR ZA ORGANIZACIONO- POLITIČKA PITANJA

Predsednik

Miftari Osman, član Izvršnog veća

Članovi:

Caca Gorgi, republički sekretar za zakonodavstvo i organizaciju
 Donovski Mire, sekretar Izvršnog veća
 Jakovlevski Trpe, član Izvršnog veća
 Krstevski Aleksandar, republički sekretar za budžet i organizaciju uprave
 Nikolovski Goga, član Izvršnog veća
 Tozija Fana, republički sekretar u Izvršnom veću

ODBOR ZA VISOKO ŠKOLSTVO I NAUKU

Predsednik

Malinska Veselinka, član Izvršnog veća

Članovi:

Georgieva-Andrejević Slavka, republički sekretar za prosvetu
 Jakovlevski Trpe, član Izvršnog veća
 Kuljan Spase, sekretar Republičkog saveta za naučni rad
 Miljovski Kiro, profesor Ekonomskog fakulteta u Skopju

Petkovski Boro, član Predsedništva Republičkog veća Saveza sindikata

Stankovski Boško, potpredsednik Glavnog odbora SSRNM

Taškovski Dragan, nastavnik Političke škole u Skopju

ODBOR ZA PROSVETU I KULTURU

Predsednik

Jakovlevski Trpe, član Izvršnog veća

Članovi:

Cvetković Savo, direktor Zavoda za unapređenje školstva SR Makedonije
 Čalovski Krste, pomoćnik sekretara Sobranja SR Makedonije
 Georgieva-Andrejević Slavka, republički sekretar za prosvetu
 Gerasimovski Dimitar, predsednik Republičkog odbora Sindikata radnika društvenih delatnosti
 Kuljan Spase, sekretar Republičkog saveta za naučni rad
 Malinska Veselinka, član Izvršnog veća
 Miljovski Kiro, profesor Ekonomskog fakulteta u Skopju
 Naumovski Krume, podsekretar u Izvršnom veću
 Nikolovski Antonije, direktor Zavoda za zaštitu spomenika kulture
 Putinski Saltir, potpredsednik Republičke privredne komore

ODBOR ZA NARODNO ZDRAVLJE I SOCIJALNU POLITIKU

Predsednik

Nikolovski Goga, član Izvršnog veća

Članovi:

Arsova Lenče, direktor Zavoda za socijalna pitanja SR Makedonije
 Georgievski Duško, direktor Republičkog zavoda za socijalno osiguranje
 Georgievski Nikola, republički sekretar za narodno zdravlje i socijalnu politiku
 Gerasimovski Dimitar, predsednik Republičkog odbora Sindikata radnika društvenih delatnosti
 Hrisoko Dimitar, docent Medicinskog fakulteta u Skopju
 Kirijac Tiberije, republički sekretar za građevinarstvo i kumunalna pitanja
 Tofovski Gligor, docent Medicinskog fakulteta u Skopju

ADMINISTRATIVNA KOMISIJA

Predsednik

Jakovlevski Trpe, član Izvršnog veća

Članovi:

Nikolovski Goga, član Izvršnog veća
 Romano Moric, član Izvršnog veća

KOMISIJA ZA KADROVSKA PITANJA

Predsednik

Malinska Veselinka, član Izvršnog veća

Članovi:

Čemerski Angel, član Izvršnog veća

Donovski Mire, sekretar Izvršnog veća

Krstevski Aleksandar, republički sekretar za budžet i organizaciju uprave

Tozija Fana, republički sekretar u Izvršnom veću

KOMISIJA ZA ODLIKOVANJA

Predsednik

Malinska Veselinka, član Izvršnog veća

Članovi:

Brajkovski Filip, predsednik Organizaciono-kadrovske komisije Glavnog odbora SSRNM

Duganova Vaska, republički sekretar za rad
Jonovski Milan, sekretar Komisije za kadrove CK SKM

Mirčev Dimitar, sekretar CK Saveza omladine Makedonije

Todorovski Niko, sekretar Republičkog veća Saveza sindikata

Tozija Fana, republički sekretar u Izvršnom veću

FUNKCIONERI,
STRUČNE I DRUGE
SLUŽBE U IZVRŠNOM VEĆUREPUBLIČKI
SEKRETARI U IZVRŠNOM VEĆU

Apostolovski Vančo

Tozija Fana

PODSEKRETar U IZVRŠNOM VEĆU

Naumovski Krume

UPRAVA ZA PERSONALNE POSLOVE

Načelnik Tozija Fana

BIRO ZA PREDSTAVKE I PRITUŽBE

Načelnik Dimkovski Branislav

REPUBLIČKA UPRAVA

REPUBLIČKI SEKRETARIJATI

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE

Sekretar Bitoljanu Kočo

Podsekretar Ignovski Pavle

Pomoćnik Gogov Rade

REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA PRAVOSUĐE

Sekretar Dema Galip

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA PROSVETU

Sekretar Georgieva-Andrejević Slavka

REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA KULTURU

Sekretar Momirovski Tome

Pomoćnik Čalovska Cveta

REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA NARODNO
ZDRAVLJE I SOCIJALNU POLITIKU

Sekretar Georgievski Nikola

Podsekretar Lahtova Kata

Pomoćnik Andreeva Dana

Glavni sanitarni
inspektor Stančev PančeREPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA
BUDŽET I ORGANIZACIJU UPRAVE

Sekretar Krstevski Aleksandar

REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE

Sekretar Miljovski Boro

Pomoćnik Kostovski Radule

REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA FINANSIJE

Sekretar Spirovski Ilija

Pomoćnici: Filipovski Risto
Ruso RozaDirektor Geo-
detske uprave Talevski IvanREPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA INDUSTRIJU

Sekretar Tudžarov Vasil

Pomoćnik Niča Niko

Glavni elektroener-
getski inspektor Drakovski GavrilkoGlavni rudarski
inspektor Simonovski BrankoGlavni inspektor
parnih kotlova Stefkov MladenREPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA
POLJOPRIVREDU I ŠUMARSTVO

Sekretar Trajanovski Dragi

Pomoćnik Petrovski Nikola

Upravnik Uprave
za veterinu Džekov AngelREPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA TRGOVINU I TURIZAM

Sekretar Spirovski Dragan

Pomoćnik Čadikovski Petko

Glavni tržišni
inspektor Kalajdziski LazarREPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA SAOBRAĆAJ I VEZE

Sekretar Ruskovski Gorgi

Pomoćnik Lazarevski Borče

Glavni saobra-
ćajni inspektor Dimitrovski AleksandarREPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA GRAĐEVINARSTVO
I KOMUNALNE POSLOVE

Sekretar Kirijac Tiberije

Pomoćnici: Dimitrovski Ivan

Kosevski Vlado

Glavni građevinski
inspektor Sapundžija Velko

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA RAD

Sekretar Duganova Vaska

Pomoćnik Andreevski Uroš

Glavni inspektor
rada Janeski NikolaREPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA
ZAKONODAVSTVO I ORGANIZACIJU

Sekretar Caca Đorđi

Pomoćnik Šurkov Panče

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA OPŠTE PRIVREDNE POSLOVE

Sekretar Ginovski Velimir

Pomoćnik Minanov Kiro

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA NARODNU ODBRANU

Sekretar Antovski Metodija

OSTALI ORGANI
REPUBLIČKE UPRAVEREPUBLIČKI ZAVOD
ZA PRIVREDNO PLANIRANJE

Direktor Kosev Stojan

Pomoćnici: Anakievski Duško
Šarović Dušan
Tasevski Pavle

REPUBLIČKI ZAVOD ZA STATISTIKU

Direktor Pekovski Boro

REPUBLIČKI ZAVOD ZA CENE

Direktor Nančev Aleksandar

ZAVOD ZA FIZIČKU KULTURU SRM

Direktor Matovski Slavko

ZAVOD ZA SOCIJALNA PITANJA SRM

Direktor Arsova Lenče

ZAVOD ZA UNAPREĐENJE ŠKOLSTVA

Direktor Cvetković Savo

ZAVOD ZA URBANIZAM SRM

Direktor Nikuljski Zvonko

REPUBLIČKI ZAVOD ZA TEHNIČKU POMOĆ

Direktor Nikovski Filip

GEOLOŠKI ZAVOD SRM

Direktor Orovcinov Đorđi

HIDRO-METEOROLOŠKI ZAVOD SRM

Direktor Menkadžija Blagoja

SAVET ZA NAUČNI RAD

Predsednik Zdravkovski Petar

Sekretar Kuljan Spase

REPUBLIČKA KOMISIJA ZA VERSKA PITANJA

Predsednik Čaušev Boro

REPUBLIČKA KOMISIJA ZA SLUŽBENIČKE POSLOVE

Predsednik Miftari Osman

REPUBLIČKA KOMISIJA ZA FIZIČKU KULTURU

Predsednik Naumovski Krume

REPUBLIČKA KOMISIJA ZA VODOPRIVREDU

Predsednik Peev Naum

REPUBLIČKA KOMISIJA ZA PREGLED FILMOVA

Predsednik Šopov Aco

UPRAVA ZA NACIONALNE PARKOVE I LOVIŠTA

Upravnik Gligorov Milan

DIREKCIJA ZA IZGRADNJU MELIORACIONOG SISTEMA SRM

Direktor Hristov Stojan

DRŽAVNA ARHIVA

Direktor Stojanovski Dimče

SUDOV I TUŽILAŠTVO I PRAVOBRANILAŠTVO

USTAVNI SUD SR MAKEDONIJE

Predsednik Korobar Pero

Sudije:

Bošnjakovski Stevo Mitrevski Paskal

Dukovski Jovan Puhan Ivo

Kutirc Tomo Vela Rifat

VRHOVNI SUD SR MAKEDONIJE

Predsednik Marina Panta

Sudije:

Acev Vangel

Anastasov Todor

Atanasovski Atanas

Bosilkov Ljupčo

Čaparovski Miladin

Dogandžiski Boro

Efremov Ljupčo

Kantardžiski Dimo

Koševalski Saltir

Nikovski Kiro

Savov Evgenie

VIŠI PRIVREDNI SUD SR MAKEDONIJE

Predsednik Leštar Pero

Sudije:

Anastasov Ratko

Grozdanov Nake

Grujovski Todor

Janev Spiro

Lipkovski Petar

Šahov Pande

REPUBLIČKO JAVNO TUŽILAŠTVO

Javni tužilac Iliev Panta

Zamenici: Arsov Aleksandar

Miloševski Blaže

REPUBLIČKO JAVNO PRAVOBRANILAŠTVO

Javni pravobranilac Nikov Trajko

SAMOUPRAVNE ORGANIZACIJE

PRIVREDNA KOMORA SR MAKEDONIJE

Predsednik Romano Moric

Potpredsednici: Bajkov Dimitar

Putinski Saltir

Sekretar Trajkovski Živko

NARODNA BANKA SFRJ — CENTRALA ZA SR MAKEDONIJU

Generalni direktor Popova Blaga

Glavni direktor

Službe društvenog

knjigovodstva Simeonov Blagoj

PRIVREDNA BANKA SR MAKEDONIJE

V. d. direktora Ivanovski Trajan

JUGOSLOVENSKA BANKA ZA SPOLJNU TRGOVINU — FILIJALA ZA SR MAKEDONIJU

V. d. direktora Jovanovski Aleksandar

ZAJEDNICA PTT PREDUZEĆA SR MAKEDONIJE

Direktor Dameski Đore

ELEKTROPRIVREDNA ZAJEDNICA SR MAKEDONIJE

Direktor Nikolovski Džodža

ZAJEDNICA SOCIJALNOG OSIGURANJA SR MAKEDONIJE

Direktor Republičkog
zavoda za socijalno
osiguranje Georgievski Duško

ZAJEDNICA OSIGURANJA SR MAKEDONIJE

Direktor Milevski Dimče

SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA SLOVENIJA

IZVRŠNO VEĆE

Predsednik Avbelj Viktor

Potpredsednici: Smole Janko

Zupančič Beno

Članovi:

Čačinovič Rudi

Furlan Slavko

Gabrovšek Ludvik

Gaspari Majda

Jerman Riko

Kadunec Vladimir

Kocijančič Boris

Kotnik Viktor

Sekretar Gorjan Božidar

STALNI ODBORI I KOMISIJE IZVRŠNOG VEĆA

ODBOR ZA PROSVETU, KULTURU I NAUKU

Predsednik

Gabrovšek Ludvik, član Izvršnog veća

Članovi:

Cotič Vladimir, pomoćnik direktora Zavoda SR
Slovenije za privredno plani-
ranje

Gaspari Majda, član Izvršnog veća

Grgič Edo, glavni sekretar Univerziteta u
Ljubljani

Jenko Marjan, predsednik Republičkog od-
bora Sindikata radnika dru-
štvenih delatnosti

Lipušič Boris, republički sekretar za školstvo

Poljanšek Miloš, republički sekretar za kulturu
i prosvetu

Tušek Mirko, republički sekretar za istraži-
vački rad i visoko školstvo

ODBOR ZA UNUTRAŠNJU POLITIKU

Predsednik

Kadunec Vladimir, član Izvršnog veća

Članovi:

Bučar Miloš, republički sekretar za informa-
cije

Kocijančič Boris, član Izvršnog veća
 Kolenc Riko, republički sekretar za unutrašnje poslove
 Košir Feđor, javni pravobranilac SR Slovenije
 Kutin France, republički sekretar za pravosudnu upravu
 Lokošek Ivan, predsednik Komisije za predvojničku obuku Odbora Izvršnog veća za narodnu odbranu
 Murko Ivo, načelnik Ureda Izvršnog veća za vanjske poslove
 Šetrajčič Ferdo, republički sekretar za narodnu odbranu
 Škrk Bojan, javni tužilac SR Slovenije

ODBOR ZA DRUŠTVENI PLAN

Predsednik
 Kotnik Viktor, član Izvršnog veća
Članovi:
 Bajt Aleksandar, profesor Pravnog fakulteta u Ljubljani
 Cvenk Miran, republički sekretar za finansije
 Dolinšek Drago, republički sekretar za industriju
 Furlan Slavko, član Izvršnog veća
 Gerzinič Lev, direktor Ekonomskog instituta SR Slovenije
 Komel Alojz, pomoćnik republičkog sekretara za poljoprivredu i šumarstvo
 Kržičnik Ermin, republički sekretar za urbanizam, stambenu izgradnju i komunalne poslove
 Pertot Vladimir, profesor Ekonomskog fakulteta u Ljubljani
 Turnšek Viktor, direktor Zavoda za ispitivanje materijala i konstrukcija
 Urevec Franc, predsednik Komisije za privredu Republičkog veća Saveza sindikata
 Vujec Peter, potpredsednik Privredne komore SR Slovenije
 Zakonjšek Jože, direktor Zavoda SR Slovenije za privredno planiranje

ODBOR ZA OPŠTA PRIVREDNA PITANJA

Predsednik
 Čačinović Rudi, član Izvršnog veća
Članovi:
 Bunc Bojan, republički sekretar za trgovinu
 Cvenk Miran, republički sekretar za finansije
 Dolinšek Drago, republički sekretar za industriju
 Gaspari Majda, član Izvršnog veća
 Kragelj Franc, pomoćnik direktora Zavoda SR Slovenije za privredno planiranje
 Kristan Milan, republički sekretar za opšte privredne poslove
 Kržičnik Ermin, republički sekretar za urbanizam, stambenu izgradnju i komunalne poslove
 Mejak Miran, potpredsednik Privredne komore SR Slovenije
 Perovšek Janez, republički sekretar za poljoprivredu i šumarstvo

Potočnik Janko, republički sekretar za turizam
 Žokalj Alojz, republički sekretar za saobraćaj

ODBOR ZA OPŠTA I UPRAVNA PITANJA

Predsednik
 Kocijančič Boris, član Izvršnog veća
Članovi:
 Cukala Alojz, pomoćnik direktora Zavoda SR Slovenije za privredno planiranje
 Dular Marijan, upravnik Kliničkih bolnica u Ljubljani
 Gabrovšek Ludvik, član Izvršnog veća
 Jenko Marjan, predsednik Republičkog odbora Sindikata radnika društvenih delatnosti
 Kadunec Vladimir, član Izvršnog veća
 Majcen Nada, republički sekretar za socijalnu zaštitu
 Podbregar Erna, republički sekretar za rad
 Premrov Branko, republički sekretar za zakonodavstvo i organizaciju
 Rozman Pavle, republički sekretar za budžet i opštu upravu
 Šelih Stane, republički sekretar za zdravstvo

ADMINISTRATIVNA KOMISIJA

Predsednik
 Furlan Slavko, član Izvršnog veća
Članovi:
 Gaspari Majda, član Izvršnog veća
 Kadunec Vladimir, član Izvršnog veća
 Kocijančič Boris, član Izvršnog veća

KOMISIJA ZA ODLIKOVANJA

Predsednik
 Kadunec Vladimir, član Izvršnog veća
Članovi:
 Gačnik Humbert, član Predsedništva Republičkog veća Saveza sindikata
 Krese-Čoban Franc, upravnik Muzeja narodne revolucije
 Kulovec Vida, sekretar Administrativne komisije Republičkog veća Skupštine SR Slovenije
 Lenarčič Marjan, sekretar Komisije za kadrove CK SKS

KOMISIJA ZA MOLBE I PRITUŽBE

Predsednik
 Gabrovšek Ludvig, član Izvršnog veća
Članovi:
 Ančik Jože, načelnik uprave u Republičkom sekretarijatu za unutrašnje poslove
 Bizjak Stane, sekretar Glavnog odbora Saveza udruženja boraca NOR Slovenije
 Bizjak Tone, zamenik republičkog javnog tužioca
 Kukovec Sonja, upravnik Više privredne škole u Grobljah
 Kutin France, republički sekretar za pravosudnu upravu

Lotrič Vida, sekretar Komisije za kadrovsko-socijalna pitanja Republičkog odbora sindikata radnika industrije i rudarstva

Majcen Nada, republički sekretar za socijalnu zaštitu

Rozman Pavle, republički sekretar za budžet i opštu upravu

Zupančič Stane, glavni inspektor rada pri Republičkom sekretarijatu za rad

KOMISIJA ZA SPOLJNOTRGOVINSKU DELATNOST

Predsednik
 Čačinović Rudi, član Izvršnog veća
Potpredsednik
 Riha Vladislav, savetnik
Članovi:
 Bukavec Bogdan, direktor Poslovnog udruženja kovinske prerađivačke i nekovinske industrije
 Eržen Mirko, direktor Poslovnog udruženja rude-metali
 Knez Jože, predsednik Poslovnog udruženja »LES«
 Komel Alojz, pomoćnik republičkog sekretara za poljoprivredu i šumarstvo

Linhart Božidar, glavni direktor Jugoslovenske banke za spolnu trgovinu — Filijala Ljubljana

Marovt Stanislav, samostalni savetnik u Zavodu SR Slovenije za privredno planiranje

Masterl Marjan, direktor Direkcije za kratkoročno kreditiranje Opšte privredne banke SR Slovenije

Pečar Matko, pomoćnik republičkog sekretara za trgovinu

Skala Hugo, direktor Devizne direkcije Narodne banke — Centrale za SR Sloveniju

Vehovar Miloš, direktor Elektronabave Ljubljana

Vujec Peter, potpredsednik Privredne komore SR Slovenije

Zeilhofer Bogdan, pomoćnik direktora Zavoda SR Slovenije za privredno planiranje

KOMISIJA ZA KADROVSKA PITANJA

Predsednik
 Furlan Slavko, član Izvršnog veća
Članovi:
 Dolčič Emil, pomoćnik republičkog sekretara za poljoprivredu i šumarstvo
 Majcen Nace, generalni sekretar Privredne komore SR Slovenije
 Rogelj Zdenko, pomoćnik republičkog sekretara za školstvo
 Rozman Pavle, republički sekretar za budžet i opštu upravu
 Tušek Mirko, republički sekretar za istraživački rad i visoko školstvo

**STRUČNE I DRUGE
SLUŽBE IZVRŠNOG VEĆA**

URED ZA VANJSKE POSLOVE

Načelnik Murko Ivo

URED ZA NARODNOSTI

Načelnik Zornada Albert

URED ZA MOLBE I PRITUŽBE

Načelnik Knez Rihard

UPRAVA ZA KADROVSKA PITANJA

Načelnik Kačar France

REPUBLIČKA UPRAVA

REPUBLIČKI SEKRETARIJATI

**REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE**

Sekretar Kolenc Riko
Načelnici uprava: Ančik Jože
Bajt Franc
Bračić August
Čizmek Boris
Ogrizek Miloš

**REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA PRAVOSUDNU UPRAVU**

Sekretar Kutin Franco
Pomoćnik Pavlič Marijan

**REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA KULTURU I PROSVETU**

Sekretar Poljanšek Miloš

**REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA ŠKOLSTVO**

Sekretar Lipužić Boris
Pomoćnici: Kavčič Ranka
Rogel Zdenko

**REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA ISTRA-
ŽIVAČKI RAD I VISOKO ŠKOLSTVO**

Sekretar Tušek Mirko

**REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA ZDRAVSTVO**

Sekretar Šelih Stane
Glavni sanitarni
inspektor Ravnikar Anton

**REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA SOCIJALNU ZAŠTITU**

Sekretar Majcen Nada
Pomoćnik Miklavc Just

**REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA BUDŽET I OPŠTU UPRAVU**

Sekretar Rozman Pavle
Pomoćnik Prijatelj Marijan

**REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE**

Sekretar Bučar Miloš
Pomoćnik Šter Ciril

**REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA FINANSIJE**

Sekretar Cvenk Miran
Podsekretar Dekleva Janko
Pomoćnici: Grile Konrad
Kovačič Fedor
Lesjak Emil

**REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA INDUSTRIJU**

Sekretar Dolinšek Drago
Pomoćnici: Čadež Vladimir
Lešnik Vladimir
Prohinar Ciril

Glavni inspektor
parnih kotlova Toros Mirko
Glavni elektroener-
getski inspektor Pečenko Vladimir
Glavni građevinski
inspektor Čepon Franc
Glavni rudarski
inspektor Cerovac Matija

**REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA POLJOPRIVREDU I ŠUMARSTVO**

Sekretar Perovšek Janez
Pomoćnici: Dolčič Emil
Ciglar Milan
Komel Alojz
Glavni veterinar-
ski inspektor Sedej Albin
Glavni poljopriv-
redni inspektor Peternel Anton

**REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA TRGOVINU**

Sekretar Bunc Bojan
Pomoćnici: Novak Rajko
Pečar Matko
Glavni tržišni
inspektor Lesjak Jvan

**REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA SAOBRAĆAJ**

Sekretar Žokalj Alojz
Pomoćnik Šubic Stojan
Glavni inspektor
za saobraćaj Lepin Danijel

**REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA TURIZAM**

Sekretar Potočnik Janko

**REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA URBANIZAM, STAMBENU
IZGRADNJU I KOMUNALNE POSLOVE**

Sekretar Kržičnik Ermin
Pomoćnik Prezelj Marijan
Glavni urbani-
stički inspektor Jeran Milan

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA RAD

Sekretar Podbregar Erna
Pomoćnik Mikelič Rado
Glavni inspektor
rada Zupančič Stane

**REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA
ZAKONODAVSTVO I ORGANIZACIJU**

Sekretar Premron Branko
Pomoćnici: Konvalinka Kostja
Rupnik Vladimir

**REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA OPŠTE PRIVREDNE POSLOVE**

Sekretar Kristan Milan
Pomoćnik Gostiša Danilo

**REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA NARODNU ODBRANU**

Sekretar Šetrajčič Ferdo

**OSTALI ORGANI
REPUBLIČKE UPRAVE**

**ZAVOD SR SLOVENIJE
ZA PRIVREDNO PLANIRANJE**

Direktor Zakonjšek Jože
Pomoćnici: Cukala Alojz
Funkl Alojz
Kragelj Franc
Zeilhofer Bogdan

ZAVOD SR SLOVENIJE ZA STATISTIKU

Direktor Kiauta Rajko

ZAVOD SR SLOVENIJE ZA CENE

Direktor nije imenovan

**ZAVOD SR SLOVENIJE ZA MEĐU-
NARODNU TEHNIČKU SARADNJU**

Direktor Premelič Bogo

**HIDRO-METEOROLOŠKI
ZAVOD SR SLOVENIJE**

Direktor Ostanek Lojze

**KOMISIJA
SR SLOVENIJE ZA VERSKA PITANJA**

Predsednik Kocijančič Boris

**KOMISIJA
SR SLOVENIJE ZA FIZIČKU KULTURU**

Predsednik Polak Bojan

KOMISIJA ZA SLUŽBENIČKE POSLOVE

Predsednik Šelih Stane

GEODETSKA UPRAVA

Direktor Košir Anton

DRŽAVNI ARHIV

Upravnik Maček Jože

REPUBLIČKI FOND
ZA NAUČNI RAD »BORIS KIDRIČ«

Predsednik Hrast Silvo

SUDOVI, TUŽILAŠTVO
I PRAVOBRANILAŠTVO

USTAVNI SUD SR SLOVENIJE

Predsednik Krivic Vladimir

Sudije:

Apih Milan	Pavličić Jože
Borštnar Jože	Potočnik Miha
Černež Darko	Svetina Mira
Goršič Milko	Žaucer Pavlo

VRHOVNI SUD SR SLOVENIJE

Predsednik Lojze Piškur

Sudije:

Androjna Vilko	Omladič Franjo
Brezar Stana	Peric Lojze
Černe Jože	Pogačar Niko
Dobrajc Albin	Segedin Jože
Dolničar Matej	Simčič Marko
Hartman Lojze	Smid Lojze
Hribar Stane	Sok Franc
Kirn Karol	Svet Jakob
Košena Karol	Torelli Albin
Kužnik Henrik	Žalik Martin
Mejak Karel	

VIŠI PRIVREDNI SUD SR SLOVENIJE

Predsednik Pernuš Jože

Sudije:

Dougan Ivo	Mehle Marijan
Jaklič Dušan	Špendal Franc
Kovač Stane	Vidić Anton

JAVNO TUŽILAŠTVO SR SLOVENIJE

Javni tužilac Škrk Bojan

Zamenici:

Bezljaj Mira	Sever Franc
Bizjak Tone	Strehovec Mirko
Furlani Stane	Zinauer Milan
Repovš Hubert	

JAVNO PRAVOBRANILAŠTVO SR
SLOVENIJE

Javni pravobranilac Košir Fedor

SAMOUPRAVNE
ORGANIZACIJE

PRIVREDNA KOMORA SR SLOVENIJE

Predsednik Jerman Riko
Potpredsednici: Dular Alojz
Mejak Miran
More Ivan
Vujec Peter
Generalni sekretar Majcen Nace

NARODNA BANKA SFRJ — CENTRALA
ZA SR SLOVENIJU

Generalni direktor Šoba Štefan
Direktor Službe društvenog knjigovodstva Kersnič Lojze

OPŠTA PRIVREDNA
BANKA SR SLOVENIJE

Generalni direktor Kavčič Niko

SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA SRBIJA

REPUBLIČKO
IZVRŠNO VEĆE

Predsednik Penezić Slobodan

Potpredsednik Doronjski Stevan

Članovi:

Bojanić Milenko	Nikolić Trifun
Bojanić Vladan	Patrnogić Katarina
Milenković Stojan	Stojanović Bogoljub
Milovanović Momčilo	Široka Kolj
Nad Jožef	Vasiljević Živan

Članovi po položaju:

Predsednik Pokrajinskog izvršnog veća AP Vojvodine

Predsednik Pokrajinskog izvršnog veća AP Kosova i Metohije

Sekretar Urošević Slobodan

STALNI ODBORI I
KOMISIJE IZVRŠNOG VEĆA

ODBOR ZA UNUTRAŠNJU POLITIKU

Predsednik

Bojanić Vladan, član Republičkog izvršnog veća

Članovi:

Hasani Sinan, predsednik Odbora za unutrašnju politiku Pokrajinskog izvršnog veća AP Kosova i Metohije

Milinković Krešimir, sekretar Republičkog veća Saveza sindikata

Stojanović Branislav, potpredsednik Republičke privredne komore

Široka Kolj, član Republičkog izvršnog veća

Ukropina Čedomir, predsednik Odbora za unutrašnju politiku Pokrajinskog izvršnog veća AP Vojvodine

JUGOSLOVENSKA BANKA ZA
SPOLJNU TRGOVINU—FILIJALA
LJUBLJANA

Glavni direktor Linhart Božidar

ZAJEDNICA ŽELEZNIČKIH PREDUZEĆA

Direktor Mravlja Ciril

ZAJEDNICA PTT PREDUZEĆA

Direktor Grebec Jože

ELEKTROPRIVREDNA ZAJEDNICA

Glavni direktor Cvi ak Davorin

ZAJEDNICA SOCIJALNOG OSIGURANJA

Direktor Republičkog
zavoda za socijalno
osiguranje Špicar Bojan

ZAJEDNICA
OSIGURANJA ZA SR SLOVENIJU

Direktor Kržan Edvard

Vasiljević Živan, član Republičkog izvršnog veća

ODBOR ZA OPŠTA PRIVREDNA PITANJA

Predsednik

Nikolić Trifun, član Republičkog izvršnog veća

Članovi:

Deva Veli, predsednik Odbora za opšta privredna pitanja Pokrajinskog izvršnog veća AP Kosova i Metohije

Milovanović Momčilo, član Izvršnog veća

Nad Franja, predsednik Odbora za opšta privredna pitanja Pokrajinskog izvršnog veća AP Vojvodine

Patrnogić Katarina, član Republičkog izvršnog veća

Sekić Dušan, potpredsednik Republičke privredne komore

Svrdlan Nikola, sekretar Republičkog veća Saveza sindikata

ODBOR ZA DRUŠTVENI PLAN

Predsednik

Stojanović Bogoljub, član Republičkog izvršnog veća

Članovi:

Bojanić Milenko, član Republičkog izvršnog veća

Gligorijević Dušan, potpredsednik Republičke privredne komore

Marušić Stipan, predsednik Odbora za društveni plan Pokrajinskog izvršnog veća AP Vojvodine

Nad Jožef, član Republičkog izvršnog veća

Simić Tankosava, predsednik Odbora za društveni plan Pokrajinskog izvršnog veća AP Kosova i Metohije

Turtić Mihailo, potpredsednik Republičkog veća Saveza sindikata

ADMINISTRATIVNA KOMISIJA

Predsednik

Milovanović Momčilo, član Republičkog izvršnog veća

Članovi:

Bojanić Milenko, član Republičkog izvršnog veća

Patrnogić Katarina, član Republičkog izvršnog veća

KOMISIJA ZA PITANJA KADROVA

Predsednik

Bojanić Vladan, član Republičkog izvršnog veća

Članovi:

Nikolić Dragomir, republički sekretar u Republičkom izvršnom veću

Nikolić Trifun, član Republičkog izvršnog veća
Stojanović Bogoljub, član Republičkog izvršnog veća

Vasiljević Živan, član Republičkog izvršnog veća

KOMISIJA ZA ODLIKOVANJA

Predsednik

Milovanović Momčilo, član Republičkog izvršnog veća

Članovi:

Agbaba Milka, sekretar Republičkog veća Saveza sindikata

Bojanić Milenko, član Republičkog izvršnog veća

Nikolić Dragomir, republički sekretar u Republičkom izvršnom veću

Patrnogić Katarina, član Republičkog izvršnog veća

Rašković Slavoljub, član Glavnog odbora SSRN Srbije

Urošević Slobodan, sekretar Republičkog izvršnog veća

KOMISIJA ZA VISOKO ŠKOLSTVO

Predsednik

Vasiljević Živan, član Republičkog izvršnog veća

Članovi:

Blagojević Borislav, profesor Pravnog fakulteta u Beogradu

Đurić Svetislav, predsednik Prosvetno-kulturnog veća Skupštine SR Srbije

Jovanović Todor, predsednik Univerzitetskog saveta u Novom Sadu

Krstić Ratko, poslanik Skupštine SR Srbije

Mutapović Dragoslav, poslanik Savezne skupštine

Najdanović Milorad, direktor Više pedagoške škole u Kragujevcu

Popović Mirko, sekretar Organizaciono-političkog sekretarijata CK SKS

Radunović Dragutin, viši predavač Ekonomskog fakulteta u Beogradu

Romić Desanka, član Pokrajinskog komiteta SKS za Vojvodinu

Stoilović Zaga, savetnik u Republičkom izvršnom veću

Stojković Lazar, profesor Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu

Široka Kolj, član Republičkog izvršnog veća

Veselinović Velimir, direktor Više tehničke mašinske škole u Beogradu

Vuković Zdravko, generalni direktor Radio-televizije — Beograd

STRUČNI SAVETI IZVRŠNOG VEĆA

PRAVNI SAVET

Predsednik

Đaković Spasoje, republički sekretar u Republičkom izvršnom veću

FUNKCIONERI I STRUČNE SLUŽBE U IZVRŠNOM VEĆU

REPUBLIČKI SEKRETARI U IZVRŠNOM VEĆU

Andrejević Sribislav

Đaković Spasoje

Nikolić Dragomir

PODSEKRETARI U IZVRŠNOM VEĆU

Jovanović Zaga

Popović Tadija

Stefanović Dragomir

BIRO ZA PREDSTAVKE I PRITUŽBE

V. d. načelnika Ivić Ilija

REPUBLIČKA UPRAVA

REPUBLIČKI SEKRETARIJATI

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE

Sekretar Lukić Milisav

Pomoćnici: Bugarčić Nikola

Đorđević Božidar

Mandić Radenko

Novaković Dragoslav

Radović Radivoje

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA PRAVOSUDE

Sekretar Jeremić Milijan

Pomoćnik Lepenac Radoš

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA PROSVETU

Sekretar Pavlović Borislav

Pomoćnik Vučenov Nikola

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA KULTURU

Sekretar Vukos Milan

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA ORGANIZACIJU NAUČNOISTRAŽIVAČKOG RADA

Sekretar Maksimović Dragiša

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA NARODNO ZDRAVLJE

Sekretar Bajčević Vladislav

Podsekretar Jevremović Dragoljub

Glavni sanitarni inspektor Popović Petar

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA SOCIJALNU POLITIKU I KOMUNALNA PITANJA

Sekretar Bročić Radenko

Podsekretar Gaši Aljuš

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA BUDŽET I ORGANIZACIJU UPRAVE

Sekretar Milatović Milorad

Podsekretar Erčić Živko

Pomoćnik Sikimić Nikola

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE

Sekretar Udovički Lazar

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA FINANSIJE

Sekretar Vukajlović Branko

Podsekretari: Milošević Čedomir

Stojković Milivoje

Pomoćnik Rebić Mane

Direktor Uprave prihoda Brajović Božidar

Direktor Uprave za opštenarodnu imovinu Tripković Jovan

Direktor Geodetske uprave Jauković Spaso

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA INDUSTRIJU

Sekretar Janković Jovan

Pomoćnici: Čkrebić Dušan
Marković Aksentije

Glavni elektroenergetski inspektor Momirović Miodrag

Glavni rudarski inspektor Srdanović Miletta

Glavni građevinski inspektor Furundžić Božidar

Glavni inspektor parnih kotlova Pantelić Vlastimir

**REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA POLJOPRIVREDU I ŠUMARSTVO**

Sekretar Kmezić Nikola
Pomoćnici: Nikolić Danilo
Turudija Branko

V. d. glavnog poljo-
privrednog inspek-
tora Čalić Ranko

Glavni veterinarski
inspektor Čalić Ranko

V. d. glavnog šumar-
skog inspektora Čalić Ranko

Direktor Direkcije za
suzbijanje bujica i
erozija Kalinić Živko

Direktor Uprave za
vodoprivredu Đerić Jovan

**REPUBLIČKI
SEKRETARIJAT ZA TRGOVINU**

Sekretar Mijatović Ljubomir
Glavni tržišni
inspektor Marković Božidar

**REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA SAOBRAĆAJ I VEZE**

Sekretar Stanić Rodoljub
Direktor Direkcije
rečnog saobraćaja Stanojević Vojislav

REPUBLIČKI SEKRETARIJAT ZA RAD

Sekretar Popović Sveta
Podsekretar Petrović Živorad
Pomoćnik Bojić Milosav
Glavni inspektor
rada Radojković Vladislav

**REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA ZAKONODAVSTVO I ORGANIZACIJU**

Sekretar Lovrić Jovan
Podsekretar Jovanović Aleksandar

**REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA OPŠTE PRIVREDNE POSLOVE**

Sekretar Stokić Andreja
Pomoćnik Vuković Milorad

**REPUBLIČKI SEKRETARIJAT
ZA NARODNU ODBRANU**

Sekretar Kovačević Milan

**OSTALI ORGANI
REPUBLIČKE UPRAVE**
**REPUBLIČKI ZAVOD
ZA PRIVREDNO PLANIRANJE**

Direktor Bjelogrić Dušan
Zamenik Popović Strašimir
Pomoćnici: Nikolin Zoran
Miljković Dušan

ZAVOD ZA STATISTIKU

Direktor Škaljak Rastko

REPUBLIČKI ZAVOD ZA CENE

Direktor Milićević Milivoje

HIDRO-METEOROLOŠKI ZAVOD

Direktor Vojnović Borislav

**REPUBLIČKI ZAVOD
ZA TEHNIČKU SARADNJU**

Direktor Jovančević Gvozden

REPUBLIČKA KOMISIJA ZA TURIZAM

Predsednik Andrejević Srbslav

**REPUBLIČKA KOMISIJA
ZA POSLOVE IZVOZA I UVOZA**

Predsednik Hašimbegović Selmo

**REPUBLIČKA KOMISIJA
ZA VERSKA PITANJA**

Predsednik Marković Nemanja

**REPUBLIČKA KOMISIJA
ZA FIZIČKU KULTURU**

Predsednik Nikolić Dragomir

**REPUBLIČKA KOMISIJA
ZA SLUŽBENIČKE POSLOVE**

Predsednik Erčić Živko

**REPUBLIČKA KOMISIJA
ZA PREGLED FILMOVA**

Predsednik Bulatović Vukoje

UPRAVA ZA PERSONALNE POSLOVE

Načelnik Nikolić Dragomir

DRŽAVNI ARHIV

Direktor Popović Jelena

**SUDOVI, TUŽILAŠTVO
I PRAVOBRANILAŠTVO**
USTAVNI SUD SR SRBIJE

Predsednik Relić Petar

Sudije:

Atanacković Aleksandar	Dragojević Drago
Bajović Vojin	Dževdet Hamza
Cvetić Bosa	Stojanović Jela
Čuković Mirko	Šešić Ranko
Dimitrijević Živan	Šinković Janoš

VRHOVNI SUD SR SRBIJE

Predsednik Jovanović Miloš

Sudije:

Čirić Momčilo	Ponjavić Joviša
Čosić Filip	Radovanović Mihajlo
Dimitrijević Ljubivoje	Radović Jakša
Đorđević Dimitrije	Rumenić Čedomir
Đukić Miloš	Seratić Milivoje
Đukić Milutin	Stajić Miodrag
Gojković Milovan	Stamenković Rodoljub
Janković Vojislav	Stanković Radomir
Jevtić Ljubomir	Šramek Radomir
Jovanović Milka	Tavrić Milan
Margetić Jozefina	Todorović Aleksandar
Marinović Danica	Tomić Ljubomirka
Martinović Vlada	Tričković Vojislav
Mihajlović Milovan	Vasić Vitoimir
Milićević Spasoje	Vitorović Dušan
Miljković Dragomir	Vlajić Dragoslav
Mitrović Dušan	Vujičić Dušan
Nikolić Marko	Zagorac Svetomir
Pantović Dragoslav	Živanović Jelica
Pejanović Milovan	Živković Sreten

ODELJENJE
VRHOVNOG SUDA SRS U PRIŠTINI

Predsednik Vranić Ramadan

Sudije:

Belisavljević Nastas	Petrović Vidak
Nikolić Radivoje	Popović Goroljub
Palaska Dževdet	Zulević Božidar

ODELJENJE
VRHOVNOG SUDA SRS U NOVOM SADU

Predsednik Vuković Ivan

Sudije:

Belić Vladislav	Petrić Branko
Beljanski Vladislav	Popović Relja
Budakov Milutin	Rakić Gligorije
Čerević Ognjeslav	Sapundžić-Matić
Grginčević Stanislav	Mira
Hedediš Franja	Sekulić Petar
Ivanović Milan	Siriški Slavko
Krdžalić Stevan	Stanković Radivoj
Matić Bogdan	Stari Antal
Mihaljčević Alojzije	Vojnović Branko
Nedeljković	Vujin Aleksandar
Vladislav	Zador Andrija
Petrenji Petar	Žunac Janko

VIŠI PRIVREDNI SUD SR SRBIJE

V. d. predsednika Vladislavljević
Dragoljub

Sudije:

Alkalaj Moša	Mijušković Drago
Bosić Dušan	Mitić Vasilije
Đorđević Aleksandar	Nikodijević Dragoljub
Jovanović Miodrag	Radošević Slobodan
Kožović Vukoje	Stojanović Jovan
Lukić Dragutin	

VIŠI PRIVREDNI SUD AP VOJVODINE

Predsednik Grulović Zdravko

REPUBLIČKO JAVNO TUŽILAŠTVO

Javni tužilac Dostanić Milorad

Zamenici:

Bogavac Velimir	Kordić Vera
Bulajić Radovan	Kostić Pavle
Bušatlija Sabahudin	Levi Aleksandar
Dumović Nikola	Lučić Ratomir
Đorđević Nikola	Mijačević Milena
Gavrilović Milorad	Ratković Miloš
Janičijević Milutin	Saveljić Stevan

POKRAJINSKO JAVNO TUŽILAŠTVO AP KOSOVA I METOHIJE

Javni tužilac Kaluderović Dragutin

POKRAJINSKO JAVNO TUŽILAŠTVO AP VOJVODINE

Javni tužilac Šinžar Branko

REPUBLIČKO JAVNO PRAVOBRANILAŠTVO

Javni

pravobranilac Arandelović Dušan

POKRAJINSKO JAVNO PRAVOBRANILAŠTVO AP KOSOVA I METOHIJE

Javni

pravobranilac Konstantinović
Tihomir

POKRAJINSKO JAVNO PRAVOBRANILAŠTVO AP VOJVODINE

Javni

pravobranilac Matijašević Žarko

SAMOUPRAVNE REPUBLIČKE ORGANIZACIJE

PRIVREDNA KOMORA SR SRBIJE

Predsednik	Milenković Stojan
Potpredsednici:	Gligorijević Dušan
	Sekić Dušan
	Stojanović Branislav
Sekretar	Paunović Živko

NARODNA BANKA SFRJ — CENTRALA ZA SR SRBIJU

Generalni direktor	Gligorijević Slobodan
Glavni direktor	
Službe društvenog	
knjigovodstva	Hasanagić Hilmija

PRIVREDNA BANKA SR SRBIJE

Generalni direktor Pavlović Pavle

JUGOSLOVENSKA BANKA ZA SPOLJNU TRGOVINU — GLAVNA FILIJALA ZA SR SRBIJU

Direktor Ješić Svetislav

ZAJEDNICA ŽELEZNIČKIH PREDUZEĆA SR SRBIJE

Direktor Dujić Vladimir

ZAJEDNICA PTT PREDUZEĆA SR SRBIJE

Direktor Šijan Dušan

AUTONOMNA POKRAJINA KOSOVO I METOHIJA

POKRAJINSKO IZVRŠNO VEĆE

Predsednik Šukrija Ali

Članovi:

Deva Veli	Nedeljković Bogoljub
Gaši Nebi	Mustafa Ašim
Glavić Radivoje	Pulja Imer
Hasani Sinan	Simić Tankosava

Sekretar Vukčević Radoje

STALNI ODBORI I KOMISIJE IZVRŠNOG VEĆA

ODBOR ZA UNUTRAŠNJU POLITIKU

Predsednik

Hasani Sinan, član Pokrajinskog izvršnog veća

Članovi:

Gaši Nebi, član Pokrajinskog izvršnog veća
Glavić Radivoje, član Pokrajinskog izvršnog veća

Ibrani Tahir, predsednik Okružnog suda

Mijušković Mićo, pokrajinski sekretar za unutrašnje poslove

Patnogić Ratomir, pokrajinski sekretar za budžet i opštu upravu

Vukčević Radoje, sekretar Pokrajinskog izvršnog veća

ODBOR ZA DRUŠTVENI PLAN

Predsednik

Simić Tankosava, član Pokrajinskog izvršnog veća

Članovi:

Agaj Refik, pokrajinski sekretar za finansije
Dimitrijević Boško, direktor Pokrajinskog zavoda za privredno planiranje

Fazlija Aslan, poslanik Savezne skupštine

Gaši Nebi, član Pokrajinskog izvršnog veća

Nedeljković Bogoljub, član Pokrajinskog izvršnog veća

ZAJEDNICA ELEKTROPRIVREDNIH PREDUZEĆA SR SRBIJE

Glavni direktor Urošević Bogoljub

ZAJEDNICA SOCIJALNOG OSIGURANJA SR SRBIJE

Direktor Republičkog
zavoda za socijalno
osiguranje Kosovac Vojislav

ZAJEDNICA OSIGURANJA ZA SR SRBIJU

Direktor Živković Milorad

Radunović Božo, direktor Kombinata kosovskih lignita

Reufi Kadri, predsednik Pokrajinskog veća Saveza sindikata

ODBOR ZA OPŠTA PRIVREDNA PITANJA

Predsednik

Deva Veli, član Pokrajinskog izvršnog veća

Članovi:

Bakali Avdi, pokrajinski sekretar za industriju i saobraćaj

Glavić Radivoje, član Pokrajinskog Izvršnog veća

Jusufi Ibro, društveno-politički radnik iz Prištine

Pulja Imer, član Pokrajinskog izvršnog veća i predsednik Pokrajinske privredne komore

Radonjić Blažo, pokrajinski sekretar za poljoprivredu i šumarstvo

Sapundžija Rizo, pokrajinski sekretar za opšte privredne poslove

ADMINISTRATIVNA KOMISIJA

Predsednik

Hasani Sinan, član Pokrajinskog izvršnog veća

Članovi:

Gaši Nebi, član Pokrajinskog izvršnog veća
Glavić Radivoje, član Pokrajinskog izvršnog veća

Mustafa Ašim, član Pokrajinskog izvršnog veća

Nedeljković Bogoljub, član Pokrajinskog izvršnog veća

KOMISIJA ZA PITANJA KADROVA

Predsednik

Gaši Nebi, član Pokrajinskog izvršnog veća

Članovi:

Deva Kemal, pokrajinski sekretar za prosvetu i kulturu

Dinić Danilo, sekretar Pokrajinskog veća Saveza sindikata

Kazazi Abaz, sekretar Pokrajinske privredne komore

Nikolić Blagoje, službenik Pokrajinskog komiteta SKS za Kosovo i Metohiju

KOMISIJA ZA PREDSTAVKE I PRITUŽBE

Predsednik

Mustafa Ašim, član Pokrajinskog izvršnog veća

Članovi:

Abduli Bajram, direktor Pokrajinskog zavoda za zapošljavanje radnika

Šalja Rezak, načelnik odeljenja u Pokrajinskom sekretarijatu za unutrašnje poslove

Vujačić Miloš, sekretar Komisije za životne i radne uslove Pokrajinskog veća Saveza sindikata

Živković Milutin, zamenik Okružnog javnog tužioca

KOMISIJA ZA ODЛИKOVANJA

Predsednik

Deva Veli, član Pokrajinskog izvršnog veća

Članovi:

Glavić Radivoje, član Pokrajinskog izvršnog veća

Mustafa Ašim, član Pokrajinskog izvršnog veća

Kurteši Ilijaz, organizacioni sekretar Pokrajinskog komiteta SKS za Kosovo i Metohiju

Simić Tankosava, član Pokrajinskog izvršnog veća

STRUČNE SLUŽBE IZVRŠNOG VEĆA

BIRO ZA PREDSTAVKE I PRITUŽBE

Šef Milinić Obrad

POKRAJINSKA UPRAVA

POKRAJINSKI SEKRETARIJATI

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE

Sekretar Mijušković Mićo

Pomoćnik Šotra Ljubo

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA PROSVETU I KULTURU

Sekretar Deva Kemal

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA NARODNO ZDRAVLJE I SOCIJALNU POLITIKU

Sekretar Balabani Metuš

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA BUDŽET I OPŠTU UPRAVU

Sekretar Patrnogić Ratomir

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA FINANSIJE

Sekretar Aga Refik

Direktor Geodetske uprave Vujošević Božo

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA INDUSTRIJU I SAOBRAĆAJ

Sekretar Bakali Avdi

Glavni elektroenergetski inspektor nije postavljen

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA POLJOPRIVREDU I ŠUMARSTVO

Sekretar Radonjić Blažo

V. d. direktora Uprave za vodoprivredu Hajduković Mihajlo

Glavni poljoprivredni inspektor Tomašević Borislav

Glavni veterinarski inspektor Veličković Ljubo

Glavni šumarski inspektor Sekulić Zlatko

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA TRGOVINU

Sekretar Džabiri Džabir

Glavni tržišni inspektor Rudović Milorad

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA OPŠTE PRIVREDNE POSLOVE I RAD

Sekretar Sapundžija Rizo

Glavni inspektor rada Repić Ognjan

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA NARODNU ODBRANU

Sekretar Jurjević Ivo

OSTALI ORGANI POKRAJINSKE UPRAVE

POKRAJINSKI ZAVOD ZA PRIVREDNO PLANIRANJE

Direktor Dimitrijević Boško

POKRAJINSKI ZAVOD ZA STATISTIKU

Direktor Mališić Momčilo

POKRAJINSKI ZAVOD ZA CENE

Direktor Jovanović Čedomir

POKRAJINSKI ZAVOD ZA UNAPREĐENJE ŠKOLSTVA

Direktor Okiljević Vojislav

KOMISIJA ZA SLUŽBENIČKE POSLOVE

Predsednik Glavić Radivoje

KOMISIJA ZA VERSKA PITANJA

Predsednik Mustafa Ašim

POKRAJINSKI DRŽAVNI ARHIV

Upravnik Drmaku Ismet

SAMOUPRAVNE POKRAJINSKE ORGANIZACIJE

POKRAJINSKA PRIVREDNA KOMORA

Predsednik Pulja Imer

Sekretar Kazazi Abaz

NARODNA BANKA SFRJ — GLAVNA FILIJALA SLUŽBE DRUŠTVENOG KNJI- GOVODSTVA ZA KOSOVO I METOHIJU

Glavni direktor Bakali Sait

PRIVREDNA BANKA AP KOSOVA I METOHIE

Direktor Ivković Lazar

AUTONOMNA POKRAJINA VOJVODINA

POKRAJINSKO IZVRŠNO VEĆE

Predsednik Rajačić Ilija

Potpredsednik Kelemen Mačaš

Članovi:

Bolesnikov Borivoj
Cirok Šandor
Marušić Stipan
Nad Franjo

Nikolčin Miloš
Radujkov Radomir
Ukropina Čedomir

Sekretar Čolaković Mile

STALNI ODBORI I KOMISIJE IZVRŠNOG VEĆA

ODBOR ZA UNUTRAŠNJU POLITIKU

Predsednik

Ukropina Čedomir, član Pokrajinskog izvršnog veća

Članovi:

Atanacković Luka, pokrajinski sekretar za unutrašnje poslove

Cirok Šandor, član Pokrajinskog izvršnog veća

Damjanov Budimir, direktor Zavoda za javnu upravu APV

Keeman Mara, član Izvršnog odbora Pokrajinskog odbora SSRNS za Vojvodinu

Matijašević Žarko, pokrajinski javni pravobranilac

Radin Nikola, pokrajinski sekretar za budžet i opštu upravu

Šinžar Branko, pokrajinski javni tužilac

Vuković Ivan, predsednik Odeljenja Vrhovnog suda SRS u Novom Sadu

ODBOR ZA OPŠTA PRIVREDNA PITANJA

Predsednik

Nađ Franjo, član Izvršnog veća

Bjelogrić Blagoje, član Izvršnog odbora Pokrajinskog odbora SSRNS za Vojvodinu

Članovi:

Bolesnikov Borivoj, član Pokrajinskog izvršnog veća

Cirok Šandor, član Pokrajinskog izvršnog veća
Filipović Sava, potpredsednik Pokrajinske privredne komore

Palić Karlo, pokrajinski sekretar za opšte privredne poslove

Stefanović Stevica, sekretar Pokrajinskog veća Saveza sindikata

Vasić Miloš, direktor Privredne banke AP Vojvodine

ODBOR ZA DRUŠTVENI PLAN

Predsednik

Marušić Stipan, član Pokrajinskog izvršnog veća

Članovi:

Bačlija Marko, direktor Pokrajinskog zavoda za planiranje

Cvejić Živan, član Predsedništva Pokrajinskog veća Saveza sindikata

Gucunja Kosta, potpredsednik Skupštine sreza Subotica

Jerković Siniša, potpredsednik Skupštine sreza Sremska Mitrovica

Martinek Antal, poslanik Skupštine APV

Nikolčin Miloš, član Pokrajinskog izvršnog veća

Šefer Mihajlo, potpredsednik Pokrajinske privredne komore

Šreber Janoš, potpredsednik Sreske privredne komore u Novom Sadu

Šuljmanac Nedeljko, direktor Ekonomskog instituta u Novom Sadu

Teke Imre, predsednik Privredne komore sreza Pančevo

ADMINISTRATIVNA KOMISIJA

Predsednik

Kelemen Mačaš, potpredsednik Pokrajinskog izvršnog veća

Članovi:

Bolesnikov Borivoj, član Pokrajinskog izvršnog veća

Nikolčin Miloš, član Pokrajinskog izvršnog veća

KOMISIJA ZA ODLIKOVANJA

Predsednik

Nikolčin Miloš, član Pokrajinskog izvršnog veća

Članovi:

Krtanek Stjepan, poslanik Skupštine APV

Mandić Desimirka, poslanik Skupštine APV

KOMISIJA ZA PREDSTAVKE I PRITUŽBE

Predsednik

Bolesnikov Borivoj, član Pokrajinskog izvršnog veća

Članovi:

Bjelobaba Dragan, društveni radnik iz Novog Sada

Božić Jovan, pomoćnik pokrajinskog sekretara za budžet i opštu upravu

Đukić Vukan, član Predsedništva Pokrajinskog veća Saveza sindikata

Jovović Ilija, načelnik Odeljenja u Pokrajinskom sekretarijatu za unutrašnje poslove

Petković Damjan, direktor Pokrajinskog zavoda za socijalno osiguranje

Rackov Milivoj, zamenik pokrajinskog sekretara za budžet i opštu upravu

Topalov Svetozar, sekretar Pokrajinskog odbora Saveza udruženja boraca

STRUČNE I DRUGE SLUŽBE IZVRŠNOG VEĆA

URED ZA INFORMACIJE

Direktor Dobrosavljević Vasa

UPRAVA ZA PERSONALNE POSLOVE

Načelnik Maletin Vitomir

BIRO ZA PREDSTAVKE I PRITUŽBE

Šef Vuletić Borivoj

POKRAJINSKA UPRAVA

POKRAJINSKI SEKRETARIJATI

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE

Sekretar Atanacković Luka

Pomoćnici: Jeremić Jovan
Kovačević Arsa

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA PRAVOSUĐE

Sekretar Doroški Jovan

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA PROSVETU

Sekretar Ljubibratić Edo

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA KULTURU

Sekretar Sokolović Katarina

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA NARODNO ZDRAVLJE I SOCIJALNU POLITIKU

Sekretar Pavlović Miodrag

Glavni sanitarni inspektor Vasić Vladimir

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA KOMUNALNE POSLOVE

Sekretar Melkus Boža

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA BUDŽET I OPŠTU UPRAVU

Sekretar Radin Nikola

Zamenik Rackov Milivoj

Pomoćnik Božić Jovan

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA FINANSIJE

Sekretar Turčan Jan

Pomoćnik Kockar Žarko

Direktor Geodetske uprave Jojkić Dina

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA INDUSTRIJU

Sekretar Kuručki Zlatomir

Pomoćnik Boškov Mita

Glavni elektroenergetski

inspektor Bošnjaković Kornelije

Glavni građevinski inspektor Popović Sava

Glavni inspektor parnih kotlova Pečanin Ljubiša

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA POLJOPRIVREDU

Sekretar Ilijević Dušan

Pomoćnik Krajinović Gaja

Načelnik Uprave za vodoprivredu Mihić Sava

Načelnik Uprave za šumarstvo Blagojević Dušan

Glavni poljoprivredni inspektor Nikolić Paun

Glavni veterinarski inspektor Dobrenov Đorđe

Glavni inspektor za šumarstvo Šijaković Radivoj

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA TRGOVINU

Sekretar Vukmirović Milo

Zamenik Jeneckov Dušan

Glavni tržišni inspektor Maksić Gavra

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT
ZA SAOBRAĆAJ I PUTEVE

Sekretar Vunjak Đorđe

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT
ZA OPŠTE PRIVREDNE POSLOVE

Sekretar Palić Karlo
 Pomoćnik Karavidić Dušan
 Načelnik Uprave
 za rad Pihraljić Blaž
 Glavni ins-
 pektor rada Kizur Andraš

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT
ZA NARODNU ODBRANU

Sekretar Milovanović Živan

OSTALI ORGANI
POKRAJINSKE UPRAVE

POKRAJINSKI ZAVOD ZA PLANIRANJE

Direktor Bačlija Marko
 Pomoćnik Nikolić Mihajlo

POKRAJINSKI ZAVOD ZA STATISTIKU

Direktor Bakajin Ljubomir

POKRAJINSKI ZAVOD ZA CENE

V. d. direktora Krivokapić Stevan

POKRAJINSKA
KOMISIJA ZA VERSKA PITANJA

Predsednik Gonja Miloslav

POKRAJINSKA KOMISIJA
ZA SLUŽBENIČKE POSLOVE

Predsednik Cirok Šandor

KOMISIJA ZA NAUČNI RAD

Predsednik Radujkov Radomir

SAMOUPRAVNE
POKRAJINSKE
ORGANIZACIJE

POKRAJINSKA PRIVREDNA KOMORA

Predsednik Novković Milan
 Potpredsednici: Filipović Sava
 Šefer Mihajlo
 Sekretar Savić Sava

NARODNA BANKA SFRJ — GLAVNA
FILIJALA ZA VOJVODINU

Direktor Jovanović Todor
 Pomoćnik direktora —
 starešina Službe
 društvenog
 knjigovodstva Breberina Stevan

PRIVREDNA BANKA AP VOJVODINE

Direktor Vasić Miloš

JUGOSLOVENSKA BANKA ZA SPOLJNU
TRGOVINU — GLAVNA FILIJALA ZA
AP VOJVODINU

Glavni direktor Savić Nenad

ZAJEDNICA PREDUZEĆA
PTT SAOBRAĆAJA ZA AP VOJVODINU

Direktor Džadžić Momir

ZAJEDNICA SOCIJALNOG
OSIGURANJA AP VOJVODINE

Direktor Pokrajinskog
 zavoda za socijalno
 osiguranje Petković Damjan

ZAJEDNICA
OSIGURANJA ZA AP VOJVODINU

Direktor Vujić Jovan

ISPRAVKA: u broju 1/1964, u rubrici Spoljna politika, str.
 50 (28), prvi stubac, ispušteno je: Švajcarska—Zagreb. Konzulat.
 Konzul Ernst Ribi (Ernst Ribi) od 20. avgusta 1962.

S A D R Ž A J 1964.

STANOVNIŠTVO

Stanovništvo Jugoslavije po polu i starosti ..	51—58	(1—8)
--	-------	-------

OPŠTA POLITIKA

Društveni plan Jugoslavije za 1964. i mere za njegovo izvršenje	1—6	(1—6)
---	-----	-------

DRUŠTVENO I DRŽAVNO UREĐENJE

Organizacija i metodi rada Savezne skupštine (referat Edvarda Kardelja)	59—76	(1—18)
Funkcioneri političko-izvršnih, upravnih i pravosudnih organa federacije, republika i pokrajina	77—100	(19—42)
SFR Jugoslavija	77—81	(19—23)
SR Bosna i Hercegovina	81—83	(23—25)
SR Crna Gora	84—86	(26—28)
SR Hrvatska	86—88	(28—30)
SR Makedonija	89—91	(31—33)
SR Slovenija	91—94	(33—36)
SR Srbija	94—97	(36—39)
AP Kosovo i Metohija	97—98	(39—40)
AP Vojvodina	98—100	(40—42)

PRIVREDA

Proširenje površina društvenih poljoprivrednih gazdinstava	7—13	(1—7)
Govedarstvo	14—19	(8—13)
Industrija piva	20—22	(14—16)

SPOLJNA POLITIKA

Učešće Jugoslavije na XVIII zasjedanju Generalne skupštine UN	23—32	(1—10)
Govor predsednika Tita na XVIII zasjedanju Generalne skupštine UN	33—35	(11—13)
SFR Jugoslavija i Rumunska Narodna Republika	36—40	(14—20)
Međunarodni ugovori zaključeni u drugoj polovini 1963.	41—44	(21—24)
Diplomatsko-konzularna predstavništva	45—50	(25—30)

»Jugoslovenski pregled« izlazi u mesečnim sveskama.
Godišnja pretplata 8.000 dinara /Redakcija: Terazije 41/I/tel. 33-610.
Administracija: Terazije 41/I, Beograd, tel. 33-611, pošt. fah 677.
Žiro račun br. 101-14-637-195, Beograd, uz naznaku »Za Jug. pregled«,

Štampa: Beogradski grafički zavod, Beograd.